

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка

Кафедра професійної освіти та комп'ютерних технологій

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ**

Виконав:

Федосова Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Професійна освіта (Технологія
виробів легкої промисловості)

(освітньо-професійна програма)

015 Професійна освіта

(спеціальність)

015.36 Професійна освіта (Технологія
виробів легкої промисловості)

(спеціалізація)

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук,

доцент Маринченко І.В.

(науковий ступінь, учене звання, посада,
ініціали, прізвище)

Консультант:

(науковий ступінь, учене звання, посада)

(ініціали, прізвище)

Допущено до захисту

"_____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис) (ініціали, прізвище)

Дата захисту: «__» _____ 2023 р.

Оцінка _____

Підписи членів ПА:

Глухів 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ.....	7
1.1. Сутність інноваційних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі.....	7
1.2. Аналіз особливостей впровадження у процес професійної підготовки фахівців швейної галузі кейс-технологій.....	12
Висновки до першого розділу.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ.....	23
2.1. Обґрунтування педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі.....	23
2.2. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі.....	39
2.3. Результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи та їх аналіз.....	52
2.4. Методичні рекомендації щодо використання кейс-технології у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі	63
Висновки до другого розділу.....	89
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	91
3.1 Охорона праці на підприємствах легкої промисловості.....	91
3.2 Техніка безпеки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти під час роботи з текстильними матеріалами.....	99
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	111
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	114
ДОДАТКИ.....	124

ВСТУП

Динамічність розвитку науки, техніки, виробничих та соціокультурних процесів зумовлюють необхідність формування фахівця нового типу, який буде не лише компетентним, а й здатним незалежно мислити, приймати відповідальні рішення та творчо діяти в різних сферах професійної діяльності.

Тенденція до гуманізації та гуманітаризації професійного навчання потребує впровадження в освітній процес інноваційних форм, методів та технологій навчання, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної діяльності, розвиток проблемного мислення та особистісних якостей студентів як майбутніх професіоналів [4; 16; 27; 47].

Проблеми визначення сутності та ролі гуманітарного знання як людинотворчого чинника формування особистості майбутнього фахівця залишаються на сьогодні найактуальнішими. Сучасні вчені здійснюють активний пошук форм та методів, спрямованих на розв'язання питань підвищення рівня гуманітарної підготовки студентів професійного навчання у ЗВО. Вирішенню цієї проблеми, на нашу думку, сприяє використання в освітньому процесі кейс-технології, якому притаманні широкі педагогічні можливості й реалізація яких дозволяє створити умови не лише для оволодіння студентами професійними знаннями, а й активізувати, інтенсифікувати та оптимізувати процес навчання, вплинути на їхню соціалізацію, сприяти формуванню особистісних якостей та якостей сучасного фахівця швейної галузі [58; 79; 93].

Професійне навчання фахівців швейної галузі з використанням кейс-технології сьогодні не лише має бути практично-орієнтоване, а й наповнене змістом інноваційних методик навчання. Як відомо, «інновація» – це створення та застосування чогось нового. Особливо актуальними є інновації спрямовані на використання таких технологій, що впливають на внутрішню структуру особистості – мотивацію, ціннісні установки й орієнтації, інтереси та потреби. З огляду на зазначене, до числа найбільш ефективних технологій професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі відноситься кейс-технологія (Case study).

Аналіз наукової педагогічної літератури засвідчив актуальність такої проблеми, як модернізація вищої освіти на засадах використання інноваційних форм, методів та технологій навчання студентів, серед яких важливе місце відведено кейс-технології. Більшість досліджень проблеми використання кейс-технології в українській педагогічній науці належать таким вченим Г. Багієв, Н. Боталова, В. Давиденко, О. Маргвелашвілі, Е. Михайлова, В. Наумов, О. Сидоренко, О. Смолянинова, Ю. Сурмін, Ю. Фіногенова, В. Чуба, П. Шеремета.

Багатий досвід використання кейс-технології накопичено за кордоном у процесі професійної підготовки педагогів: у США – Дж. Маанен, Л. Бреслов, Дж. Ерскін та М. Линдерс ; Великій Британії – К. Херрид, В. Ноймс та М. Ноймс, М. Райхельт, Р. Прінг; Австралії – А. Уотсон. Активно використовуються кейси при навчанні спеціальних дисциплін інженерів у США – С. О. Сміт, Мирон Ф. Уман та Канаді – Г. Кардос.

Проте, незважаючи на наявність наукових розвідок та практичного досвіду використання кейс-технологій в процесі організації освітнього процесу ЗВО, їхній аналіз засвідчив, що такий важливий аспект як удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі на основі використання кейс-технологій не став предметом спеціального дослідження [26; 37].

Актуальність проблеми професійної підготовки фахівців швейної галузі на основі використання кейс-технології підтверджується й виявленими на основі аналізу наукової літератури та реальної освітньої практики ЗВО *суперечностями* між: цілями та завданнями, які ставляться суспільством перед ЗВО щодо професійної підготовки фахівців швейної галузі, яка повинна сприяти формуванню в них не лише високого рівня виробничої кваліфікації, а й розвитку в них гуманістичного світогляду; збільшенням обсягів наукової інформації й навчального матеріалу з дисциплін гуманітарної підготовки та методами навчання у ЗВО, які не відповідають сучасним вимогам організації освітнього процесу на основі використання інноваційних форм, методів та технологій навчання; значним педагогічним, зокрема дидактичним, потенціалом, притаманним кейс-технології, та невизначеністю педагогічних умов щодо його ефективного використання в процесі підготовки фахівців швейної галузі.

Однак, в розглянутих нами наукових працях кейс-технології не були предметом спеціального дослідження, що й зумовило вибір теми магістерської роботи «**Кейс-технологія у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі**».

Мета дослідження: полягає в дослідженні педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Об'єкт дослідження: професійне навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Предмет дослідження: кейс-технологія у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.
2. Обґрунтувати сутність поняття «кейс-технологія».
3. Теоретично обґрунтувати та визначити педагогічні умови використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.
4. Експериментально перевірити ефективність запровадження педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.
5. Розробити навчально-методичне забезпечення у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.
6. Охарактеризувати техніку безпеки в навчальних майстернях під час професійної підготовки фахівців швейної галузі.

Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, зокрема: теоретичних – (теоретико-методологічний аналіз і синтез психолого-педагогічної та філософської літератури, монографій та дисертаційних праць і навчальних видань із проблем використання інноваційних педагогічних підходів під час підготовки фахівців швейної галузі; синтез і класифікація документальних джерел для більш детального вивчення стану підготовки студентів, майбутніх фахівців швейної

галузі за допомогою яких здійснено теоретичне обґрунтування педагогічних умов використання інноваційних педагогічних підходів на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»; моделювання навчально-професійної діяльності студентів, майбутніх фахівців швейної галузі); емпіричних – (анкетування, тестування, бесіда, діалог, дискусія, спостереження, опитування, експертне оцінювання, узагальнення педагогічного досвіду, створення і розв’язання проблемних ситуацій, педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності педагогічних умов використання інноваційних педагогічних підходів на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»); математичних – статистична обробка одержаних результатів застосовувалася з метою опрацювання одержаних даних, виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами і перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (93 найменування) та 6 додатків. Робота містить 8 рисунків та 12 таблиць. Загальний обсяг роботи – 135 сторінок, з них 123 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Сутність інноваційних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі

Поняття «технологія» міцно увійшло до тезауруса сучасної педагогічної науки. У вітчизняній і зарубіжній педагогіці ведуться серйозні дослідження по проблемах технологізації педагогічної діяльності. За декілька десятиліть це поняття зазнало еволюції, суть якої в послідовному розширенні його об'єму: від елементу, технічного «пристосування» в діяльності педагога до якісно нового розуміння самої педагогічної діяльності як системно організованої, соціальної сфери, яка технологізується. Пильний науковий інтерес до педагогічних технологій обумовлений необхідністю обґрунтування і реалізації простіших і ефективніших способів досягнення педагогічних цілей; зниження елементу непередбачуваності педагогічного процесу; додання стійкості відносинам його суб'єктів [17].

Реформування та модернізація сучасної освіти України у напрямку інтеграції в Європейський освітній простір передбачає розробку та впровадження інноваційних педагогічних технологій під час підготовки майбутніх фахівців швейної галузі. Однією з основних умов щодо вдосконалення підготовки майбутніх фахівців швейної галузі у ЗВО є перехід від традиційних педагогічних технологій навчання фахівців швейної галузі до застосування сучасних інноваційних педагогічних технологій [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Сучасне поняття «технологія» є змістовим узагальненням і має три основні аспекти: науковий – технологія є науково розробленим рішенням певної проблеми, що ґрунтується на досягненнях психолого-педагогічної теорії та передової практики; формально-описовий – технологія – це модель, опис

цілей, змісту методів, алгоритмів дій, які застосовуються для досягнення планових результатів; процесуально-діючий – технологія є самим процесом здійснення діяльності, послідовністю і порядком функціонування та зміни всіх його компонентів, у тому числі об'єктів і суб'єктів діяльності [34; 48].

Таким чином, технологія – процес послідовного, покрокового здійснення, розробленого на науковій основі, рішення виробничої або соціальної проблеми.

Поняття «педагогічна технологія» останнім часом стає дедалі більш поширеним у теорії навчання – дидактиці. Зазначимо, що термін «педагогічна технологія» вживається у різних розуміннях. Пропонуємо декілька сучасних тлумачень цієї дефініції різними авторами. В. Безпалько, розглядаючи поняття «педагогічна технологія», вважає, що вона є проектом певної системи, що реалізується на практиці [11, с. 52]. Г. Селевко зазначає, що педагогічна технологія – це система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, що побудована на науковій основі, запрограмована в часі й просторі та веде до намічених результатів [106, с. 50].

Вивчення феномена педагогічної технології дозволило виділити низку її безумовних переваг. Вона реалізується як систематична, цілеспрямована, свідомо проєктована діяльність, відмінна від неструктурованого елементарного виконання, тому служить досягненню мети з якнайменшими витратами. Педагогічна технологія спрямована на вдосконалення майстерності педагога, його компетентності в розв'язанні освітніх задач. Проте стійка наукова увага до проблеми технологізації освітнього процесу не означає її цілковитої дозволеності. Навпаки, в науково-педагогічному співтоваристві немає однастайності в оцінках цього явища і його значення для сучасної освіти. Серед «відкритих» питань, пов'язаних з педагогічними технологіями, виділимо наступні:

- відсутність єдиних підходів до визначення поняття «педагогічна технологія» і чіткої класифікації існуючих технологій;
- «критичний поріг» застосовності педагогічних технологій (особливо в контексті професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі);

- суперечність між алгоритмізованістю і суб'єктивною, творчою природою педагогічного процесу;

- співвідношення понять «педагогічна технологія», «методика навчання», «форма навчання» [57].

У різних класифікаціях педагогічних технологій також спостерігається зміщення понять. В. П. Беспалько виділяє такі види технологій, як класичне лекційне навчання, навчання за допомогою учбової книги, класно-урочна система і ін. [13]. Проте лекція і робота з книгою в дидактиці традиційно характеризуються як методи навчання, а класно-урочна система – як форма його організації.

Селевко Г. К. [106] пропонує декілька підходів до класифікації сучасних педагогічних технологій. Один з них заснований на виявленні переважаючого методу навчання. Відповідно до цього виділені догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні і розвиваючі технології [9]. У той же час Бордовська Н. В. і Реан А. А. говорять про репродуктивний, пояснювально-розвиваючий і пояснювально-ілюстративний види навчання [3]. Відповідно виникає потреба в розмежуванні понять «вид навчання» і «педагогічна технологія». У класифікації Г. К. Селевко [106] представлена також група альтернативних технологій, в яку включені: вальдорфська школа, школа С. Френе. До педагогічних технологій віднесені школа самовизначення О. М. Тубельського. Проте вони традиційно розглядаються наукою як виховні системи [67].

Розширювальне тлумачення педагогічної технології може пояснюватися прагненням використовувати цей термін замість звичних понять «метод навчання» і «форма організації навчання». Педагогічна технологія – самодостатній і самоцінний науковий феномен, тому необхідно не заміщати нею відомі педагогічні категорії, а розглядати її в зіставленні з ними. Тільки через виявлення особливої природи педагогічної технології можна обґрунтувати виправданість введення цього поняття в педагогічну науку і практику.

Реалізація педагогічної технології характеризує діяльність конкретного викладача в неповторній педагогічній ситуації. Це сукупність принципів, методів, способів, використовуваних окремим педагогом відповідно до особливостей його особово-професійної культури. У цьому значенні педагогічні технології ситуативні. Кожна конкретна ситуація в освіті потребує своєї технології, унікальних прийомів роботи, які не піддаються тотальній алгоритмізації і стандартизації [85].

Виходячи з вищесказаного, визначимо суть поняття «педагогічна технологія». Її не можна звести до сукупності методів і прийомів або до абстрактного теоретичного концепту. Педагогічна технологія близька до форми організації навчання і виховання, але не тотожна їй. На наш погляд, це такий тип організації навчально-виховного процесу, який за рахунок інтеграції епістемологічного знання і емпіричного досвіду дозволяє вирішувати проблеми гуманізації освіти. Використовуючи фундаментальні знання, викладач наближає освітній процес до конкретного студента. Так, створення ситуації розвитку людини передбачає розуміння його своєрідності в цілому, факторів, що визначають його становлення, формування тих або інших особових якостей, закономірностей фізичних змін і внутрішнього зростання (теорія) і розуміння унікальності кожної особистості (досвід безпосередньої педагогічної взаємодії) [26].

Останнім часом у педагогіці досить широко увійшов у вжиток термін «інноваційні педагогічні технології». Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій, уточнимо ключові поняття «інновація».

Сучасні дослідники поняття «інновація» (нововведення) розглядають у двох напрямках: «інновація – процес» та «інновація – продукт, результат». Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Так, В. Загвязинський [10, с. 23] вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувалися або ще не використовувалися, а й той комплекс елементів чи окремі елементи

педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, процеси, засоби, результати, взяті як якісне вдосконалення педагогічної системи [24, с. 23].

Упровадження інноваційних технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі змінює характер засвоєння знань, умінь та навичок на проблемне, програмоване та інноваційне викладання. Позитивні риси технологізації освітнього процесу (діагностична постановка цілей, наявність критеріальної поточної і підсумкової оцінки, алгоритмізація навчання, гарантований кінцевий результат) спричиняють поширення використання інноваційних технологій у педагогічній практиці.

Основними принципами відбору інноваційних технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі є: перспективність, демократичність, гуманістичність, інтегративність, реалістичність, цілісність, керованість, економічність, актуальність. Оцінювати інновації доцільно за трьома основними критеріями: актуальність, корисність, реалістичність [63].

Особливо актуальними інноваційними педагогічними технологіями у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на сьогодні можна виділити такі: інформаційно-комунікаційна технологія, проектна технологія, інтерактивна технологія. Ці технології нами використовувалися під час реалізації другої педагогічної умови – *впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»*.

Однією із основних цілей інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, за яких майбутні фахівці швейної галузі відчують свою успішність, інтелектуальну самостійність.

Особливість інтерактивних технологій у тому, що в ході навчання майбутні фахівці швейної галузі мають можливість аналізувати те, що вони знають, розуміють і думають з цього приводу. У ході навчання вони вчаться

критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин та відповідної інформації, зважувати альтернативну думку, приймати продуктивні рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми щодо проблеми, яку вирішують [48].

Накопичений в Україні та за кордоном досвід засвідчує, що інтерактивні технології навчання сприяють інтенсифікації освітнього процесу й активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців швейної галузі. Під час застосування інтерактивних технологій їм необхідно аналізувати навчальну інформацію, творчо засвоювати навчальний матеріал; формулювати власну думку, правильно її виражати, аргументувати власну точку зору, а в разі необхідності – й дискутувати; навчитись слухати і поважати альтернативну думку; знаходити спільне розв'язання проблеми; критично мислити; аналізувати виробничі ситуації, виробляти самостійне рішення; збагачувати власний соціальний досвід через ознайомлення з різними життєвими ситуаціями; розвивати вміння самостійно працювати, творчий підхід до завдання, ініціативність та наполегливість, толерантність і вміння працювати в команді [15].

Одним з найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної активності студентів є використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі як однієї з інтерактивних технологій навчання.

1.2. Аналіз особливостей впровадження у процес професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі кейс-технологій

Технологія case-study або технологія конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація) – технологія активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних задач – ситуацій (вирішення кейсів) [10].

Безпосередня мета технології case-study – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – case, виникаючу при конкретному становищі речей, і виробити практичне вирішення; закінчення процесу – оцінка

запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми [11].

Проблема впровадження технології case-study в практику вищої освіти в даний час є вельми актуальною, що обумовлене двома тенденціями:

- перша витікає із загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не стільки на здобуття конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навичок розумової діяльності, розвиток здібностей особистості, серед яких особлива увага надається здібності до навчання, зміни парадигми мислення, уміння переробляти величезні масиви інформації;

- друга витікає з розвитку вимог до якості фахівця, який, крім задоволення вимогам першої тенденції, повинен володіти також здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю і ефективністю дій в умовах кризи.

Для того, щоб освітній процес на основі case-технологій був ефективним, необхідні дві умови: хороший кейс і певна методика його використання в освітньому процесі.

Ідеї технології case-study (технології ситуативного навчання) достатньо прості [56]:

1. Технологія призначена для здобуття знань по дисциплінах, істина в яких плюралістична, тобто немає однозначної відповіді на поставлене питання, а є декілька відповідей, які можуть змагатися по ступеню істинності; задача викладання при цьому відразу відхиляється від класичної схеми і орієнтована на здобуття не єдиної, а багатьох істин і орієнтацію в їх проблемному полі.

2. Акцент навчання переноситься не на оволодіння готовим знанням, а на його вироблення, на співтворчість студента і викладача; звідси принципова відмінність технології case-study від традиційних методик – демократія в процесі здобуття знання, коли студент по суті справи має рівні права з іншими студентами і викладачем в процесі обговорення проблеми.

3. Результатом застосування технології є не тільки знання, але і навички професійної діяльності.

4. Сутність технології полягає в наступному: за певними правилами розробляється модель конкретної ситуації, що відбулася в реальному житті, і відображається той комплекс знань і практичних навичок, які студентам потрібно отримати; при цьому викладач виступає в ролі ведучого, що генерує питання, фіксує відповіді, підтримує дискусію, тобто в ролі диспетчера процесу співтворчості.

5. Перевагою технології кейс є не тільки здобуття знань і формування практичних навичок, але і розвиток системи цінностей студентів, професійних позицій, життєвих установок, своєрідного професійного світовідчуження.

6. У технології case-study долається класичний дефект традиційного навчання, пов'язаний з «сухістю», неемоційністю викладу матеріалу – емоцій, творчої конкуренції і навіть боротьби в цьому методі так багато що добре організоване обговорення кейса нагадує театральний спектакль.

Case – приклад, узятий з реального бізнесу, є не просто правдивим описом подій, а єдиним інформаційним комплексом, що дозволяє зрозуміти ситуацію. Хороший кейс повинен задовольняти наступним вимогам:

- відповідати чітко поставленій меті створення;
- мати відповідний рівень трудності;
- ілюструвати декілька аспектів економічного життя;
- постійно оновлюватись;
- бути актуальним на сьогоднішній день;
- ілюструвати типові ситуації;
- розвивати аналітичне мислення;
- провокувати дискусію;
- мати декілька варіантів вирішення.

Ознаки методу case-study:

1. Наявність моделі соціально-економічної системи, стан якої розглядається в деякий дискретний момент часу.

2. Колективне вироблення вирішення.

3. Багато альтернативність вирішення; принципова відсутність єдиного вирішення.

4. Єдина мета при виробленні рішення.
5. Наявність системи групового оцінювання діяльності.
6. Наявність керованої емоційної напруги майбутніх фахівців швейної галузі.

Технологічні особливості технології case-study:

1. Технологія є специфічним різновидом дослідницької аналітичної технології, тобто включає операції дослідницького процесу, аналітичні процедури.

2. Технологія case-study виступає як технологія колективного навчання, найважливішими складовими якої виступають робота в групі (або підгрупах) і взаємний обмін інформацією.

3. Технологію case-study в навчанні можна розглядати як синергетичну технологію, суть якої полягає в підготовці процедур занурення групи в ситуацію, формуванні ефектів множення знання, інсайтного осяяння, обміну відкриттями і т.п.

4. Технологія case-study інтегрує в собі технології розвиваючого навчання, включаючи процедури індивідуального, групового і колективного розвитку, формування різноманітних особових якостей навчаємих.

5. Технологія case-study виступає як специфічний різновид проектної технології. У звичній навчальній проектній технології йде процес дозволу наявної проблеми за допомогою спільної діяльності студентів, тоді як в технології case-study йде формування проблеми і шляхів її вирішення на підставі кейса, який виступає одночасно у вигляді технічного завдання і джерела інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій.

6. Технологія case-study концентрує в собі значні досягнення технології «створення успіху». У ньому передбачається діяльність по активізації студентів, стимулювання їх успіху, підкреслення досягнень навчаних. Саме досягнення успіху виступає однією з головних рушійних сил методу, формування стійкої позитивної мотивації, нарощування пізнавальної активності [40].

Метод case-study відносять до одного з найпопулярніших активних методів навчання. До переваг методу case-study можна віднести:

- використання принципів проблемного навчання – здобуття навичок вирішення реальних проблем, можливість роботи групи на єдиному проблемному полі, при цьому процес вивчення, по суті, імітує механізм ухвалення рішення в житті, він більш адекватний життєвій ситуації, ніж заучування термінів з подальшим переказом, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння термінів, але і уміння оперувати ними, вистроюючи логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку;

- здобуття навичок у майбутніх фахівців швейної галузі роботи в команді (Team Job Skills);

- вироблення навичок простих узагальнень;

- здобуття навичок презентації;

- здобуття навичок прес-конференції, уміння формулювати питання, аргументувати відповідь [112].

Розбираючи кейс, майбутні фахівці швейної галузі фактично отримують готове рішення, яке можна застосувати в аналогічних обставинах. Збільшення в «багажі» студента проаналізованих кейсів, збільшує вірогідність використання готової схеми вирішення до ситуації, що склалася, формує навички вирішення серйозніших проблем.

Технологія case-study вимагає підготовленості студентів, наявності у них навичок самостійної роботи; не підготовленість студентів, нерозвиненість їх мотивації може призвести до поверхневого обговорення кейса.

Одним з широко використовуваних підходів до класифікації кейсів є їх складність. При цьому розрізняють:

- ілюстративні учбові ситуації – кейси, мета яких – на певному практичному прикладі навчити студентів алгоритму ухвалення правильного рішення в певній ситуації;

- учбові ситуації – кейси з формуванням проблеми, в яких описується ситуація в конкретний період часу, виявляються і чітко формулюються

проблеми; мета такого кейса – діагностика ситуації і самостійне ухвалення рішення по вказаній проблемі;

- учбові ситуації – кейси без формування проблеми, в яких описується складніша, ніж в попередньому варіанті ситуація, де проблема чітко не виявлена, а представлена в статистичних даних, оцінках громадської думки, органів влади і т.д.; мета такого кейса – самостійно виявити проблему, вказати альтернативні шляхи її вирішення з аналізом наявних ресурсів;

- прикладні вправи, в яких описується конкретна ситуація, що склалася, пропонується знайти шляхи виходу з неї; мета такого кейса – пошук шляхів вирішення проблеми.

Кейси можуть бути класифіковані, виходячи з цілей і задач процесу навчання. В цьому випадку можуть бути виділені наступні типи кейсів:

- повчальні аналізу і оцінці;
- повчальні рішенню проблем і ухваленню рішення;
- такі, що ілюструють проблему, рішення або концепцію в цілому.

Заслуговує уваги класифікація кейсів, приведена Н. Федяніним і В. Давіденко [5], добре знайомими із зарубіжним досвідом використання технології case-study:

- структурований (highly structured) «кейс», в якому дається мінімальна кількість додаткової інформації; при роботі з ним студент повинен застосувати певну модель або формулу; у задач цього типу існує оптимальне рішення;

- «маленькі нариси» (short vignettes), що містять, як правило, від однієї до десяти сторінок тексту і одну-дві сторінки додатків; вони знайомлять тільки з ключовими поняттями і при їх розборі студент повинен спиратися ще і на власні знання;

- великі неструктуровані «кейси» (long unstructured cases) об'ємом до 50 сторінок – найскладніший зі всіх видів навчальних завдань такого роду; інформація в них дається дуже докладна, у тому числі і непотрібна; найнеобхідніші для розбору відомості, навпаки, можуть бути відсутнім; навчаємий повинен розпізнати такі «каверзи» і впоратися з ними;

- «кейси» (ground breaking cases) першовідкривачів, при розборі яких від студентів вимагається не тільки застосувати вже засвоєні теоретичні знання і практичні навички, але і запропонувати щось нове, при цьому студенти і викладачі виступають в ролі дослідників [33].

Деякі вчені вважають, що кейси бувають «мертві» і «живі». До «мертвих» кейсів можна віднести кейси, в яких міститься вся необхідна для аналізу інформація. Щоб «оживити» кейс, необхідно побудувати його так, щоб спровокувати студентів на пошук додаткової інформації для аналізу. Такий підхід дозволяє кейсу розвиватися і залишатися актуальним тривалий час.

Кейси можуть бути представлені в різній формі: від декількох речень на одній сторінці до безлічі сторінок. Однак слід мати на увазі, що великі кейси викликають у студентів деякі утруднення в порівнянні з малими, особливо при роботі вперше. Кейс може містити опис однієї події в одній організації або історію розвитку багатьох організацій за багато років. Кейс може включати відомі академічні моделі або не відповідати жодній з них.

Немає певного стандарту представлення кейсів. Як, правило, кейси представляються в друкарському виді або на електронних носіях, Однак включення в текст фотографій, діаграм, таблиць робить його більш наочним для студентів. З друкарською інформацією або з інформацією на електронних носіях легше працювати і аналізувати її, ніж інформацію, представлену, наприклад, в аудіо- або відео- варіантах; обмежені можливості багатократного інтерактивного перегляду можуть привести до спотворення первинної інформації і помилок. Останнім часом все більш популярними стають представлення кейсів засобами мультимедіа. Можливості мультимедіа представлення кейсів дозволяють уникнути вищеназваних труднощів і поєднують в собі переваги текстової інформації і інтерактивного відео зображення [25].

По наявності сюжету кейси діляться на сюжетні і безсюжетні. Сюжетні кейси звичайно містять розповідь про події, що відбулися, включають дії осіб і організацій. Безсюжетні кейси, як правило, ховають сюжет, тому що чіткий виклад сюжету в значній мірі розкриває вирішення. Зовні вони є сукупністю

статистичних матеріалів, розрахунків, викладень, які повинні допомогти діагностиці ситуації, відновленню сюжету.

Часова послідовність матеріалу також накладає відбиток на жанрові особливості кейса. Кейси в режимі від минулого до теперішнього часу характеризуються природною тимчасовою послідовністю подій, дозволяють добре виявляти причинно-наслідкові зв'язки. Кейси-спогади характеризуються тим, що час в них прокручується назад: герої щось згадують, самі спогади уривчасті, часто несистемні, фрагментарні, що створює ускладнення по відновленню тимчасових ланцюжків. По суті справи аналіз кейса зводиться до реконструкції ситуації, її осмислення в аспекті тієї або іншої пізнавальної парадигми [116].

Нарешті, прогностичні кейси дають досить докладний опис подій недавнього минулого і теперішнього, ставлять задачу виробити якнайкращий варіант поведінки «героя» в майбутньому.

Залежно від того, хто виступає суб'єктом кейса, їх можна умовно розділити на:

- особові кейси, в яких дію конкретні особистості, менеджери, політики, керівники;
- організаційно-інституційні кейси відрізняються тим, що в них діють організації, підприємства, їх підрозділи;
- багатосуб'єктні кейси звичайно включають декілька діючих суб'єктів.

Величина кейса прямо залежить від його призначення. Міні-кейс, що займає за об'ємом від однієї до декількох сторінок, може бути розрахований на те, що він займе частину двогодинного практичного заняття. Кейс середніх розмірів займає звичайно двогодинне заняття, а об'ємний кейс, що становить до декількох десятків сторінок, може використовуватися протягом декількох практичних занять.

Бувають кейси з додатками і без додатків; кейси з додатками звичайно припускають формування навичок розрахунків і аналізу статистичної інформації.

По типу методичної частини кейси бувають питаннями, при їх вирішенні студентам потрібно дати відповіді на поставлені питання, або кейс-завдання, які формулюють задачу або завдання.

Досвід показує, що кейс перетворюється тоді на ефективний навчально-методичний твір, коли отримує всебічного не тільки наукового і методичного, але і жанрового опрацювання.

Джерела кейсів. Кейс є результатом науково-методичної діяльності викладача. Як інтелектуальний продукт він має свої джерела, які можна представити таким чином [67]:

- суспільне життя у всьому своєму різноманітті виступає джерелом сюжету, проблеми і фактологічної бази кейса;
- освіта – визначає цілі і задачі навчання і виховання, інтегровані в метод case-study;
- наука – третє джерело кейса, як відбивного комплексу; вона задає ключові методології, які визначаються аналітичною діяльністю і системним підходом, а також безліч інших наукових методів, які інтегровані в кейс і процес його аналізу.

Співвідношення основних джерел кейса може бути різним. Даний підхід встановлений в основу класифікації кейсів по ступеню дії їх основних джерел.

При цьому можна виділити:

- практичні кейси, які відображають абсолютно реальні життєві ситуації;
- повчальні кейси, основною задачею яких виступає навчання;
- науково-дослідні кейси, орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності [43].

Основна задача практичного кейса полягає в тому, щоб детально і детально відобразити життєву ситуацію. По суті справи такий кейс створює практичну, що називається «діючу» модель ситуації. При цьому учбове призначення такого кейса може зводитися до тренінгу навчаємих, закріплення знань, умінь і навичок поведінки (ухвалення рішення) в даній ситуації. Такі кейси повинні бути максимально наочними і детальними. Головне їх значення зводиться до пізнання життя і отриманню здатності до оптимальної діяльності.

Хоча кожен кейс несе повчальну функцію, ступінь вираженості всіх відтінків цієї функції в різних кейсах різний. Так кейс з домінуванням повчальної функції відображає життя не один до одного:

- по-перше, він відображає типові ситуації, з якими доведеться зіткнутися фахівцю в процесі своєї професійної діяльності;

- по-друге, в повчальному кейсі на першому місці стоять навчальні і виховні задачі, що зумовлює значний елемент умовності при віддзеркаленні в ньому життя; ситуація, проблема і сюжет тут не реальні, практичні, а такі, якими вони можуть бути в житті; вони характеризуються штучністю; такий кейс мало дає для розуміння конкретного фрагмента суспільства. Однак він обов'язково формує підхід до такого фрагмента, він дозволяє бачити в ситуаціях типове і зумовлює здатність аналізувати ситуації за допомогою застосування аналогії [34; 51; 56; 57].

Висновки до першого розділу. Аналіз проблеми використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, що відображена у вітчизняній і зарубіжній літературі та педагогічній практиці, забезпечує удосконалення професійних знань, умінь та навичок, підвищення професійної мобільності, конкурентноздатності на ринку праці.

Здійснено дефініцію базових понять:

1. Технологія – процес послідовного, покрокового здійснення, розробленого на науковій основі, рішення виробничої або соціальної проблеми.

Поняття «педагогічна технологія» останнім часом стає дедалі більш поширеним у теорії навчання – дидактиці.

2. Інновація. Сучасні дослідники поняття «інновація» (нововведення) розглядають у двох напрямках: «інновація – процес» та «інновація – продукт, результат».

Упровадження інноваційних технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі змінює характер засвоєння знань, умінь та навичок на проблемне, програмоване та інноваційне викладання. Позитивні риси технологізації освітнього процесу (діагностична постановка цілей, наявність критеріальної поточної і підсумкової оцінки, алгоритмізація

навчання, гарантований кінцевий результат) спричиняють поширення використання інноваційних технологій у педагогічній практиці.

Основними принципами відбору інноваційних технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі є: перспективність, демократичність, гуманістичність, інтегративність, реалістичність, цілісність, керованість, економічність, актуальність. Оцінювати інновації доцільно за трьома основними критеріями: актуальність, корисність, реалістичність.

Особливо актуальними інноваційними педагогічними технологіями у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на сьогодні можна виділити такі: інформаційно-комунікаційна технологія, проектна технологія, інтерактивна технологія. Ці технології нами використовувалися під час реалізації другої педагогічної умови – *впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»*.

З'ясовано, що одним з найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної активності студентів є використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі як однієї з інтерактивних технологій навчання.

Технологія case-study або технологія конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація) – технологія активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних задач – ситуацій (вирішення кейсів).

Безпосередня мета технології case-study – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – case, виникаючу при конкретному становищі речей, і виробити практичне вирішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми.

Визначено, що залежно від того, хто виступає суб'єктом кейса, їх можна умовно розділити на:

- особові кейси, в яких дію конкретні особистості, менеджери, політики, керівники;
- організаційно-інституційні кейси відрізняються тим, що в них діють організації, підприємства, їх підрозділи;
- багатосуб'єктні кейси звичайно включають декілька діючих суб'єктів.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ KEYС-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Обґрунтування педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі

Незважаючи на розмаїття інноваційних підходів у педагогічній і психологічній науці, моделей у практиці роботи закладів вищої освіти, вже сьогодні викладачу, освітньому закладу чи навіть регіону слід вибрати власні орієнтири.

Актуальним для виявлення педагогічних умов професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі є тлумачення понять «умова», «педагогічні умови» [59].

Проведемо короткий аналіз сутності понять «умова», «педагогічна умова».

Тлумачний словник української мови надає декілька тлумачень поняття «умова», а саме: 1) філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує; 2) існуючий компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), із наявності якого впливає існування даного; 3) необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чогось нового; 4) обставини, особливості реальної діяльності, при яких відбувається або здійснюється щонебудь [34, 76, 92, 107].

П. Підкасистий [20] розглядає умови як «складні частини або характеристики середовища». Науковцем виокремлено біологічні, психологічні й соціальні умови, що поділяються на необхідні й достатні. До необхідних умов автором віднесено внутрішню об'єктивну закономірність виникнення, існування й результативності розвитку студентів; достатні пов'язуються із причинами, підставами, протиріччями розвитку.

У педагогічній літературі надаються різні тлумачення поняття «умова», які мають багато спільного. У філософському енциклопедичному словнику зазначено, що умова – філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність [6, 17, 26, 52, 73].

У словнику-довіднику з професійної педагогіки «педагогічні умови» визначаються як обставини, за яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [43].

Дослідники А. М. Алексюк, П. І. Підкасистий педагогічні умови розглядають як чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на: зовнішні (позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки освітнього процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо) та внутрішні (індивідуальні властивості студентів, тобто стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [100].

На думку О. Г. Бражнич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети [48].

Дослідниця Г. В. Голубова влучно зазначає, що «педагогічні умови» – це особливості організації навчально-виховного процесу, які детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості. Це такі особливості організації навчально-виховного процесу, які забезпечують цілісність навчання та виховання майбутніх фахівців швейної галузі, сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості студентів та створюють сприятливі можливості для виявлення та розвитку їх педагогічної обдарованості» [57].

У нашому випадку під «педагогічними умовами» будемо розуміти взаємопов'язаний і взаємодіючий комплекс заходів навчально-виховного процесу, що ефективно впливатиме на формування та розвиток професійної компетенції у майбутніх фахівців швейної галузі.

Педагогічні умови повинні відповідати певним вимогам, а саме: мати системний характер; мати чітко визначену структуру та забезпечувати зв'язки між елементами цієї структури; враховувати особливості професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі у контексті використання кейс-технології [28].

У педагогічному словнику термін «педагогічна умова» визначається як певна обставина чи обстановка, яка впливає на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості [72].

Учений-педагог Ю. Бабанський [Ошибка! Источник ссылки не найден.] розглядає педагогічні умови як складову педагогічної системи й виділяє дві групи умов: зовнішні (суспільні, виробничі, культурні) та внутрішні (навчально-матеріальні, навчально-гігієнічні, морально-психологічні, естетичні).

На нашу думку, *педагогічні умови* – це цілісна та системна організація освітнього процесу, яка створює сприятливі умови до зворотньої інтегральної взаємодії між викладачами, студентами та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Педагогічні умови мають віддзеркалювати структуру використання кейс-технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Ми вважаємо, що саме педагогічні умови виступатимуть у якості необхідних чинників, які будуть впливати на ефективність використання кейс-технології. Визначаючи педагогічні умови, що повинні забезпечувати високий рівень використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, відштовхуємось від того, що всі вони мають єдине спрямування – досягнення єдиної мети, та є взаємопов'язаними між собою.

Для визначення педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми звертали

увагу на те, що умови покликані зменшити вплив негативних чинників та активізувати значення позитивних.

Спробуємо з'ясувати, які саме педагогічні умови потрібно створити у ЗВО, щоб сприяти підвищенню рівня використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

На нашу думку, забезпечення належної мотивації – основний компонент змісту використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Від неї залежить інтенсивність уваги, якість запам'ятовування, формування загальнотеоретичних та методичних знань майбутніх інженерів-викадачів, результати розумової діяльності, обрання ефективних методів та засобів реалізації освітньої, наукової та творчої діяльності, здійснення самоконтролю, самоаналізу і самооцінки результатів власної педагогічної діяльності. Створення мотиваційного фону, безперечно, впливає на організацію й особливості освітнього процесу ЗВО під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі та їх професіоналізм, специфіку навчального предмета, особистісні якості студента (вік, стать, рівень інтелекту, самооцінка, творчий підхід до вирішення завдань тощо) [36].

У нашому дослідженні розвиток мотивації є базовим у процесі використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, тому від рівня її виконання залежить виконання інших умов.

Мотивація визначає якість засвоєння знань і вмінь, необхідних для досягнення результатів освітнього процесу, формує відповідну психологічну їх спрямованість та виступає системоутворюючим чинником у структурі підготовки майбутніх фахівців швейної галузі.

Називаючи мотивацію пізнавальної діяльності студентів складним структурним утворенням, В. Сластьонін [23, с. 45] виокремлює декілька її аспектів: як і продукт формування, мотивація водночас виступає основним фактором щодо розвитку професіонала певної галузі; стимулює розумову активність; впливає на мобілізацію творчих сил майбутніх фахівців швейної

галузі, генерацію нових ідей, прагнення до створення нового, поглиблює якість засвоєння знань, впливає на їх обсяг і систематичність; відіграє важливу роль у здійсненні самоконтролю, самоаналізу і самооцінки майбутніх фахівців швейної галузі.

В. Асєєв [Ошибка! Источник ссылки не найден.] схильний до думки, що структура мотиваційної сфери є складною за своєю природою та має «складну, багаторівневу систему збудників, що включає в себе: потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, установки, емоції, норми, цінності тощо.

У професійній діяльності майбутнього фахівця швейної галузі важливі внутрішні і зовнішні мотиви, які перебувають у взаємозв'язку. Зовнішня мотивація виникає під впливом зовнішніх імпульсів (вимоги, накази, примуси, викликає зовнішній дискомфорт (людина зобов'язана виконувати чийось волю).

Формування мотивів і удосконалення структури мотивації майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технологій у процесі професійного навчання є складним та довготривалим процесом, тому сформувати мотивацію неможливо швидко, якщо її немає у відповідній структурі мотивів. Оскільки наявність мотивації є однією з важливих професійних якостей інженера-викладача, тому *першою педагогічною умовою вважаємо розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.*

У ході дослідження нами виокремлено систему конкретних дій, які рекомендуємо до виконання викладачам під час здійснення професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, для забезпечення реалізації першої педагогічної умови

Перша педагогічна умова передбачає розробку психолого-педагогічних методик, що забезпечують розвиток середовища, спрямованого на усвідомлення студентами, майбутніми фахівцями швейної галузі, своєї ролі в успішному здійсненні навчально-пізнавальної діяльності, мотивації, самоорганізації навчальної діяльності, розвитку у них творчого потенціалу, інтересу до оволодіння знаннями та вміннями, які є фундаментальними у використанні кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх

фахівців швейної галузі.

Реалізація першої умови здійснювалася на основі застосування *коучингу*, що містить науково обґрунтовані комплексні програми взаємодії викладача й студентів, майбутніх фахівців швейної галузі у освітньому процесі.

Для забезпечення реалізації першої педагогічної умови нами застосовувався коучинг як один із різновидів творчого партнерства викладача та студентів, що дозволяє реалізувати особистісний і професійний потенціал, у нашому випадку, майбутніх фахівців швейної галузі [62].

Дослівний переклад слова «коучинг» з англійської мови – «тренерство». Коучинг є новим феноменом у педагогіці вітчизняної вищої школи. Існує чимало підходів до визначення та розуміння сутності технології коучингу, але нам імпонує дефініція, запропонована дослідницею С. Романовою, яка відзначає, що коучинг є феноменом освітнього процесу, що побудований на мотивуючій взаємодії, в якому викладач створює спеціальні умови, спрямовані на розкриття особистісного потенціалу студента для досягнення ним значних для нього цілей в оптимальні терміни, у конкретній предметній галузі знань [17, с. 83–86].

Отже, коучинг як педагогічна технологія у нашому дослідженні використовується з метою підтримання високої навчальної мотивації у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, заохочення до активної самостійної діяльності, розширення можливостей навчання та самовдосконалення, розвитку навичок самооцінки та саморефлексії, формування вмінь ставити цілі, планувати, організовувати власну навчальну діяльність. Ми переконані, що використання коучингу сприяє розвитку мотивації у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі за допомогою формування прагнень до особистісного та професійного вдосконалення, подолання труднощів під час самоосвітнього процесу завдяки розвитку емоційно-вольових механізмів [86].

Ми підтримуємо думку, що застосування технології коучингу якісно впливає на те, що майбутні фахівці швейної галузі стають більш мотивованими, краще усвідомлюють важливість поставлених завдань для досягнення

особистих цілей; самостійно обирають методи і засоби вирішення завдань, які максимально підходять для виконання поставленого завдання; усвідомлено беруть на себе відповідальність за кінцевий результат [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. В основі коучингу, що ми використовуємо у ході нашого дослідження, ми закладаємо психолого-педагогічні методиками, які сприяють тому, щоб студенти, відповідаючи на запитання, вирішуючи ситуації, визначали свої потреби і очікування, мислили, мобілізуючи попередні знання і досвід, розкривали свій потенціал та планували перспективи своєї педагогічної діяльності. Використання коучингу допомагає всебічно проаналізувати ситуації, розвиває інтерес до вивчення теми, стимулює потребу у пошуку відповідей, заохочує до обґрунтування обраних варіантів вирішення проблемних питань, зокрема перед проведенням занять з використанням кейс-технології. Наприклад, дослідниця цієї педагогічної технології як засобу формування самоосвітньої компетентності студентів Н. Горук, визначає таку серію запитань, що може використовуватися за методикою коучингу для визначення потреб, сподівань і готовності студентів, майбутніх фахівців швейної галузі щодо вивчення теми/дисципліни:

– Якими знаннями і вміннями ви хотіли б оволодіти у процесі вивчення дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва»? Якими вже володієте? Де отримали ці знання/вміння?

– Що для вас означає «краще»? Як і за якими критеріями можна оцінити «краще»?

– Якщо вас питатимуть через певний час після закінчення навчання, то що ви хотіли б відповісти про отримані знання і вміння?

– Чи ви знаєте когось, хто вже володіє схожими знаннями й вміннями? Чим вони займаються і як виконують свою роботу? Що з цього хотіли ви робити краще, так само? [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 99–104].

Окрім зазначених вище запитань, під час коучингу можна використовувати й інші, що будуть спрямовані на отримання необхідної інформації. Так, під час коучингу з майбутніми фахівцями швейної галузі нами було запропоновано аналіз проблемної ситуації «Визначення технології

обробки волокон натурального походження». Розгляду запропонованої ситуації передувало емоційне налаштування студентів та інтелектуальна розминка і лише потім пропонувалася для вирішення проблемна ситуація.

Метод *емоційного стимулювання* навчання використано під час вивчення теми «Ткацькі переплетення». Використання такого методу передбачає допомогу викладачеві актуалізувати емоційний фон у студентів, майбутніх фахівців швейної галузі щодо розвитку у них інтересу до набуття знань з теми «Складні ткацькі переплетення» та посилити прагнення закріпити успіх. Спостерігаючи за навчальною діяльністю кожного студента, викладач прагне до забезпечення успіху в навчанні, зміцнення віри у власні сили, пробудження почуття власної гідності під час підготовки фахівців швейної галузі.

Реалізуючи метод *створення ситуації пізнавальної суперечки*, студенти мали можливість визначити переваги й недоліки різних різних способів очистки натуральних волокон з оформленням відповідних презентаційних матеріалів.

Суперечка, по суті, є обговоренням будь-якого питання навчального матеріалу. Використання такого методу дозволяє навчити майбутніх фахівців швейної галузі самостійного мислення, обміну думками між викладачами та студентами, розвиває вміння практичного аналізу і ретельної аргументації висунутих положень, поваги до думки інших. Під час суперечки студенти взаємно збагачуються навчальною інформацією. Одні з них усвідомлюють, що ще не все знають, і це спонукає їх до заповнення «прогалин», інші – відчують задоволення від того, що знають більше від інших, і прагнуть утриматися на такому рівні [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху», що є однією з особистісно орієнтованих технологій навчання, дає можливість кожному студенту – майбутньому фахівцеві швейної галузі – реалізувати свої індивідуальні особливості, розвинути творчу пошукову активність [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Відмітимо, що використання технології «Створення ситуації успіху» значно підвищує мотивацію навчальної діяльності у майбутніх фахівців

швейної галузі, руйнує усталені стереотипи студентів, що є запорукою позитивних результатів у навчальній діяльності.

Нами з'ясовано, що реалізувати технологію «Створення ситуації успіху» під час навчання майбутніх фахівців швейної галузі доцільно в такій послідовності (табл. 2.1).

Ми вважаємо, що використання технології «Створення ситуації успіху» значно підвищує мотивацію майбутніх фахівців швейної галузі під час їхньої підготовки у ЗВО, набуття теоретичних знань та творчих умінь, руйнує усталені стереотипи студентів. Технологія «Створення ситуації успіху» нами використовувалась, безпосередньо, для посилення використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі [Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Особливе місце у реалізації визначеної педагогічної умови мало написання студентами, майбутніми фахівцями швейної галузі, есе на тему: Сучасні технології виготовлення тканин – реалії та перспективи.

Есе – це письмовий твір, що має вільний характер та містить індивідуальний погляд на тему/проблему із аргументацією власного погляду. Есе, як правило, має таку структуру: назва, вступ, що містить загальну тезу, короткий опис змісту, що стосується безпосередньо теми есе. Основна частина есе містить головні ідеї та підставові факти, а також не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези. Кожен аргумент має бути підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргументу. Беручи до уваги різні позиції та погляди, важливим є їх критичний аналіз, а також виявлення власного ставлення до досліджуваної проблеми. У висновках зазвичай подають узагальнення, що дозволяють підтвердити висловлену у вступі тезу, ідеї та факти основної частини.

Практичне впровадження означеної педагогічної умови можливе за допомогою прийомів, що забезпечують підвищення в студентів, майбутніх фахівців швейної галузі, внутрішньої мотивації під час впровадження під час впровадження кейс-техноогії у процесі їх професійної підготовки. До них належать:

– створення творчої та захоплюючої атмосфери на занятті;

- авторитет викладача;
- створення атмосфери співробітництва та взаємодопомоги;
- доцільне застосування методів заохочення;
- залучення всіх студентів навчальної групи до роботи;
- розуміння цілей навчання;
- розвиток пізнавальних здібностей студентів;
- зацікавленість предметом;
- професійна спрямованість;
- постановка викладачем досить складних, але цікавих завдань, що сприяють розвитку творчої активності студентів;
- усвідомлення важливості отримуваних знань [13; 29; 32; 44].

Ми вважаємо, що не існує якогось одного виняткового методу під час розвитку мотивації під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, тому має місце комплексне використання всіх педагогічних методів впливу на студента, що дозволить сформувати внутрішню мотивацію.

Отже, перша педагогічна умова – розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі – має місце на початковому та кінцевому етапі заняття.

Не менш важливим у використанні кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі є використання інноваційних педагогічних підходів на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва».

Інновації, як відомо – це певні нововведення в певній конкретній галузі науки, а інновація педагогічна – це процес становлення, поширення й використання нових засобів, методів і форм (нововведень) для розвитку тих педагогічних проблем, які досі розв'язували по-іншому. Інноваційну спрямованість педагогічної діяльності зумовлюють соціально-економічні перетворення, які вимагають відповідного оновлення освітньої політики,

прагнення інженери-викладачів до освоєння та застосування педагогічних новинок, конкуренція загальноосвітніх закладів [27, 33, 54].

К. Крутій наголошує, що інновації – це зміни всередині системи. У педагогічній інтерпретації і в найзагальнішому сенсі інновації означають нововведення в педагогічній системі, що поліпшують розвиток (перебіг) і результати освітнього процесу. Проте нововведення можуть і погіршити систему. Отож, узагальнює вчена, суть не в самих нововведеннях, а втім, що вони дають [3]. Науковці (І. Підласий, А. Підласий) доводять, що інновація означає таке нововведення, що здійснюється в системі за рахунок її власних ресурсів (резервів) [4].

Нововведення (інновації) не виникають самі собою, а є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Інноваційний процес у навчанні розпочинається з етапу вивчення об'єкта чи явища освітнього процесу. Головною рушійною силою інноваційної навчальної діяльності є вчитель, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним і під час впровадження і поширення нововведень. Педагог-новатор є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконується в ефективності наявних технологій навчання і може коригувати їх, проводити докладну структурування досліджень освітнього процесу, створювати нові форми та методи. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога, тому сьогодні школі потрібен викладач з яскраво вираженими творчими здібностями, здатний до організації своєї професійної діяльності на інноваційному рівні [23, 54].

К. Крутій визначає інноваційну діяльність як метод пізнання, за допомогою якого у природних або штучно створених умовах, що контролюються і керуються, досліджується освітнє явище, прогнозується новий спосіб розв'язання педагогічного завдання або проблеми. Цілеспрямованість інноваційної діяльності, на думку дослідниці, обумовлюється: об'єктивними потребами суспільства в оновленні роботи закладу; соціальним замовленням, виявленим органами управління освіти в результаті наукового прогнозу; реальними умовами і можливостями в даний період її розвитку; інтересами

керівників, педагогів – тих, хто буде організовувати і проводити інноваційну діяльність [12, 51].

Використовуючи інноваційні підходи під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» необхідно створити такі умови, щоб кожен студент почував себе комфортно, незалежно від його індивідуальних психофізіологічних особливостей, здібностей і нахилів. У центр уваги необхідно поставити фізичне, психічне й моральне здоров'я студентів.

Проте ефективність освітнього процесу забезпечується системою дидактичних умов і сучасних засобів, які допомагають урізноманітнити заняття, зробити їх пізнавальними і більш цікавими, організувати самостійну роботу. Використання інноваційних підходів повинно бути своєрідним доповненням для підвищення ефективності навчання [38].

У сучасних умовах досить розповсюдженим є впровадження комп'ютера для використання кейс-технології, так званих інформаційно-предметних комплексів – електронних підручників. Такий електронний підручник з матеріалознавства швейного виробництва може складатися з таких модулів. Перший модуль містить робочу програму курсу й повний конспект лекцій. Наступний модуль дає можливість ознайомитися зі змістом, метою, завданнями, методичними вказівками до виконання кожної лабораторної роботи. Третій модуль містить контрольні запитання, завдання до кожної теми курсу. У наступному модулі подано перелік індивідуальних навчально-дослідних завдань; зміст запитань екзаменаційних білетів та задач. Вважаємо, що до такого підручника доцільно, крім збірки кейсів запропонувати додаткові наочні зображення, необхідні інструкційні карти, презентації, елементи мультимедійних технологій [47].

Мультимедійні засоби навчання дозволяють об'єднувати в одній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію. Досить різноманітними є дидактичні можливості та методичні варіанти застосування цих технологій. Їх можна використовувати

перед вивченням чи після вивчення навчальної теми, на початку або наприкінці заняття, повністю або окремими фрагментами, у поєднанні з іншими засобами навчання, для посилення вирішення кейс-завдань і т. п.

Значна частина мультимедіа містить образну або умовно-графічну документально достовірну навчальну інформацію та наукову її інтерпретацію. Наприклад, для вивчення характерних ознак певного стилю сучасного одягу на екрані дисплея може бути зображення певних моделей одягу, їх колекції, а також окремі елементи, які відповідають вимогам одягу конкретного стилю (схематичне зображення силуетів; об'ємів, форм основних та неосновних деталей виробу; особливості покрою; різновиди оздоблення; доповнення і т.д.) [11, 31, 33, 46].

За допомогою динамічних екранних і знакових засобів можна відтворити художньо-образне відображення. Так, наприклад, у процесі виготовлення лекал для індивідуального пошиву виробу можна виготовити лекала за допомогою програми «JULIVI». Мультимедійні технології звільняють викладача від тривалих пояснень, наприклад, про особливості висадки добування волокон рослинного та тваринного походження, оскільки це достатньо повно розкрито за допомогою екранних і звукових засобів, супроводжувати зображення багатоаспектною довідковою текстовою інформацією, відповідними музичними вставками, телевізійними кліпами. Перед виконанням практичних робіт можна подати перелік можливих видів обробки волокон, а студент самостійно повинен вирішувати, який вид обрати. Отже, завдяки документальному зображенню й концентрованості викладу теоретичних відомостей студенти засвоюють значний обсяг навчальної інформації за порівняно короткий час [24].

Комп'ютерні технології підвищують якість наочності в освітньому процесі, зокрема на лекціях. У результаті використання сучасних інформаційних технологій проявляється одна із основних переваг — можливість інтерактивності. Студенти можуть індивідуально змінювати налаштування, вивчати результати, а також відповідати на запити програми, встановлювати швидкість подання матеріалу, число повторень та інші параметри; впливати на засвоєння матеріалу, пристосовуючи освітній процес

під власні індивідуальні здібності та можливості. А це дозволяє в певних межах керувати надходженням інформації [76, 92].

За допомогою інформаційних технологій студенти можуть ознайомитися з етапами вирощування рослин, з яких потім добувають волокна; обладнанням цехів, дільниць та з виконанням різних операцій на підприємстві. Проглянувши відеофрагменти з основ заготівлі волокон, вони можуть проаналізувати сучасні форми заготівлі з урахуванням основних інженерно-виробничих вимог, добирати доцільні методи технологічної обробки. Крім того, студенти повинні бути обізнані з використанням інформаційних технологій у швейному виробництві, які стосуються обробки та виготовлення тканин.

На ефективність освітнього процесу кардинально впливає застосування сучасних засобів обчислювальної техніки. На заняттях для вирішення конструкторських задач, проведення обчислень, побудови таблиць рекомендована прикладна програма Excel. Використання цієї програми скорочує витрати часу для складання технологічних, інструкційних карт [52].

Після вивчення тем, розділів відповідно до навчальної програми для контролю якості знань студентів доцільно проводити тестування. Актуальними є сучасні програми, які працюють у середовищі Windows. Залежно від особливостей теоретичного матеріалу можна використовувати різні форми тестових завдань: закрита, відкрита, на відповідність, на правильну послідовність і на причино-наслідковий зв'язок. При цьому, комп'ютерна система тестування повинна забезпечувати такі можливості: проведення роздільного тестування за декількома темами в рамках одного тесту; забезпечення випадкового вибору заданого числа питань з повного тесту; введення обмежень на припустимий час тестування; представлення (супровід) питання малюнком, аудіо- або відеофрагментом; проведення як відкритого варіанта тестування (користувачу показуються результати його тестування), так і закритого (без показу результатів); вибір режиму тестування – без повернення або з поверненням до попереднього запитання; відображення користувачу контрольної інформації про кількість запитань у тесті, номера поточного питання, кількості правильних відповідей; керований дизайн тесту (колір і

зображення екрана), використання різних шрифтів для формування питань і варіантів відповідей тощо [36].

Для успішного оволодіння конструкторсько-технологічною діяльністю майбутні фахівці можуть використовувати один із таких сучасних напрямів інформаційних технологій навчання, як Інтернет. Користуючись його послугами, студенти виконують реферативні, творчі та інші роботи; здійснюють пошук і опрацьовують інформацію в межах навчального матеріалу згідно з вимогами програми. Враховуючи можливості Інтернету, майбутні фахівці не обмежені в обсягах інформації з будь-яких галузей знань, мають доступ до них у будь-який час та у будь-якому місці, можуть дистанційно навчатися [45].

Використання інноваційних підходів на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі у освітньому процесі впливає на методичну систему навчання: виникає потреба підготовки студентів до життя в інформаційному суспільстві; впроваджуються прогресивні форми навчання; ширше використовуються розвиваючі методи навчання.

Враховуючи це, *другою педагогічною умовою є впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва».*

Необхідною умовою, що впливає на результативність застосування кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, є методичне забезпечення. Саме методичне забезпечення впливає на ефективність спілкування студентів під час обговорення кейса. Потрібно забезпечити однаковий доступ до інформації як викладачам, так і студентам. Кожен має користуватися періодичними виданнями, літературними джерелами, ресурсами Інтернету. Крім того, кожний викладач, який застосовує під час викладання кейс-технології, повинен підготувати методичні рекомендації щодо методики роботи над кейсом.

Перед виконанням ситуативної вправи доцільно скласти запитання, які ставитимуться під час дискусії з теми. Це дасть змогу викладачеві визначити, якої додаткової інформації потребуватиме студент у ході підготовки до дискусії. Якщо інформацію та структуру кейсу вже задано, то методичні рекомендації мають стосуватися тлумачення. Підготовка методичних рекомендацій і складання ситуативних завдань можуть відбуватися одночасно, але їх остаточний варіант оформлюється після апробування в аудиторії.

Вони мають постійно оновлюватися, що пов'язано зі зміною навчального досвіду. Також кейси можуть використовуватися для аналізу під час екзамену або заліку. Практичне заняття із застосуванням кейс-технології ґрунтується на розумінні студента як суб'єкта освітнього процесу й спрямоване на розвиток особистості студентів, їх творчого потенціалу та мотиваційно-ціннісної сфери. Тому зміна характеру відносин у системі «викладач-студент» є необхідною умовою успішного застосування цього методу. Викладач, який практикує кейс-технології, має усвідомлювати свою нову роль у освітньому процесі, що істотно відрізняється від ролі, яку він виконує під час застосування традиційних методів навчання. Викладач визначається як консультант, організатор освітнього процесу, його завданням є направляти студентів, полегшувати їх взаємодію із зовнішнім інформаційним середовищем та пізнавальними джерелами задля виконання завдань. Студент, його професійні потреби, мотивація, навчальні навички та вміння знаходяться в центрі освітнього процесу [115].

Таке заняття сприяє реалізації активності та самостійності студентів, перетворює їх на активних суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності, рівноправних учасників педагогічного процесу. Суб'єктна позиція студента в процесі навчання означає його здатність проектувати свою навчальну діяльність та самоуправляти нею, вміння ставити перед собою цілі, знаходити відповідні методи та засоби для їх досягнення, мобілізувати внутрішні резерви, зіставляти заявлені цілі з власними можливостями [5; 125].

Отже, бачимо, що суб'єктна позиція – це високий рівень особистісного розвитку студента, що свідчить про його здатність до самовизначення,

самопізнання, саморегуляції та побудови навчальної та життєвої стратегії розвитку. Крім того, спільна робота викладача та студентів щодо визначення цілей та планування практичного заняття стимулює інтерес і мотивацію студентів. Якщо викладач авторитарно нав'язує власну точку зору, освітній процес руйнується, а навчальна дисципліна сприймається як різновид ідеології. Зміна характеру в системі «викладач-студент» сприяє створенню приємного психологічного клімату на занятті, формуванню в студентів певних ціннісних орієнтацій, моральних норм та фахових інтересів.

Тому очевидно, що **третьою педагогічною умовою** є застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Таким чином, для підвищення використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми вважаємо за доцільне впровадити у освітній процес ЗВО, які готують фахівців швейної галузі, такі педагогічні умови:

1. Розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

2. Впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва».

3. Застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Отже, нами створено педагогічні умови, що дозволять підготувати фахівця-професіонала конкурентноспроможного на ринку праці, який здатний ввести в освітній процес певну ціннісну основу. Експериментально перевіримо ефективність виокремлених нами педагогічних умов та шляхи їх реалізації.

2.2. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійної підготовки фахівців швейної галузі

Перший етап (констатувальний) експерименту (2022 р.) мав на меті

визначення початкового рівня використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Для досягнення мети констатувального етапу експерименту визначено завдання, до яких належать:

– здійснення аналізу філософської, психологічної, педагогічної літератури, дисертаційних досліджень з проблеми початкового стану та професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, робочих планів та навчально-методичного забезпечення процесу їх навчання;

– вивчення традиційної методики використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі у ЗВО;

– визначення педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Досягнення мети констатувального експерименту передбачалося шляхом проведення дослідження в умовах освітнього процесу ЗВО з використанням розроблених діагностичних методик, що дасть змогу, насамперед, охарактеризувати сучасний стан навчання майбутніх фахівців швейної галузі та окреслити основні підходи до реалізації педагогічних умов.

Констатувальний етап дослідження проводився в умовах педагогічного процесу на базі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, протягом 2022-2023 років. До експерименту було залучено 40 студентів IV-V курсу 015.17 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості). Відповідно до програми експерименту утворено дві групи: експериментальна (ЕГ) група (20 осіб) та контрольна (КГ) (20 осіб).

Для обґрунтування педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі визначався реальний стан її здійснення, проблеми та перспективи, що є найважливішим завданням констатувального етапу експерименту.

Дослідження сучасного стану та традиційної методики використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі та педагогічних умов здійснювалося за заздалегідь підібраними

методиками.

Прогнозуючи результат проведення констатувального етапу дослідження в умовах освітнього процесу ЗВО, встановлено, що використання розроблених діагностичних методик дозволить здійснити характеристику рівнів ефективності використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Встановлення рівнів сформованості першої педагогічної умови: розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі здійснювалося із застосуванням: методики Т. Ілліної «Мотивація навчання у ЗВО» (Додаток А), Методика діагностики мотивації особистості до успіху (за Т. Елерсом) (Додаток Б).

Для здійснення оцінки мотивів у контрольній та експериментальній групі, що перебувають в тісному зв'язку з професійною дільністю майбутніх фахівців швейної галузі, на констатувальному етапі експерименту здійснювалася на основі обраного методичного інструментарію методика вивчення мотивації навчання у ЗВО Т. Ілліної, що є опитувальником, який складається із трьох шкал: «оволодіння професією» (прагнення оволодіти професійними знаннями та сформувані якості, необхідні для майбутньої професії) – *професійні мотиви*; «набуття знань» (допитливість, прагнення до набуття знань) – *пізнавальні мотиви*; «отримання диплома» (прагнення отримати диплом при формальному засвоєнні знань) – *утилітарні мотиви* [13].

Результати проведеного нами дослідження мотивації використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі сільськогосподарського профілю, які навчаються за напрямом підготовки Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Результати дослідження мотивації студентів IV курсів до вибору професії, які навчаються за спеціальністю Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості)

Респонденти	Студенти
-------------	----------

Шкала	КГ		ЕГ	
	Абсолютне число	Число у відсотках	Абсолютне число	Число у відсотках
Пізнавальні мотиви	18	45,0	21	52,5
Професійні мотиви	12	30,0	6	15,0
Утилітарні мотиви	10	25,0	13	32,5
Усього	40	100	40	100

За результатами дослідження мотивації студентів до вибору професії за обраною методикою нами здійснено оцінку адекватності її вибору студентами. Отже, можна стверджувати, що 75,0% опитаних студентів КГ і 67,5 % ЕГ обрали правильний напрям підготовки та 25,0% КГ та 32,5 % респондентів ЕГ очікують на диплом за умови формального засвоєння знань.

Оскільки основою освітнього процесу є внутрішня мотивація [29], що спонукає до поглиблення знань студентів, і є виявом мотиву досягнень успіху (внутрішня мотивація), тому, на нашу думку, необхідно визначити рівень внутрішньої мотивації, скориставшись методикою Т. Елерса «Мотивація до досягнення успіху» (Додаток Б).

Для визначення рівня внутрішньої мотивації у ході проведення дослідження за допомогою такої методики респондентам пропонується дати відповіді на 41 запитання, висловлюючи свою згоду або заперечення відповідями «так» чи «ні», далі відповіді респондентів додаються за умов співпадання з ключем. Основу внутрішньої мотивації складають 4 рівні: від 1 до 10 балів – низька мотивація до досягнення успіху; від 11 до 16 балів – середній рівень мотивації до досягнення успіху; від 17 до 21 – помірно високий рівень мотивації до досягнення успіху; вище 21 бала – дуже високий рівень мотивації до досягнення успіху. Для спрощення обробки результатів дослідження нами об'єднано помірно високий і дуже високий рівні мотивації, у результаті чого ми отримали три рівні: від 1 до 10 балів – низький рівень мотивації до досягнення успіху, від 11 до 16 балів – середня мотивація до досягнення успіху; вище 17 балів – високий рівень мотивації до досягнення успіху.

Результати вимірювань показників мотиву досягнення успіху (внутрішні

мотиви) респондентів експерименту подано в таблиці 2.2.

Результати таблиці доводять, що високий рівень внутрішньої мотивації мають лише 30,0% респондентів КГ та 22,5 % ЕГ, натомість 32,5 % КГ і 35,0 % ЕГ опитаних мають середній рівень, а 37,5% студентам КГ та 42,5 % ЕГ притаманний низький рівень мотивації.

З отриманих даних можна зробити висновки, що студентам притаманний переважно середній і низький рівень внутрішньої мотивації, що пояснюється орієнтацією студентів, майбутніх фахівців швейної галузі, на зовнішні мотиви при виборі професії.

Таблиця 2.2

Результати діагностування рівнів сформованості у студентів мотиву до досягнення успіху (внутрішні мотиви) на констатувальному етапі експерименту

Рівень мотивації \ Респонденти	Студенти			
	КГ		ЕГ	
	Абсолютне число	Число у відсотках	Абсолютне число	Число у відсотках
Високий (вище 17 балів)	12	30,0	9	22,5
Середній (11 – 16 балів)	13	32,5	14	35,0
Низький (1 – 10 балів)	15	37,5	17	42,5
Усього	40	100	40	100

На основі отриманих результатів методик щодо визначення професійних та внутрішніх мотивів до основних завдань під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми віднесли формування внутрішньої мотивації.

З метою отримання об'єктивної оцінки початкового рівня використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі за першою педагогічною умовою за ціннісним критерієм отримані нами результати в ході проведення методик та анкетування ми подали у вигляді зведеної таблиці 2.3.

Аналіз сукупності застосованих діагностичних засобів та анкет дозволив з'ясувати, що більшість студентів вищих навчальних педагогічних закладів (62,2 %) респондентів КГ та (62,5 %) – ЕГ перебувають на низькому та

середньому рівні сформованості першої педагогічної умови.

Таблиця 2.3

Результати діагностування використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі за першою педагогічною умовою

Показники ціннісного критерію			Рівень мотиваційного компонента											
			Високий				Середній				Низький			
			Абс.		У %		Абс.		У %		Абс.	У %		
Мотиви	навчання у ЗВО	зовнішні мотиви	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
			досягнення успіху	внутрішні мотиви	12	9	30,0	22,5	13	14	32,5	35,0	15	17
Середнє значення					37,4	37,5			31,3	25,0			31,2	37,5

Результати перевірки сформованості першої педагогічної умови – розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі представлено на рис. 2.1.

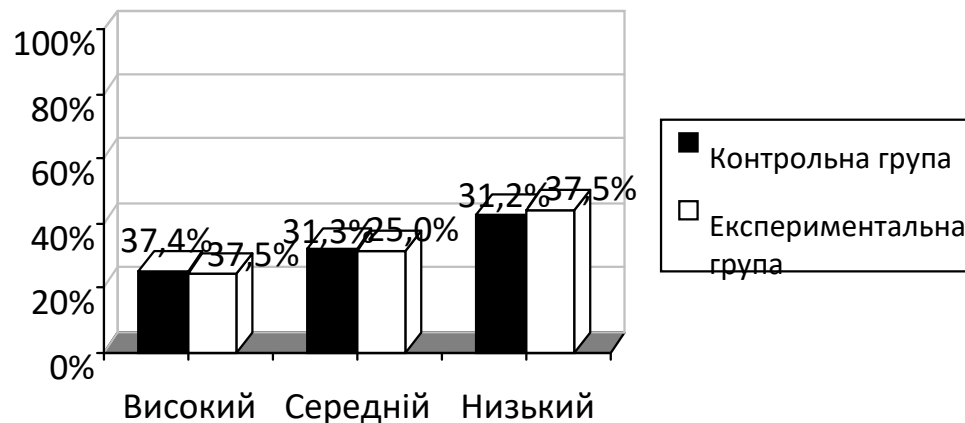

Рис. 2.1 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі

**сільськогосподарського профілю за першою педагогічною умовою
підвищення рівня використання кейс-технології у процесі професійного
навчання майбутніх фахівців швейної галузі**

Аналіз сукупності застосованих діагностичних засобів та анкет дозволив з'ясувати таке:

– переважна кількість респондентів (62,2 %) КГ та (62,5 %) ЕГ перебувають на низькому та середньому рівні використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, що пояснюється орієнтацією студентів, майбутніх фахівців швейної галузі, на зовнішні мотиви у виборі професії. На основі отриманих результатів методик щодо визначення професійних та внутрішніх мотивів до основних завдань у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми віднесли формування внутрішньої мотивації;

– викладачам ЗВО необхідно проводити заходи щодо формування внутрішньої мотивації у виборі професії;

– під час аудиторних занять фахових дисциплін слід робити акцент на значущість професії фахівця швейної галузі, формувати та досягати виховної мети заняття з використанням активних методів навчання та індивідуального підходу.

Рівні сформованості другої педагогічної умови – впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» у контрольній та експериментальній групі визначалися нами за допомогою анкетування.

Вони складають систему певних запитань спрямованих на виявлення у майбутніх фахівців швейної галузі ефективності використання інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва». Розроблені нами запитання анкети допомогли визначити наявний рівень готовності до впровадження інноваційних підходів

під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва», що подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Результати діагностування рівнів впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною умовою

	Рівні впровадження за другою педагогічною умовою											
	Високий				Середній				Низький			
	Абс.		У %		Абс.		У %		Абс.		У %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»	8	10	20,0	25,0	13	11	32,5	27,5	19	19	47,5	47,5

Результати дослідження рівнів впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною умовою представлено на рисунку 2.2.

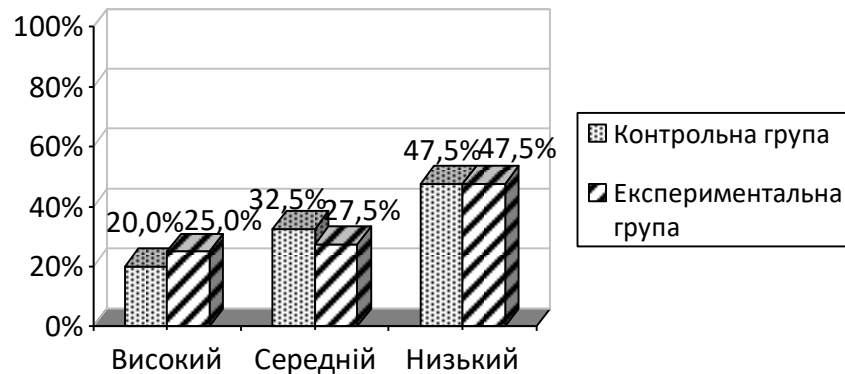

Рис. 2.2 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями готовності до впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною умовою

Слід зазначити, що 47,5 % КГ та 47,5 % – переважна більшість респондентів – знаходяться на низькому рівні впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною умовою, 32,5% респондентів КГ та 27,5 % ЕГ отримали середній рівень і 20,0 % респондентів КГ та 25,0 % ЕГ показали високий рівень.

З аналізу отриманих результатів можемо зробити такі висновки:

- переважна більшість респондентів – понад 80 % контрольної групи та 75 % експериментальної мають низький та середній рівні впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною умовою;

- загальнотеоретичні та методичні знання мають, загалом «відтворювальний» характер;

- викладачам ЗВО слід посилити використання індивідуального підходу до кожного студента під час використання кейс-технології, активізувати

Технологічні уміння та навички	8	9	20,0	22,5	10	12	25,0	30,0	22	19	55,0	47,5
Методичні уміння та навички	9	11	22,5	27,5	12	14	30,0	35,0	19	15	47,5	37,5
Середнє значення			21,2	25,0			27,5	32,5			51,3	42,5

Результати дослідження рівнів застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за третьою педагогічною умовою представлено на рисунку 2.3.

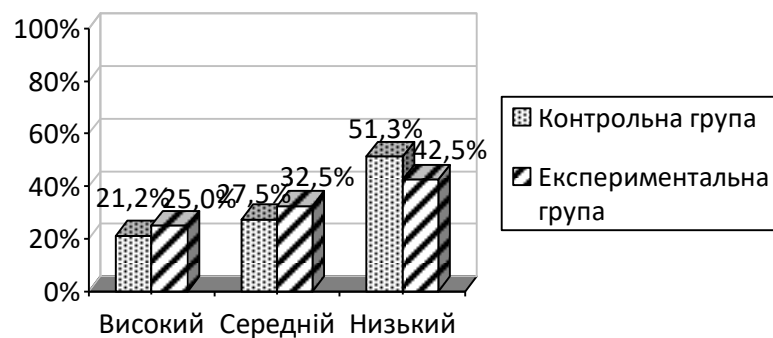

Рис. 2.3. Діаграма розподілу готовності застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» за третьою педагогічною умовою

За результатами третьої педагогічної умови можемо зробити такі висновки:

- рівень сформованості третьої педагогічної умови готовності є недостатнім у 51,3 % респондентів КГ та 42,5 % ЕГ;
- недостатній рівень сформованості третьої педагогічної умови призведе

до зменшення продуктивності праці та зниження конкурентноспроможності майбутніх фахівців швейної галузі.

Для підвищення рівня сформованості третьої педагогічної умови майбутніх фахівців швейної галузі необхідно:

- використання інформаційно-комунікаційних технологій
- використання індивідуального підходу;
- інтерактивні технології (використання комплексу інтерактивних методик).

У ході констатувального етапу експерименту встановлено існуючі рівні готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»: низький (пасивний), середній (стимульовально-продуктивний), високий (креативний). За свідченням даних констатувального етапу експерименту, понад 75 % респондентів мають низький та середній рівень такої готовності, що доводить актуальність дослідження проблеми. Загальний рівень готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання складає сформованість педагогічних умов, що відображено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Зведена таблиця результатів діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання на констатувальному етапі експерименту

Умови	Рівні сформованості умов					
	Високий		Середній		Низький	
	У %		У %		У %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Перша педагогічна умова	37,4	37,5	31,3	25,0	31,2	37,5
Друга педагогічна умова	20,0	25,0	32,5	27,5	47,5	47,5
Третя педагогічна умова	21,2	25,0	27,5	32,5	51,3	42,5
Середнє значення	26,2	29,2	30,4	28,3	43,3	42,5

Кількісні дані таблиці 2.6, які відображено на діаграмі 2.4, дають підстави стверджувати, що більшість респондентів (43,3 % КГ та 42,5% ЕГ) мають низький рівень готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання, досить велика частина (30,4% КГ та 28,3 % ЕГ) майбутніх фахівців швейної галузі мають середній рівень готовності, і лише 26,2 % КГ та 29,2 % ЕГ респондентів показали високий рівень готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання (рис 2.4).

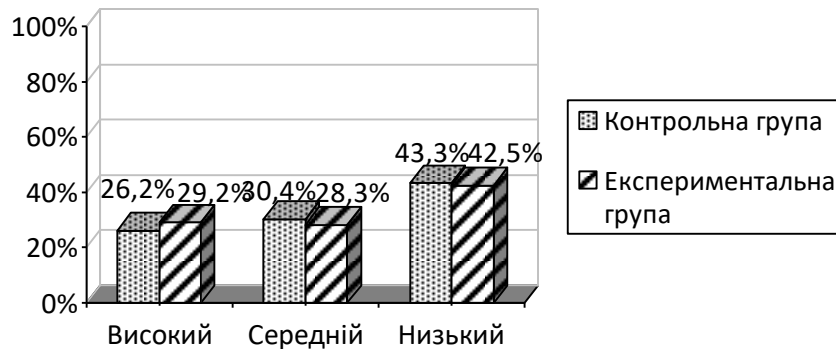

Рис. 2.4 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання за загальним рівнем

Дослідження стану сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання на констатувальному етапі експерименту та визначення рівнів її сформованості у студентів ЗВО дає можливість стверджувати:

1. Переважна більшість студентів мають низькі показники з усіх педагогічних умов готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання, оскільки практично в усіх досліджуваних нами ЗВО більше 70% студентів продемонстрували середній і низький, і лише близько 24% студентів – високий

рівні сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання.

2. Процес підготовки майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання здійснюється переважно за традиційними методами без урахування індивідуального підходу та активізації навчальної діяльності студентів.

3. Помітні об'єктивні й суб'єктивні фактори створюють труднощі у формуванні високих рівнів досліджуваного рівня готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі (недостатність матеріальної бази, кваліфікованих педагогів тощо).

2.3. Результати формувального етапу дослідно-експериментальної роботи та їх аналіз

Після проведення та обробки результатів констатувального експерименту наступним етапом нашого педагогічного дослідження був *формувальний експеримент*.

Другий етап дослідження – формувальний (2023 р.) полягав у досягненні мети, завдань та перевірці завдань дослідження.

Мета формувального етапу полягала в експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов, що забезпечують готовність до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями готовності.

Для досягнення мети формувального етапу експерименту передбачалося виконання таких завдань:

– упровадити в освітній процес ЗВО педагогічні умови використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі;

– провести з викладачами інструктажі з роз'яснення мети впровадження методичних рекомендацій.

Аналіз наукових літературних джерел дає підстави стверджувати, що основними вимогами до проведення експериментальних досліджень є забезпечення вірогідності, надійності та валідності одержання експериментальних даних [13, 18].

Для забезпечення достовірності та об'єктивності результатів формувального етапу експерименту використовувалися такі умови:

- відбір учасників констатувального і формувального етапів експерименту (студенти та викладачі) здійснювався з одних і тих же ЗВО;

- обрану методику проведення експериментального дослідження ми підпорядкували вимогам, що не порушували чинний педагогічний процес професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Умовами проведення стає реальний педагогічний процес професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі;

- у навчанні студентів контрольних та експериментальних груп використовувалися однакові навчальні плани і програми;

- рівень впровадження педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі контрольних та експериментальних груп досліджувався однаково в кінці терміну навчання у 2022 та 2023 р.р.;

- обсяг вибірки передбачав репрезентативність даних експерименту (кількість студентів контрольних груп: на початку та в кінці експерименту – 20 осіб; кількість студентів експериментальних груп: на початку та в кінці експерименту – 20 осіб).

Враховуючи, що професійне навчання майбутніх фахівців швейної галузі се складовою професіоналізму фахівців швейної галузі та включає три педагогічні умови:

- розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

- впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва».

- застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Для вдосконалення мотиваційної сторони впровадження кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі та реалізації першої педагогічної умови – *розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі* – нами використано такі прийоми та методи: застосування коучингу, що базується на використанні методичної системи, основу якої становлять методи активізації навчання, що забезпечують формування професійних та соціально значущих якостей майбутніх фахівців швейної галузі. Коучинг включає науково обґрунтовані комплексні програми взаємодії викладача й студентів у освітньому процесі (аналіз проблемної ситуації, метод емоційного стимулювання навчання, метод створення ситуації пізнавальної суперечки).

Удосконалення теоретичної та практичної лінії впровадження кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі забезпечувалося через реалізацію другої педагогічної умови – впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва». Реалізація цієї педагогічної умови здійснювалася за допомогою вирішення комплексу кейс-завдань із застосуванням інноваційних підходів під час вивчення дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» (мультимедійні засоби, комп'ютерні засоби, Інтернет, сучасні програми, які працюють у середовищі Windows).

Третя педагогічна умова – застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх

фахівців швейної галузі. Для реалізації цієї педагогічної умови впроваджувалися: методичні рекомендації до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

За результатами формувального етапу експерименту виявлено ефективність педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, яка здійснювалась через перевірку рівнів їх сформованості.

Результати формувального етапу експерименту щодо сформованості першої педагогічної умови студентів контрольної та експериментальної груп подано у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Результати діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання за першою педагогічною умовою контрольної та експериментальної груп

Показники першої педагогічної умови			Рівень першої педагогічної умови											
			Високий				Середній				Низький			
			Абс.		У %		Абс.		У %		Абс.		У %	
			КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиви	навчання у ЗВО	зовнішні мотиви	11	19	27,5	47,5	12	15	30,0	37,5	17	6	42,5	15,0
	досягнення успіху	внутрішні мотиви	10	20	25,0	50,0	12	13	30,0	32,5	18	7	45,0	17,5
Середнє значення					26,3	48,7			30,0	35,0			43,7	16,3

Порівняльний аналіз рівнів сформованості першої педагогічної умови готовності студентів контрольної й експериментальної групи подано на рис. 2.5.

Дані проведеного формувального етапу експерименту щодо сформованості першої педагогічної умови студентів контрольної та експериментальної групи свідчать, що кількість студентів ЕГ, які досягли високого рівня, збільшилася на 22,4 % (від 26,3 % до 48,7 %), чисельність осіб із середнім рівнем сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі збільшилася на середньому рівні на 5,0 % (від 30,0 % до 35,0 %). Досить суттєво змінилися показники низького рівня на 27,4 % (від 43,7 % до 16,3 %).

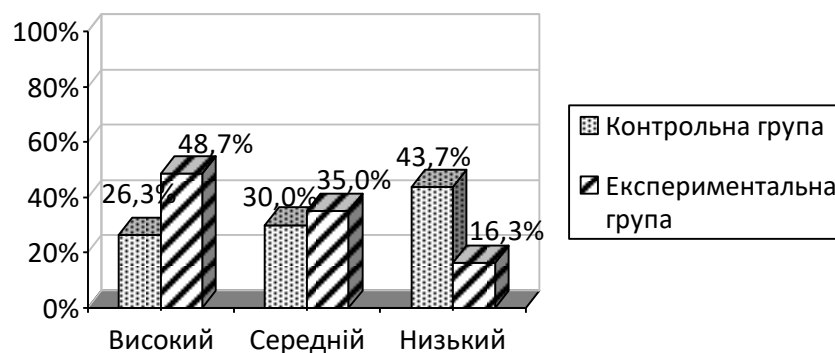

Рис. 2.5 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями їх готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі за першою педагогічною умовою

Результати експерименту дозволяють зробити такі висновки, що зростання високого рівня, сформованості другої педагогічної умови у студентів ЕГ відбулося на 5,0 % (від 35,0 % до 40,0 %), із середнім рівнем збільшилася на 2,5 % (від 42,5 % до 45,0 %). Суттєві зміни сформованості другої педагогічної умови можна спостерігати на низькому рівня – 7,5 % (від 22,5% до 15,0%). Порівняння рівнів сформованості другої педагогічної умови студентів контрольних і експериментальних груп подано в табл. 2.8.

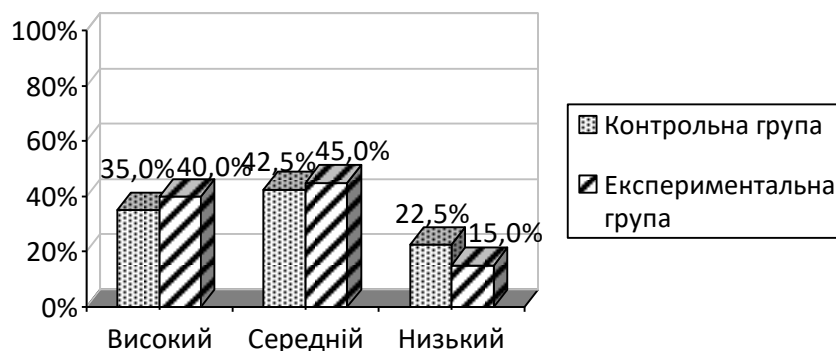
Таблиця 2.8

Результати діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної

**галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання
контрольної та експериментальної груп за другою педагогічною умовою**

Показники другої педагогічної умови	Рівні сформованості другої педагогічної умови											
	Високий				Середній				Низький			
	Абс.		У %		Абс.		У %		Абс.		У %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Використання інноваційних педагогічних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва»	14	16	35,0	40,0	17	18	42,5	45,0	9	6	22,5	15,0
Середнє значення			35,0	40,0			42,5	45,0			22,5	15,0

Порівняння рівнів сформованості другої педагогічної умови студентів контрольних і експериментальних груп подано на рис.2.6.

**Рис. 2.6 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями
готовності до використання кейс-технології у процесі професійного
навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу
«Матеріалознавство швейного виробництва» за другою педагогічною
умовою**

На стадії формування експертної групи нами складено список експертів. З цією метою проведено переговори з потенційними експертами, їх вибір з подальшим затвердженням складу експертної групи. До складу робочої групи

експертів нами залучено висококваліфікованих спеціалістів не лише з досліджуваної проблематики, а також із суміжних галузей знань. Тому як експертів ми залучили тих спеціалістів, судження яких найбільшою мірою дозволяє адекватно відобразити картину майбутнього і тим самим вибрати найоптимальніший напрямок вирішення поставленого завдання.

На першому етапі, виходячи із завдання експертизи, було виявлено власне самих експертів; на другому етапі із виявлених експертів сформувано експертну групу.

Отже, весь процес проведення експертного оцінювання нами здійснювався у такій послідовності [22]:

1. Формування списку питань, за якими бажано отримати відповіді від експертів;

2. Складено потенційний список експертів, які мають певний досвід розв'язання досліджуваної проблеми;

3. Потенційним експертам надіслано список питань, щоб в'яснити, чи зможе кожен експерт компетентно брати участь у розгляданні питань експертизи.

4. Отримання результатів експертного оцінювання від спеціалістів.

5. Обробка даних експертного оцінювання.

До експертної групи ми добирали спеціалістів, які володіють:

– професійною компетентністю і наявністю дослідницького і практичного досвіду у відповідній сфері;

– креативністю – уміння вирішувати творчі завдання, методи розв'язання яких повністю або частково невідомі (важливо у вирішенні наукових проблем або створенні наукоємних нововведень);

– науковою інтуїцією – здатність спеціаліста робити висновки про розвиток явищ (об'єктів) без усвідомлення шляху руху думки до цього висновку (інтуїція значною мірою опирається на знання, досвід);

– зацікавленістю в об'єктивних результатах експертної роботи – слід врахувати наявність у експерта наукового інтересу до певних питань, як спеціаліста у конкретній сфері знань; включення експертизи до плану роботи

експерта; наявність у експерта зацікавленості, а також стимулів щодо перспектив росту наукової і технічної кваліфікації експерта, матеріальне стимулювання експерта;

– незалежністю судження – спеціаліст повинен мати незалежність поглядів; уміти протистояти авторитетам, упередженням і масовій думці, не піддаватися вузьковідомчим інтересам установи, до якої він належить;

– об'єктивністю – необхідна риса експерта; висновки повинні опиратися лише на знання, досвід, логічне мислення;

– евристичністю – здатність до вирішення нестандартних завдань.

За самооцінним судженням експертів було встановлено, що методичні рекомендації до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва» відповідає всім вимогам, які висуваються до розробки таких рекомендацій (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Висновок експертів щодо вимог до змісту методичних рекомендацій

Вимоги до методичних рекомендацій	Середній бал
Зміст програми відповідає загальним принципам розвитку системи освіти, принципу науковості змісту	4,89
Зміст програми систематизований та має раціональний розподіл годин	4,95
Зміст програми забезпечує міжпредметні зв'язки	4,04
Зміст програми реалізовує завдання з підвищення якості підготовки майбутнього фахівця швейної галузі	5,0
Зміст програми доступний та забезпечує поєднання фундаментальних і практичних знань для забезпечення готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології.	4,73
Зміст програми забезпечує підготовку майбутніх фахівців швейної галузі під час використання кейс-технології у процесі їх професійного навчання	4,93
Зміст програми передбачає розв'язання різних видів практичних завдань, чим сприяє підвищенню рівня практичної підготовки майбутніх фахівців швейної галузі	5,0
Зміст програми має чітку структуру (враховує розподіл матеріалу за модулями, темами, наявні практичні роботи, навчально-методичне забезпечення)	4,94

Зміст програми передбачає забезпечення мотивації у підготовці майбутніх фахівців швейної галузі	4,88
Зміст програми передбачає формування загальнотеоретичних та методичних знань майбутніх фахівців швейної галузі	4,86
Зміст програми передбачає формування творчого підходу у виконанні роботи та професійних умінь і навичок під час підготовки майбутніх фахівців швейної галузі під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання	4,32

За результатами даних таблиці можна зробити такі висновки, що авторська програма методичних рекомендацій складена на високому рівні, про що свідчить думка експертів, які оцінили спецкурс у межах від 4,04 до 5,0 балів (Додаток Г).

Рівні сформованості третьої педагогічної умови студентів контрольних та експериментальних груп подано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Результати діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання за третьою педагогічною умовою контрольної та експериментальної груп

	Рівні сформованості третьої педагогічної умови											
	Високий				Середній				Низький			
	Абс.		У %		Абс.		У %		Абс.		У %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Загальнотеоретичні	13	21	32,5	52,5	12	14	30,0	35,0	15	5	37,5	12,5
Методичні	11	17	27,5	42,5	13	15	32,5	37,5	16	8	40,0	20,0
Середнє значення		30,0	47,5				31,3	36,2			38,7	16,3

Порівняння рівнів сформованості третьої педагогічної умови студентів контрольних і експериментальних груп подано на рис. 2.7.

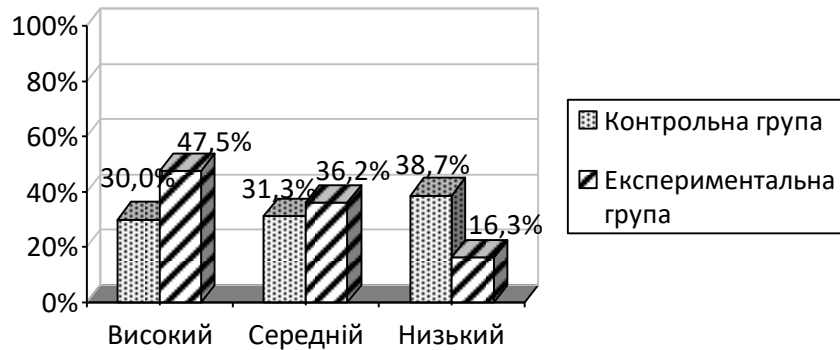

Рис. 2.7 Діаграма розподілу майбутніх фахівців швейної галузі за рівнями готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили, що згідно зі встановленими рівнями сформованості третьої педагогічної умови кількість студентів ЕГ, які досягли високого рівня значно збільшилась на 17,5% (від 30,0 % до 47,5 %), чисельність осіб із середнім рівнем сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі збільшилась на середньому рівні на 4,9 % (від 31,3 % до 36,2%). Найбільш суттєво змінились показники низького рівня на 22,4 % (від 38,7 % до 16,3 %).

Результати рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх на формульовальному етапі експерименту подано в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Зведена таблиця результатів діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх на формульовальному етапі експерименту

Умови	Рівні сформованості умов					
	Високий		Середній		Низький	
	У %		У %		У %	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Перша педагогічна	26,3	48,7	30,0	35,0	43,7	16,3

умова						
Друга педагогічна умова	35,0	40,0	42,5	45,0	22,5	15,0
Третя педагогічна умова	30,0	47,5	31,3	36,2	38,7	16,3
Середнє значення	30,4	45,4	34,6	38,7	35,0	15,9

Порівняння рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання студентів контрольних і експериментальних груп подано на рис. 2.8.

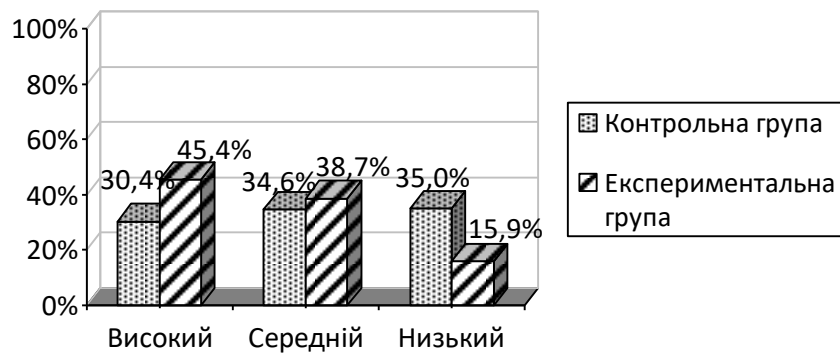

Рис. 2.8 Загальний рівень динаміки сформованості готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання

Рівні готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання студентів контрольних і експериментальних груп представлено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Результати діагностування рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання контрольної та експериментальної груп

Етапи	Групи	Рівні готовності		
		Високий	Середній	Низький
На початку	Контрольні	26,2	30,4	43,3

експерименту	Експериментальні	29,2	28,3	42,5
Наприкінці експерименту	Контрольні	30,4	34,6	35,0
	Експериментальні	45,4	38,7	15,9

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили, що згідно зі встановленими рівнями сформованості рівнів готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання кількість студентів ЕГ, які досягли високого рівня 29,2 % до 45,4 %, збільшилася від у КГ зростає від 26,2 % до 30,4%,. Кількість респондентів, які мають середній рівень готовності, становить в ЕГ від 28,3 % до 38,7 %, а у КГ від 30,4 % до 34,6 %. Досить суттєво змінилися показники низького рівня: в ЕГ кількість студентів зменшилася від 42,5 % до 15,9 %, у КГ – від 43,3 % до 35,0 %.

Отже, такі позитивні зміни рівня готовності майбутніх фахівців швейної галузі до використання кейс-технології у процесі професійного навчання підтверджують припущення про можливість підвищення рівня готовності шляхом створення відповідних педагогічних умов. Одержані результати дають підстави зробити висновок, що завдання виконані, мети досягнуто.

2.4. Методичні рекомендації щодо використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі

Одним з найефективніших засобів підвищення ефективності пізнавальної активності студентів є використання у освітньому процесі ЗВО інтерактивних технологій навчання.

Однією із основних цілей інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, за яких той, хто навчається, відчуває свою успішність, інтелектуальну самостійність.

Особливість інтерактивних технологій у тому, що в ході навчання учні мають можливість аналізувати те, що вони знають, розуміють і думають з цього приводу. У ході навчання студенти вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин та відповідної інформації, зважувати альтернативну думку, приймати продуктивні рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми щодо проблеми, яку вирішують.

Накопичений в Україні та за кордоном досвід засвідчує, що інтерактивні технології навчання сприяють інтенсифікації освітнього процесу й активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Під час застосування інтерактивних технологій студентам необхідно аналізувати навчальну інформацію, творчо засвоювати навчальний матеріал; формулювати власну думку, правильно її виражати, аргументувати власну точку зору, а в разі необхідності – й дискутувати; навчитись слухати і поважати альтернативну думку; знаходити спільне розв'язання проблеми; критично мислити; аналізувати виробничі ситуації, виробляти самостійне рішення; збагачувати власний соціальний досвід через ознайомлення з різними життєвими ситуаціями; розвивати вміння самостійно працювати, творчий підхід до завдання, ініціативність та наполегливість, толерантність і вміння працювати в команді.

При інтерактивній технології (кейс-технології) відбувається вироблення знань, а не оволодіння готовими знаннями. Відповіді на питання необхідно знаходити самостійно.

Новизна і особливості використання case-study вимагають детального аналізу даного технологія як виду інтерактивних форм навчання, адаптації до особливостей використання при викладанні різних дисциплін.

Основна функція кейс-технології – навчати студентів креативно мислити, вирішувати складні неструктуровані проблеми, які неможливо вирішити аналітичним шляхом.

Як показує досвід, введення кейс-технологія в освітній процес професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі для викладача означає серйозну роботу і потребує значної мобільності у спілкуванні з студентами під час навчання.

Кейс-технологія – аналіз конкретних навчальних ситуацій (case study) – технологія навчання, призначена для вдосконалення навичок і отримання досвіду в наступних областях:

- виявлення, відбір і вирішення проблем;

- робота з інформацією – осмислення значення деталей, описаних в ситуації;
- аналіз і синтез інформації і аргументів ;
- робота з припущеннями і висновками;
- оцінка альтернатив;
- ухвалення рішень;
- слухання і розуміння інших людей - навички групової роботи.

Технологія case-study (від англійського case - випадок, ситуація) – технологія активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (вирішення кейсів). Він належить до *неігрових імітаційних активних* технологій навчання.

Безпосередня **мета** технології case-study – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – case, що виникає при конкретному станові справ, і виробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір найкращого з них у контексті поставленої проблеми.

Технологія case-study найбільш широко використовується в навчанні економіки та бізнес-наукам за кордоном. Вперше він був застосований у освітньому процесі в школі права Гарвардського університету в 1870 році; впровадження цього технологію в Гарвардській школі бізнесу почалося в 1920 році. Перші добірки кейсів були опубліковані в 1925 році в Звітах Гарвардського університету про бізнес. В даний час співіснують дві класичні школи case-study – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). В рамках першої школи метою технологію є навчання пошуку єдино вірного рішення, друга – передбачає багатоваріантність вирішення проблеми. Американські кейси більше за обсягом (20-25 сторінок тексту, плюс 8-10 сторінок ілюстрацій), європейські кейси в 1,5-2 рази коротше. Лідером по збору і поширенню кейсів є створений у 1973 році за ініціативою 22 вищих навчальних закладів The Case Clearing House of Great Britain and Ireland; з 1991 року він називається European Case Clearing House (ECCH). ECCH є некомерційною організацією, яка пов'язана з організаціями, що надають і

використовують кейси і розташованими в різних країнах світу. В даний час до складу ECCH входить близько 340 організацій, серед яких The Harvard Business School Publishing, Інститут розвитку менеджменту (IMB) в Лозанні, в Швейцарії, INSEAD, у Фонтенбло у Франції, IESE в Барселоні в Іспанії, Лондонська бізнес-школа в Англії, а також Школа менеджменту в Кранфілде. У кожної з цих організацій своя колекція кейсів, право на розповсюдження яких має ECCH. Сьогодні технологія case-study завоював провідні позиції в навчанні, активно використовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем. Так Гарвардська школа бізнесу виділяє майже 90% навчального часу на розбір конкретних кейсів, зберігаючи пріоритетне значення технологію case-study в навчанні бізнесу. Ситуаційне навчання за гарвардської технології за якою – це інтенсивний тренінг слухачів з використанням відеоматеріалів, комп'ютерного та програмного забезпечення. Середньостатистичний студент Гарварду або будь-який інший бізнес-школи за час свого навчання «опрацьовує» сотні кейсів. Щороку в Гарварді видаються сотні нових кейсів, технологіячних посібників і доповнень до колекції кейсів. Ставку на використання ситуаційного навчання також робить один з відомих університетів Північної Америки – Університет Західного Онтаріо (Канада).

Проблема *впровадження технологія case-study в практику вищої професійної освіти* в даний час є досить актуальною, що зумовлено двома тенденціями:

- перша впливає із загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навичок розумової діяльності, розвиток здібностей особистості, серед яких особлива увага приділяється здатності до навчання, зміну парадигми мислення, умінню переробляти величезні масиви інформації;
- друга впливає з розвитку вимог до якості фахівця, який, окрім задоволення вимог першої тенденції, повинен володіти також здатністю

оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю та ефективністю дій в умовах кризи.

Використання технологію case-study в навчанні студентів економічних спеціальностей дозволяє:

- підвищити пізнавальний інтерес до дисциплін, що вивчаються,
- покращити розуміння економічних законів,
- сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних та творчих навичок прийняття рішень.

Відмітною особливістю технології case-study є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя.

Для того щоб освітній процес на основі case – технологій був ефективним, необхідні **дві умови**:

- хороший кейс
- певна методика його використання в освітньому процесі.

Загальна характеристика технології case-study.

В ході розбору ситуацій студенти навчаються діяти в «команді», проводити аналіз і приймати управлінські рішення.

Ідеї технології case-study досить прості:

1. Технологія призначена для отримання знань з дисциплін, істина в яких ***плюралістична, тобто немає однозначної відповіді на поставлене питання, а є кілька відповідей, які можуть змагатися за ступенем істинності***; завдання викладання при цьому відразу відхиляється від класичної схеми та орієнтована на отримання не єдиною, а багатьох істин і орієнтацію в їх проблемному полі.

2. Акцент навчання переноситься ***не на оволодіння готовим знанням, а на його вироблення***, на співтворчість студента і викладача; звідси принципова відмінність технології case-study від традиційних технологій – демократія в процесі отримання знання, коли студент по суті справи рівноправний з іншими студентами і викладачем в процесі обговорення проблеми.

3. Результатом застосування технології є не тільки знання, але й ***навички професійної діяльності***.

4. Технологія полягає в наступному: за певними правилами розробляється *модель конкретної ситуації*, що сталася в реальному житті, і відображається той *комплекс знань* і практичних навичок, які студентам потрібно отримати; при цьому *викладач виступає в ролі ведучого*, генеруючого питання, фіксує відповіді, підтримує дискусію, тобто в ролі диспетчера *процесу співтворчості*.

5. Безсумнівною перевагою технології ситуаційного аналізу є не тільки отримання знань і формування практичних навичок, але й *розвиток системи цінностей* студентів, професійних позицій, життєвих установок, своєрідного професійного світовідчуття.

6. У технології case-study долається класичний дефект традиційного навчання, пов'язаний з «сухістю», неемоційністю викладу матеріалу – емоцій, *творчої конкуренції і навіть боротьби* в цій технології так багато, що добре організоване обговорення кейса нагадує театральну виставу.

Технологія case-study – інструмент, що дозволяє *застосувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань*. Технологія сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цієї технології студенти мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення поставленої проблеми. Бувши інтерактивною технологією навчання, технологія case-study завойовує позитивне ставлення з боку студентів, забезпечуючи освоєння теоретичних положень та оволодіння практичним використанням матеріалу; він впливає на професіоналізацію студентів, сприяє їх дорослішання, формує інтерес та позитивну мотивацію по відношенню до навчання.

Одночасно *технологія case-study виступає і як спосіб мислення викладача*, його особлива парадигма, що дозволяє по-іншому думати і діяти, оновлювати свій творчий потенціал.

Хороший кейс повинен задовольняти наступним вимогам:

- відповідати чітко поставленої мети створення;

- мати відповідний рівень труднощі;
- ілюструвати декілька аспектів економічного життя;
- не застарівати дуже швидко;
- бути актуальним на сьогоднішній день;
- ілюструвати типові ситуації ;
- розвивати аналітичне мислення;
- провокувати дискусію;
- мати кілька рішень.

Передбачається, що *в педагогіці не існує однозначно правильних рішень*.

Суть навчання технології case-study полягає в тому, що кожен пропонує варіанти, виходячи з наявних у нього знань, практичного досвіду та інтуїції.

У технологію case-study є свої ознаки і технологічні особливості, що дозволяють відрізнити його від інших технологій навчання.

Ознаки технології case-study:

1. Наявність моделі соціально-економічної системи, стан якої розглядається в деякий дискретний момент часу.
2. Колективне вироблення рішень.
3. Багатоальтернативність рішення; принципова відсутність єдиного рішення.
4. Єдина мета при виробленні рішень.
5. Наявність системи групового оцінювання діяльності.
6. Наявність керованої емоційної напруги студентів.

Технологічні особливості технології case-study:

1. Технологія являє собою специфічний різновид дослідницької аналітичної технології, тобто включає в себе операції дослідницького процесу, аналітичні процедури.
2. Технологія case-study виступає як технологія колективного навчання, найважливішими складовими якої виступають робота в групі (або підгрупах) і взаємний обмін інформацією.

3. Технологія case-study в навчанні можна розглядати як синергетичну технологію, суть якої полягає в підготовці процедур занурення групи в ситуацію, формуванні ефектів множення знання, обміну відкриттями і т.п.

4. Технологія case-study інтегрує в собі технології розвиваючого навчання, включаючи процедури індивідуального, групового і колективного розвитку, формування різноманітних особистісних якостей студентів.

5. Технологія case-study виступає як специфічний різновид проектної технології. У звичайній навчальній проектної технології йде процес розв'язання наявної проблеми через спільної діяльності студентів, тоді як у технології case-study йде формування проблеми та шляхів її вирішення на підставі кейса, який виступає одночасно у вигляді технічного завдання та джерела інформації для усвідомлення варіантів ефективних дій.

6. Технологія case-study концентрує в собі значні досягнення технології «створення успіху». У ньому передбачається діяльність з активізації студентів, стимулювання їх успіху, підкреслення досягнень студентів. Саме досягнення успіху виступає однією з головних рушійних сил технології, формування стійкої позитивної мотивації, нарощування пізнавальної активності.

Основна функція технології case-study – вчити студентів вирішувати складні неструктуровані проблеми, які не можливо вирішити аналітичним способом.

Кейси відрізняються від завдань, що використовуються при проведенні семінарських і практичних занять, оскільки цілі використання завдань і кейсів в навчанні різні:

- Завдання *семінарів* забезпечують матеріал, що дає студентам можливість вивчення та застосування окремих теорій, технологій, принципів. Вони мають, як правило, одне рішення і один шлях, що приводить до цього рішення.

- Навчання за допомогою *кейсів* допомагає студентам, майбутнім інженерам-викладачам придбати *широкий набір* різноманітних навичок. Кейси мають багато рішень і безліч *альтернативних шляхів*, що приводять до нього.

До переваг технології case-study можна віднести:

- використання принципів проблемного навчання
- отримання навичок вирішення реальних проблем, можливість роботи групи на єдиному проблемному полі, при цьому процес вивчення, по суті, імітує механізм ухвалення рішення в житті, він більш адекватний життєвій ситуації, ніж заучування термінів з подальшим переказом, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння термінів, але й вміння оперувати ними, вибудовуючи логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку;

- отримання навичок роботи в команді (Team Job Skills);
- вироблення навичок найпростіших узагальнень;
- отримання навичок презентації;
- отримання навичок прес-конференції, вміння формулювати питання, аргументувати відповідь.

Розбираючи кейс, студенти фактично отримують на руки готове рішення, яке можна застосувати в аналогічних обставинах. Збільшення в «багажі» студента проаналізованих кейсів, збільшує ймовірність використання готової схеми рішень до ситуації, що склалася, формує навички вирішення більш серйозних проблем. Технологія case-study вимагає підготовленості студентів, наявності у них навичок самостійної роботи; не підготовленість студентів, нерозвиненість їх мотивації може призводити до поверхневого обговорення кейса.

Стратегічні принципи розвитку технології case-study і впровадження його в освітні програми:

1. Технологія case-study необхідно якнайшвидше впровадити в програми підготовки майбутніх фахівців швейної галузі.

2. Активізувати використання технології case-study в системі вищої професійної освіти.

3. Технологія case-study необхідно використовувати в органічній єдності з іншими технологіями навчання, в тому числі традиційними, що закладають у студентів обов'язкове нормативне знання. Ситуаційне навчання вчить пошуку і використанню знання в умовах динамічної ситуації, розвиваючи гнучкість, діалектичність мислення; надмірне захоплення ситуаційним аналізом може

призвести до того, що майбутній фахівець виявиться без необхідного «нормативного скелета», всі його знання буде зводитися до знання безлічі ситуацій без певного технологіологічного принципу або системи.

4. Застосування технологію case-study повинно бути методично обгрунтоване і забезпечене.

Типи та жанри кейсів, способи їх представлення

Класифікація кейсів може проводитися за різними ознаками.

Одним із широко використовуваних підходів до класифікації кейсів є їх *складність*. При цьому розрізняють:

- ілюстративні навчальні ситуації – кейси, мета яких – на певному практичному прикладі навчити студентів алгоритму прийняття правильного рішення в певній ситуації;

- навчальні ситуації – кейси з формуванням проблеми, в яких описується ситуація в конкретний період часу, виявляються і чітко формулюються проблеми; мета такого кейса – діагностування ситуації та самостійне прийняття рішення по вказаній проблемі;

- навчальні ситуації – кейси без формування проблеми, в яких описується більш складна, ніж у попередньому варіанті ситуація, де проблема чітко не виявлена, а представлена в статистичних даних; мета такого кейса – самостійно виявити проблему, вказати альтернативні шляхи її рішення з аналізом наявних ресурсів;

- прикладні вправи, в яких описується конкретна ситуація, що склалася, пропонується знайти шляхи виходу з неї; мета такого кейсу – пошук шляхів вирішення проблеми.

Кейси можуть бути класифіковані, виходячи з *цілей і завдань* процесу навчання.

У цьому випадку можуть бути виділені наступні типи кейсів:

- кейси, що навчають здійснювати аналіз та оцінку;
- кейси, що навчають вирішенню проблем та прийняттю рішень;
- ілюструють проблему, рішення або концепцію в цілому.

Класифікація кейсів, наведена Н. Федяніна і В. Давиденко, добре знайомих з зарубіжним досвідом використання технології case-study:

- структурований, в якому дається мінімальну кількість додаткової інформації; при роботі з ним студент, майбутній фахівець швейної галузі, має застосувати певну модель або формулу до задач цього типу може бути додане оптимальне рішення;
- «маленькі начерки», що містять, як правило, від однієї до десяти сторінок тексту і одну-дві сторінки додатків; вони знайомлять лише з ключовими поняттями і при їх розборі студент повинен спиратися ще й на власні знання;
- великі неструктуровані обсягом до 50 сторінок – найскладніший з усіх видів навчальних завдань такого роду; інформація в них дається дуже докладна, в тому числі і абсолютно непотрібна; найнеобхідніші для розбору дані, навпаки, можуть бути відсутніми; майбутній інженер-викладач повинен розпізнати такі «підступи» і впоратися з ними;
- першооткривальницькі кейси, при розборі яких від майбутніх фахівців швейної галузі вимагається не тільки застосувати вже засвоєні теоретичні знання і практичні навички, але й запропонувати щось нове, при цьому студенти та викладачі виступають в ролі дослідників.

Деякі вчені вважають, що кейси бувають **«мертві» і «живі»**.

До «мертвих» кейсів можна віднести кейси, в яких міститься вся необхідна для аналізу інформація. Щоб «пожвавити» кейс, необхідно побудувати його так, щоб спровокувати студентів, майбутніх фахівців швейної галузі, на пошук додаткової інформації для аналізу. Такий підхід дозволяє кейсу розвиватися і залишатися актуальним тривалий час.

Кейси можуть бути представлені в різній формі: **від декількох пропозицій на одній сторінці до безлічі сторінок**. Однак слід мати на увазі, що великі кейси викликають у студентів, майбутніх фахівців швейної галузі деякі труднощі у порівнянні з малими, особливо при роботі вперше. Кейс може містити опис однієї події в одній організації або історію розвитку багатьох організацій за багато років.

Як, правило, кейси представляються в друкованому вигляді або на електронних носіях, проте включення в текст фотографій, діаграм, таблиць робить його більш наочним для студентів. З друкованою інформацією або з інформацією на електронних носіях легше працювати і аналізувати її, ніж інформацію, представлену, наприклад, в аудіо-чи відео-варіантах; обмежені можливості багаторазового інтерактивного перегляду можуть призвести до спотворення первинної інформації і помилок.

Останнім часом дедалі популярнішими стають *мультимедіа-перезнтації кейсів*. Можливості мультимедіа-кейсів дозволяють уникнути вищезгаданих труднощів і поєднують в собі переваги текстової інформації та інтерактивного відео зображення.

За наявністю сюжету кейси діляться на сюжетні і безсюжетні.

- Сюжетні кейси зазвичай містять розповідь про події, що відбулися, включають дії осіб і організацій.
- Безсюжетні кейси, як правило, ховають сюжет, тому що чіткий виклад сюжету в значній мірі розкриває рішення. Зовні вони являють собою сукупність статистичних матеріалів, розрахунків, викладок, які повинні допомогти діагностиці ситуації, відновленню сюжету.

Часова послідовність матеріалу також накладає відбиток на жанрові особливості кейса.

- Кейси в режимі *від минулого до сьогодення* характеризуються природною часовою послідовністю подій, дозволяють добре виявляти причинно-наслідкові зв'язки.
- *Кейси-спогади* характеризуються тим, що час в них прокручується назад: герої щось згадують, самі спогади уривчасті, часто несистемні, фрагментарні, що створює труднощі з відновлення тимчасових ланцюжків. По суті справи аналіз кейса зводиться до реконструкції ситуації, її осмислення в аспекті тієї чи іншої пізнавальної парадигми.
- Прогностичні кейси дають досить докладний опис подій недавнього минулого і сьогодення, ставлять завдання виробити найкращий варіант поведінки «героя» в майбутньому.

В залежності від того, хто виступає **суб'єктом** кейса, їх можна умовно розділити на:

- особистісні кейси, в яких діють конкретні особистості, менеджери, політики, керівники;
- організаційно-інституційні кейси відрізняються тим, що в них діють організації, підприємства, їх підрозділи ;
- багатосуб'єктні кейси зазвичай включають в себе кілька діючих суб'єктів.

Величина кейса прямо залежить від його призначення.

- Міні-кейс, який займає за обсягом від однієї до кількох сторінок, може бути розрахований на те, що він займе частину двогодинного практичного заняття.
- Кейс середніх розмірів займає зазвичай двогодинне заняття
- Об'ємний кейс, що становить до декількох десятків сторінок, може використовуватися протягом декількох практичних занять.

Бувають кейси з **додатками та без додатків**; кейси з додатками зазвичай передбачають формування навичок розрахунків та аналізу статистичної інформації.

Джерела кейсів

Кейс являє собою результат науково-технологічної діяльності викладача. Як інтелектуальний продукт він має свої джерела, які можна представити таким чином:

- громадське життя у всьому своєму різноманітті виступає джерелом сюжету, проблеми та фактологічної бази кейса;
- освіта – визначає цілі та завдання навчання і виховання, інтегровані в технологію case-study;
- наука – третє джерело кейса, як відбивного комплексу; вона задає ключові технологіяології, які визначаються аналітичною діяльністю та системним підходом, а також безліч інших наукових технологій, які інтегровані в кейс і процес його аналізу.

Структура кейса і принципи його побудови

Основні етапи створення кейсів:

1. Формування дидактичних цілей кейсу. Цей етап включає визначення місця кейса в структурі навчальної дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва», визначення того розділу дисципліни, якому присвячена дана ситуація; формулювання цілей і завдань; виявлення «зони відповідальності» за знання, уміння і навички студентів.

2. Визначення проблемної ситуації.

3. Побудова програмної карти кейса, що складається з основних тез, які необхідно втілити в тексті.

4. Пошук інституціональної системи (фірма, організація, відомство і т.д.), яка має безпосереднє відношення до тез програмної карти.

5. Збір інформації в інституційній системі щодо тез програмної карти кейса.

6. Побудова або вибір моделі ситуації, яка відображає діяльність інституту; перевірка її відповідності реальності.

7. Вибір жанру кейса.

8. Написання тексту кейсу.

9. Діагностика правильності та ефективності кейса; проведення технологічного навчального експерименту, побудованого за тією чи іншою схемою, для з'ясування ефективності даного кейса.

10. Підготовка остаточного варіанту кейса.

11. Впровадження кейса в практику навчання, його застосування при проведенні навчальних занять, а також його публікацію з метою поширення у викладацькому співтоваристві; в тому випадку, якщо інформація містить дані по конкретній фірмі, необхідно отримати дозвіл на публікацію.

12. Підготовка методичних рекомендацій з використання кейса: розробка завдання для студентів та можливих питань для ведення дискусії і презентації кейсу, опис передбачуваних дій студентів і викладача в момент обговорення кейсу.

Кейс повинен:

- бути написаний цікаво, простою і дохідливою мовою (доцільно, при необхідності, приводити висловлювання співробітників - представників фірми);
- відрізнитися «драматизмом» і проблемністю; виразно визначати «серцевину» проблеми;
- показувати як позитивні приклади, так і негативні ;
- відповідати потребам обраного контингенту студентів, містити необхідну і достатню кількість інформації.

Визначення та кваліфікація проблеми займає винятково важливе місце в процесі конструювання моделі ситуації. Разом з тим текст кейсу не повинен підказувати жодного рішення щодо поставленої проблеми.

Вимоги до формату і структури кейса:

Сюжетна частина – опис ситуації, що містить інформацію, що дозволяє зрозуміти оточення, при якому розвивається ситуація, з зазначенням джерела отримання даних:

- наявність реально існуючої ситуації, на основі якої розроблено кейс;
- назва компанії, назва продукції, опис продукції, її особливості;
- імена і посади головних персонажів;
- загальний стан справ у компанії, її слабкі та сильні сторони; дилери та партнери; управлінська стратегія; організаційні відносини; ключові фігури в управлінській групі; виробничі операції, продукти та процеси; фінансове становище компанії; маркетингова інформація; взаємодія працівників.

Інформаційна частина

- інформація, яка дозволить правильно зрозуміти розвиток подій;
- етапи розвитку компанії, важливі моменти в історії розвитку, успіхи і невдачі;
- стиль роботи компанії, стиль управління керівництва;
- короткий опис проблеми, бажано навести кілька різних точок зору (як вона бачиться різними учасниками подій);
- певна хронологія розвитку ситуації із зазначенням дій або впливаючих чинників, бажано оцінити результати їхнього впливу;

- зроблені дії з ліквідації проблеми (якщо такі робилися), які результати вони давали;
- які ресурси можуть бути виділені на рішення даної ситуації.

Технологічна частина – роз'яснює місце даного кейса в структурі навчальної дисципліни, формулює завдання з аналізу кейса для студентів і записку з викладання конкретної ситуації для викладача.

Сюжетна та інформаційна частини можуть існувати як відносно незалежні (інформація може бути винесена в додаток), так і тісно переплітаючись. Але в будь-якому кейсі його призначення та завдання повинні бути чітко сформульовані.

Кейс може містити відео-, аудіоматеріали, матеріали на електронних носіях або будь-які інші. Студентам передається версія тексту ситуації, додатки, можливі питання, але без викладацької записки.

У викладацької записці автори повинні розробляти конкретні рекомендації щодо розбору ситуацій, в яких викладається авторський розбір ситуацій, їх ключ, а також рекомендована технологія проведення занять.

Види аналізу кейсів і розв'язувані задачі

Аналіз кейсів являє собою процес вирішення значного числа окремих завдань, що передбачає постійну присутність в цьому процесі генерації ідей.

Основні види аналізу, які отримали найбільш широке поширення і справляють істотний вплив на розвиток технології case-study:

Проблемний аналіз ґрунтується на понятті «проблема». По суті справи проблемний аналіз передбачає усвідомлення сутності, специфіки тієї чи іншої проблеми і шляхів її вирішення. Технологія проблемного аналізу припускає аналітичну роботу з класифікацією проблем за такими напрямками:

- визначення формулювання проблеми, як незадоволеної суспільної потреби;
- просторово-часова констатація проблеми, яка передбачає визначення просторових і часових меж проблеми;
- з'ясування типу, характеру проблеми, її основних системних характеристик (структури, функцій і т.д.);

- виявлення закономірностей розвитку проблеми, її наслідків;
- діагностика принципової можливості розв'язання проблеми;
- визначення ресурсів, які необхідні для вирішення проблеми;
- вироблення організаційно-управлінських технологій вирішення проблеми;
- розв'язання проблеми.

Причинно-наслідковий аналіз ґрунтується на причиновості; його основними поняттями виступають «причина» і «наслідок», які описують зв'язок між явищами. Технологія причинно-наслідкового аналізу включає в себе наступні кроки:

- формулювання об'єкта і предмета дослідження;
- визначення деяких вихідних подій як можливої причини та можливого наслідку, що пояснюють об'єкт і предмет дослідження;
- встановлення наявності причинно-наслідкового зв'язку, визначення причини і наслідку;
- діагностика типу причинно-наслідкового зв'язку, встановлення його характеру;
- з'ясування місця даної причинно-наслідкового зв'язку в структурі причинно-наслідкового ланцюга;
- пояснення причиновістю досліджуваних явищ і процесів.

Прагматичний (праксеологічний) аналіз припускає осмислення того чи іншого об'єкта, процесу, явища з точки зору більш ефективного використання в практичному житті. Основними поняттями прагматичного аналізу виступають «ефективність» - досягнення високого результату мінімальними ресурсами; «результативність» - здатність досягати поставлену мету; «оцінка» - величина, що характеризує те чи інше явище з точки зору ефективності та результативності. Прагматичний аналіз здійснюється в кілька етапів:

- осмислення об'єкта або процесу з точки зору його функцій;
- визначення результативності системи;

- виявлення тих функцій, виконання яких не задовольняє запити до системи, аналіз ефективності функціонування системи;
- структурний аналіз системи, виявлення її структурних проблем, причин неефективності;
- вивчення можливостей системи, її потенціалу, невикористаних резервів;
- вироблення пропозицій щодо підвищення ефективності системи.

Аксіологічний аналіз передбачає аналіз того чи іншого об'єкта, процесу, явища в системі цінностей. Необхідність цього аналізу обумовлена тим, що суспільство характеризується значною ціннісною диференціацією. Цінності представників різних соціальних груп різняться між собою. Тому досить часто в демократичному суспільстві виникає проблема узгодження цінностей, ціннісного партнерства, без якого неможливо нормальна взаємодія людей. Можна запропонувати наступну його схему:

- виявлення множини оцінюваних об'єктів;
- визначення критеріїв і системи оцінювання;
- формування групи експертів;
- проведення аксіологічної експертизи;
- отримання системи оцінок об'єктів;
- вироблення рекомендацій щодо вдосконалення оцінених об'єктів.

Ситуаційний аналіз має особливе значення при використанні технології case-study. Даний вид аналізу ґрунтується на сукупності прийомів і технологій осмислення ситуації, її структури, які її чинників, тенденцій розвитку і т.п. Ситуаційний аналіз ґрунтується на терміні «ситуація», який є досить багатозначним. Незважаючи на різноманіття розуміння ситуації, можна виділити те загальне, що властиве різним концептуальним підходам. Перш за все слід зазначити, що ситуація є наслідком соціальних змін, вона впливає з попередньої ситуації і втікає в подальшу ситуацію, тобто вона процесуальна. Успішність вибору ситуації визначається ступенем її відповідності вивчається

знання, а також наявністю в ній нестандартності, деякої інтриги, що надає їй цікавість, спонукає дослідницьку мотивацію.

Прогностичний аналіз передбачає не розробку, а використання моделей майбутнього і шляхів його досягнення. По суті справи, цей аналіз зводиться до прогностичної діагностики, з'ясування ступеня відповідності аналізованого явища чи процесу майбутньому. Він включає в себе два види аналізу: **нормативний прогностичний** аналіз, коли задається майбутній стан системи і визначаються способи досягнення майбутнього, і пошуковий прогностичний аналіз, при якому за допомогою побудови трендових моделей визначається ситуація майбутнього. **Рекомендаційний аналіз** орієнтований на вироблення рекомендацій щодо поведінки дійових осіб в деякій ситуації. Рекомендаційний аналіз відіграє особливу роль в системі взаємодії дослідника і практика. Він забезпечує впровадження результатів дослідження у життя. Основною проблемою цього аналізу є проблема взаємодії та спільності мови дослідника і практика-управлінця. Дослідник повинен не тільки вирішити проблему теоретично, але й виробити рекомендації для вдосконалення діяльності управлінця, виклавши їх у категоріях зрозумілого управлінцю мови. Від прагматичного аналізу рекомендаційний аналіз відрізняється тим, що передбачає вироблення варіантів поведінки в деякій ситуації.

Програмно-цільовий аналіз являє собою подальший розвиток рекомендаційного аналізу в аспекті вироблення програми досягнення певної мети. Він зосереджується на розробці докладної моделі досягнення майбутнього.

Завдання, які вирішуються в процесі реалізації технології case-study:

1. Здійснення проблемного структурування, що передбачає виділення комплексу проблем ситуації, їх типології, характеристик, наслідків, шляхів вирішення (проблемний аналіз).
2. Визначення характеристик, структури ситуації, її функцій, взаємодії з навколишнім і внутрішнім середовищем (системний аналіз).
3. Встановлення причин, які призвели до виникнення даної ситуації, і наслідків її розгортання (причинно-наслідковий аналіз).

4. Діагностика змісту діяльності в ситуації, її моделювання та оптимізація (праксеологічний аналіз).
5. Побудова системи оцінок ситуації, її складових, умов, наслідків, дійових осіб (аксіологічний аналіз).
6. Підготовка передбачень щодо ймовірного, потенційного і бажаного майбутнього (прогностичний аналіз).
7. Вироблення рекомендацій щодо поведінки дійових осіб ситуації (рекомендаційний аналіз).
8. Розробка програм діяльності в даній ситуації (програмно-цільовий аналіз).

Вирішення кейсів рекомендується проводити в 5 етапів:

Перший етап – знайомство з ситуацією, її особливостями.

Другий етап – виділення основної проблеми (основних проблем), виділення факторів і персоналій, які можуть реально впливати.

Третій етап – пропозиція концепцій або тим для «мозкового штурму».

Четвертий етап – аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення.

П'ятий етап – рішення кейса – пропозиція одного або декількох варіантів (послідовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізми їх запобігання та вирішення (Принципи складання кейсів подано в додатку Е).

Технологія CASE-study як освітня технологія

Використання технологію CASE-study як технології професійно-орієнтованого навчання являє собою складний процес, що погано піддається алгоритмізації. Формально можна виділити наступні ***етапи***:

- ознайомлення студентів з текстом кейсу;
- аналіз кейса;
- організація обговорення кейса, дискусії, презентації;
- оцінювання учасників дискусії;
- підведення підсумків дискусії.

Ознайомлення студентів з текстом кейсу та наступний аналіз кейса найчастіше здійснюються за кілька днів до його обговорення і реалізуються як самостійна робота студентів; при цьому час, відведений на підготовку,

визначається видом кейса, його обсягом і складністю. Загальна схема роботи з кейсом на даному етапі може бути представлена наступним чином: в першу чергу слід виявити ключові проблеми кейсу та зрозуміти, які саме з представлених даних важливі для вирішення; увійти в ситуаційний контекст кейса, визначити, хто його головні дійові особи, відібрати факти і поняття, необхідні для аналізу, зрозуміти, які труднощі можуть виникнути при вирішенні задачі; наступним етапом є вибір технології дослідження.

Обговорення невеликих кейсів може вкраплюватися в освітній процес і студенти можуть знайомитися з ними безпосередньо на заняттях. Принципово важливим у цьому випадку є те, щоб частину теоретичного курсу, на якій базується кейс, була б прочитана і опрацьована студентами. Максимальна користь з роботи над кейсами буде витягнута в тому випадку, якщо студенти при попередньому знайомстві з ними будуть дотримуватися систематичного підходу до їх аналізу, основні кроки якого представлені нижче:

1. Випишіть з відповідних розділів навчальної дисципліни ключові ідеї, для того, щоб освіжити в пам'яті теоретичні концепції і підходи, які Вам належить використовувати при аналізі кейса.

2. Побіжно прочитайте кейс, щоб скласти про неї загальне уявлення.

3. Уважно прочитайте питання до кейсу та переконайтеся в тому, що Ви добре зрозуміли, що Вас просять зробити.

4. Знову прочитайте текст кейсу, уважно фіксуючи всі чинники або проблеми, що мають відношення до поставлених питань.

5. Прикиньте, які ідеї і концепції співвідносяться з проблемами, які Вам пропонується розглянути при роботі з кейсом.

Загальне правило роботи з кейсами – не можна використовувати інформацію, яка знаходиться «за рамками». Наприклад, якщо студент прочитав у газеті статтю про ту саму компанію, проблеми якої описані в завданні, факти з неї брати заборонено, оскільки менеджер, який приймає рішення, а моделюється ситуація, коли студент перебуває на його місці, володіє тільки тією інформацією, яка представлена в завданні. Іноді, навпаки, студенту може бути надана можливість додати факти з конкретної ринкової ситуації, що

існувала в розглянутий період часу. У таких випадках до уваги повинна прийматися ерудиція студента і ступінь володіння матеріалом. Організація обговорення кейса передбачає формулювання перед студентами питань, включення їх в дискусію. Питання зазвичай готують заздалегідь і пропонують студентам разом з текстом кейсу.

При розборі навчальної ситуації викладач може займати активну або пасивну позицію, іноді він «диригує» розбором, а іноді обмежується підбиттям підсумків дискусії.

Організація обговорення кейсів звичайно ґрунтується на двох технологіях.

Перший з них носить назву традиційного Гарвардського методу – **відкрита дискусія**.

Альтернативним технологієм є технологія, пов'язаний з **індивідуальним або груповим опитуванням**, в ході якого студенти роблять формальну усну оцінку ситуації і пропонують аналіз поданого кейса, свої рішення і рекомендації, тобто роблять презентацію.

Діяльність викладача при використанні технологію case-study включає в себе дві фази.

Перша фаза являє собою складну позааудиторну творчу роботу по створенню кейса і питань для його аналізу, що складається з науково-дослідної, конструюючої та технологічної частин. Особливої уваги заслуговує розробка методичного забезпечення самостійної роботи студентів з аналізу кейса і підготовці до обговорення, а також методичного забезпечення майбутнього заняття по його розбору.

Друга фаза включає в себе діяльність викладача в аудиторії при обговоренні кейсу, де він виступає зі вступним і заключним словом, організовує дискусію або презентацію, підтримує діловий настрій в аудиторії, оцінює внесок студентів у аналіз ситуації.

Аналіз кейса і пошук ефективної форми подання цього аналізу в аудиторії являє собою найбільш серйозну фазу навчання.

Початок заняття (дискусії або презентації) – це єдиний момент, коли ситуація повністю знаходиться в руках викладача. Від того, як почнеться обговорення кейсу, залежить загальний тон, інтерес і спрямованість всього заняття. Щоб бути ефективною, навчальна стратегія обговорення повинна бути ретельно підготовлена, структурована, регламентована в часі і контрольована. Зазвичай дискусія починається з постановки викладачем стимулюючих питань, підготовлених заздалегідь. Викладач повинен намагатися передбачити можливу реакцію аудиторії на поставлені питання, направляючи обговорення на досягнення навчальних цілей.

Як правило, у всіх дискусіях при обговоренні кейсів викладачем формулюються **чотири основних питання**:

1. Чому ситуація виглядає як дилема?
2. Хто приймав рішення?
3. Які варіанти вирішення мав той, хто приймав рішення?
4. Що йому треба було зробити?

Враховуючи відповіді на ці питання, викладач повинен прогнозувати розвиток дискусії і коригувати її хід, ставлячи ті питання і акцентуючи ті моменти, на розгляд яких він хотів би направити обговорення. При цьому потрібно бути готовим до того, що студенти можуть висловлювати точки зору та погляди, не передбачені заздалегідь.

Презентація, або подання результатів аналізу кейса, виступає дуже важливим аспектом технології CASE-study. Уміння публічно представити інтелектуальний продукт, добре його рекламувати, показати його переваги та можливі напрямки ефективного використання, а також вистояти під шквалом критики, є дуже цінним інтегральним якістю сучасного фахівця. Презентація відточує багато глибинні якості особистості: волю, переконаність, цілеспрямованість, гідність і т.п.; вона виробляє навички публічного спілкування, формування свого власного іміджу.

Публічна (усна) презентація передбачає подання рішень кейсу групі, вона максимально виробляє навички публічної діяльності і участі в дискусії. Усна презентація має властивість короткочасного впливу на студентів і, тому,

важка для сприйняття і запам'ятовування. Ступінь підготовленості виступаючого проявляється в спровокованій їм дискусії; необов'язково робити всі заяви очевидними і незаперечними. Така подача матеріалу при аналізі кейса може послужити початком дискусії. При усній презентації необхідно враховувати емоційний настрій виступаючого; відношення і емоції мовця вносять істотний внесок в повідомлення. Однією з переваг публічної (усної) презентації є її гнучкість. Оратор може відгукуватися на зміни навколишнього оточення, адаптувати свій стиль і матеріал, відчуючи настрій аудиторії.

Непублічна презентація менш ефектна, але навчальна роль її вельми велика. Найчастіше непублічна презентація виступає у вигляді підготовки **звіту** з виконання завдання, при цьому стимулюються такі якості, як уміння підготувати текст, точно і акуратно скласти звіт, не допустити помилки в розрахунках і т.д. Підготовка письмового аналізу кейса аналогічна підготовці усного, з тією різницею, що письмові звіти-презентації зазвичай більш структуровані і деталізовані. Основне правило письмового аналізу кейса полягає в тому, щоб уникати простого повторення інформації з тексту, інформація повинна бути представлена в переробленому вигляді. Найважливішим при цьому є власний аналіз представленого матеріалу, його відповідна інтерпретація та зроблені пропозиції.

Письмовий звіт – презентація може бути здана після закінчення деякого часу після усної презентації, що дозволяє студентам більш ретельно проаналізувати всю інформацію, отриману в ході дискусії.

Як письмова, так і усна презентація результатів аналізу кейса може бути групова та індивідуальна. Звіт може бути індивідуальним або груповим в залежності від складності та обсягу завдання. Індивідуальна презентація формує відповідальність, зібраність, волю; групова – аналітичні здібності, вміння узагальнювати матеріал, системно бачити проект.

Презентація може бути і викладацька, коли викладач представляє кейс перед студентами, намагаючись зацікавити їх, або презентує результати роботи групи в цілому, якщо робота над кейсом була тривалою, що дозволяє студентам системно представити складну ситуацію.

Доцільно виділяти проміжну і кінцеву презентації. Перша пов'язана з поданням проміжного результату, кінцева - дає готове рішення.

Оцінювання учасників дискусії є найважливішою проблемою навчання за допомогою технології CASE-study.

Перевірка і оцінка знань мають проводитися згідно дидактичним принципам навчання. При цьому виділяються наступні вимоги до оцінювання:

- об'єктивність – створення умов, в яких би максимально точно виявлялися знання студентів, пред'явлення до них єдиних вимог, справедливе ставлення до кожного;

- обґрунтованість оцінок – їх аргументація;

- систематичність – найважливіший психологічний чинник, організуючий і дисциплінуючий студентів, формує наполегливість і спрямованість у досягненні мети;

- всебічність і оптимальність.

Оцінювання виконує такі функції:

- контролюючу, оскільки виявляє знання, уміння і навички студентів;

- навчальну, тому що вимагає досягнення студентами певного рівня навчання;

- виховну, оскільки в процесі її отримання йде формування особистісних якостей студентів;

- організуючу діяльність студента;

- розвиваючу мислення і волю, моральні якості студентів;

- методичну, що дозволяє удосконалювати методику викладання.

Найкраще використовувати **багатокомпонентний** технологія формування підсумкової оцінки, складовими частинами якого будуть оцінки за:

1. Виступ, який характеризує спробу серйозного попереднього аналізу (правильність пропозицій, підготовленість, аргументованість і т.д.).

2. Звернення уваги на певне коло питань, які потребують поглибленого обговорення.

3. Володіння категоріальним апаратом, прагнення давати визначення, виявляти зміст понять.

4. Демонстрація вміння логічно мислити, якщо точки зору, висловлені раніше, підсумовуються і призводять до логічних висновків.

5. Пропозиція альтернатив, які раніше залишалися без уваги.

6. Пропозиція певного плану дій або плану втілення рішення.

7. Визначення істотних елементів, які повинні враховуватися при аналізі кейса.

8. Помітна участь в обробці кількісних даних, проведення розрахунків.

9. Підведення підсумків обговорення.

Аналіз кейса, даний студентом при *непублічній* (письмовій) презентації вважається задовільним, якщо:

- було сформульовано і проаналізовано більшість проблем, наявних в кейсі;
- проведено максимально можлива кількість розрахунків;
- були зроблені власні висновки на підставі інформації про кейсі, які відрізняються від висновків інших студентів;
- були продемонстровані адекватні аналітичні технології для обробки інформації;
- складені документи за змістом і змістом відповідають вимогам;
- наведені в підсумку аналізу аргументи знаходяться у відповідності з раніше виявленими проблемами, зробленими висновками, оцінками і використаними аналітичними технологіями.

При оцінці роботи груп (підгруп) у відкритій дискусії може бути використане публічне оперативне оцінювання поточної роботи групи (підгрупи), яке стимулює змагальність. Слід підкреслити, що оціночна творчість викладача повинна носити обґрунтований характер. Студент повинен розуміти не тільки правила розбору кейса, але і систему його оцінювання викладачем, останнє вимагає обов'язкового її роз'яснення до початку роботи над кейсом. Викладачеві не слід забувати про виховний ефект оцінки,

обумовлений не тільки відкритістю, зрозумілістю для студента системи оцінювання, але й її справедливістю.

Роль викладача, практикуючого технологія case-study.

Педагогічний потенціал технологіяу case-study значно більший за педагогічний потенціал традиційних технологій навчання. Наявність у структурі технологій case-study суперечок, дискусій, аргументації тренує учасників обговорення, вчить дотриманню норм і правил спілкування. Викладач повинен бути досить емоційним протягом всього процесу навчання, дозволяти і не допускати конфлікти, створювати обстановку співробітництва і конкуренції одночасно, забезпечувати дотримання особистісних прав студента. Ефективність діяльності викладача, що реалізує технологія case-study в своїй педагогічній практиці, пов'язана з втіленням ряду принципів:

- принцип різноманіття і ефективності дидактичного арсеналу, який передбачає оволодіння дидактикою, її принципами, прийомами і технологіями, цілеспрямоване їх використання в освітньому процесі;
- принцип партнерства, співпраці зі студентами, що базується на визнанні студентів партнерами в освітній діяльності, на взаємодії і колективному обговоренні ситуацій;
- принцип зсуву ролі викладача з трансляції та «розжовування» знань до організації процесу їх добування – зниження ролі викладача як єдиного «утримувача» знань, зростання його ролі як експерта і консультанта, що допомагає студентові орієнтуватися у світі наукової інформації;
- принцип вбирання досягнень педагогічної науки, досвіду, накопиченого колегами – психологічна та педагогічна обґрунтованість, формулювання не тільки освітніх, але і виховних цілей істотно відрізняє викладача, що реалізує технологія case-study , від викладача, що використовує класичні технологіяи навчання;
- принцип творчості, який передбачає перетворення кейса і заняття з його застосуванням в індивідуально неповторний творчий продукт – технологія case-study значно розширює простір творчості, що охоплює діяльність по створенню кейса як унікального інтелектуального продукту, проектування

процесу навчання, вдосконалення технології його викладання, залучення в творчість студентів, посилення ролі творчої імпровізації в ході навчання і т.п.

- принцип прагматизму, який орієнтує на чітке визначення можливостей того чи іншого кейсу, планування результатів навчання з точки зору формування у студентів навичок аналізу ситуації і вироблення моделей поведінки в ній.

Висновки до другого розділу. Нами здійснено дефініцію понять «педагогічні умови» – це цілісна та системна організація освітнього процесу, яка створює сприятливі умови до зворотньої інтегральної взаємодії між викладачами, студентами та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Таким чином, для підвищення використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми вважаємо за доцільне впровадити у освітній процес ЗВО, які готують фахівців швейної галузі, такі педагогічні умови:

1. Розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

2. Впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва».

3. Застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Проведене експериментальне дослідження використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі дозволило нам зробити висновки. Традиційна система професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі недостатньо орієнтована на використання кейс-технології у процесі їх навчання. За результатами проведеного нами експериментального дослідження з'ясовано необхідність внесення змін до освітнього процесу у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Одержані результати під час проведеної дослідно-експериментальної роботи на формульованому етапі педагогічного експерименту проаналізовано та в контексті показників констатувального етапу

експериментальної й контрольної груп, здійснено висновок про підвищення рівнів використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили, що згідно зі встановленими рівнями використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі кількість студентів ЕГ, які досягли високого рівня 29,2 % до 45,4 %, збільшилася від у КГ зросла від 26,2 % до 30,4%,. Кількість респондентів, які мають середній рівень готовності, становить в ЕГ від 28,3 % до 38,7 %, а у КГ від 30,4 % до 34,6 %. Досить суттєво змінилися показники низького рівня: в ЕГ кількість студентів зменшилася від 42,5 % до 15,9 %, у КГ – від 43,3 % до 35,0 %.

Результати експерименту підтвердили правомірність і ефективність запропонованих педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі і дають підстави стверджувати, що мети досягнуто, визначені завдання виконано.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

3.1 Охорона праці на підприємствах легкої промисловості

Під час написання магістерської роботи нами було досліджено деякі аспекти освітнього процесу підготовки фахівців швейної галузі. Заклади професійної освіти готують майбутніх фахівців швейної галузі, які в подальшому займуть місце свого працевлаштування на підприємствах швейної галузі. Саме тому не може бути проігнороване питання стосовно техніки безпеки і охорони праці в даній галузі. Адже виконання правил безпечної праці і життєдіяльності робітників на швейних підприємствах є беззаперечною вимогою сучасного виробництва. Згідно з вище зазначеним для розкриття даного питання нами було проаналізовані літературні і Інтернет джерела стосовно охорони праці на підприємства легкої промисловості.

Законом «Про охорону праці» роботодавець зобов'язаний створювати у кожному структурному підрозділі та на робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечувати дотримання прав працівників, гарантованих законодавством про охорону праці.

Робота служби охорони праці спрямовано на створення здорових і безпечних умов праці, на збереження життя та здоров'я працівників у процесі виконання ними трудових обов'язків [51].

Перш за все слід розуміти, що служба охорони праці на підприємстві повинна забезпечити виконання вимог чинного законодавства України з питань охорони праці, а також забезпечити нормативно-правовими актами з охорони праці, що діють у межах підприємства, посібниками, навчальними матеріалами з цих питань; організувати роботу кабінету з охорони праці, наради, семінари та інші заходи з цих питань.

Однією з найважливіших функцій, які покладені на службу охорони праці, є участь у розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань і

аварій на виробництві. Також фахівці з охорони праці беруть участь у складанні санітарно-гігієнічної характеристики робочих місць працівників, які проходять обстеження щодо профзахворювань; у проведенні внутрішнього аудиту охорони праці та атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці; у складанні списків професій і посад, згідно з якими працівники повинні проходити обов'язкові попередні та періодичні медичні огляди; в організації навчання з питань охорони праці та роботи комісії з перевірки знань з цих питань.

Служба охорони праці на підприємстві покликана також контролювати дотримання роботодавцем вимог законодавства з охорони праці, тому має право видавати керівникам структурних підрозділів підприємства обов'язкові для виконання приписи щодо усунення наявних недоліків і отримувати від них необхідні відомості, документацію і пояснення з питань охорони праці.

Одним з основних суб'єктів, що здійснюють управління охороною праці на підприємстві, є служба охорони праці. У якій формі вона створюється та функціонує, залежить від кількості працівників, що працюють на підприємстві.

Створення служби охорони праці на підприємствах будь-якої форми власності передбачено ст. 15 Закону України «Про охорону праці» і є обов'язком роботодавця, якщо кількість найманих працівників складає 50 і більше осіб. На підприємствах виробничої сфери при кількості працюючих до 50 осіб (невиробничої сфери — до 100 чоловік) функції служби охорони праці можуть виконувати особи з відповідною професійною підготовкою за сумісництвом [18].

На підприємстві з кількістю працівників менше 50 створення цілої служби не є обов'язковим і доцільним. Її функції можуть виконувати за сумісництвом особи, які мають відповідну підготовку та освіту: фахівці або інженери з охорони праці.

В організаціях з кількістю працівників менше 20 для виконання функцій служби охорони праці можуть залучатися фахівці на договірній основі. При

цьому вони повинні мати стаж роботи не менше 3 років і пройти навчання з охорони праці.

Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо керівникові підприємства. За своїм посадовим положенням та умовами оплати праці керівник та спеціалісти служби прирівнюються до керівників і спеціалістів основних виробничо-технічних служб підприємства. Діє така служба на підставі Типового положення, затвердженого наказом Держнагляд праці від 15.11.2004 р. № 255. На основі Типового положення з урахуванням специфіки виробництва, видів діяльності, кількості працівників, умов праці та інших факторів, роботодавець розробляє Положення про службу охорони праці відповідного підприємства, яке затверджується наказом по підприємству [98]. Цей документ визначає структуру служби охорони праці, чисельність, завдання, функції та права її працівників відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Згідно із Законом України «Про охорону праці» служба охорони праці створюється роботодавцем для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці [24].

В нашому випадку відповідно до Закону України "Про охорону праці", Положення про Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2006 № 1640 *на швейному підприємстві діють такі загальні положення з охорони праці:*

1. На кожному підприємстві повинні бути розроблені інструкції з охорони праці відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнагляд охорони праці України від 29.01.98 N 9 (z0226-98), зареєстрованого Мін'юстом України 07.04.98 за N 226/2666 (НПАОП 0.00-4.15-98), що діють на підприємстві, а також інструкції про заходи

пожежної безпеки відповідно до пункту 3.3 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МНС України від 19.10.2004 N 126 (z1410-04), зареєстрованих Мін'юстом України 04.11.2004 за N 1410/10009 (далі - НАПБ А.01.001-2004) [98].

2. На кожному підприємстві повинен бути затверджений – керівником підприємства перелік робіт з підвищеною небезпекою відповідно до Переліку робіт з підвищеною небезпекою (z0232-05), затвердженого наказом Держнагляд охорон праці України від 26.01.2005 N 15 (z0231-05), зареєстрованого Мін'юстом України 15.02.2005 за № 232/10512 (НПАОП 0.00-8.24-05) [38].

3. Для запобігання травматизму, професійним захворюванням і аваріям на виробництві роботодавець зобов'язаний створити на кожному робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці, які відповідають вимогам нормативно-правових актів з охорони праці. З цією метою він повинен забезпечити функціонування системи управління охороною праці, а працівник зобов'язаний дотримуватися вимог нормативно-правових актів згідно з Законом України «Про охорону праці» (2694-12) [38].

4. Попередній (під час прийняття на роботу) і періодичний (протягом трудової діяльності) медичні огляди працівників проводяться у встановлені терміни відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559 (559-2001-п) «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок» [29].

Організація робіт з охорони праці:

1. Відповідно до Закону України «Про охорону праці» роботодавець повинен створити в кожному структурному підрозділі та на кожному робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечити дотримання прав працівників, гарантованих законодавством про охорону праці.

2. Нормативні акти з охорони праці, що діють на підприємстві, мають

опрацьовуватись та затверджуватись відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці.

3. Вимоги щодо забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям, іншими засобами індивідуального захисту.

4. Для захисту органів слуху за рівнів шуму 80 дБа і вище працівники мають забезпечуватися протишумовими навушниками згідно з ГОСТ 12.1.003-83, ДСТУ «Засоби індивідуального захисту органів слуху. Вимоги безпеки і випробування. Частина 1. Протишумові навушники» (ДСТУ EN 352-1-2002) [68].

5. Працівникам, які працюють з механізованим (пневматичним) ручним інструментом, необхідно видавати засоби захисту рук від вібрації відповідно до вимог ГОСТ «ССБТ. Засоби захисту рук від вібрації. Технічні вимоги і методи випробування» (ГОСТ 12.4.002-97).

6. Для захисту шкіри рук працівників у разі почервоніння шкіри рук або появи висипу повинні видаватись захисні креми, мазі, пасти згідно з вимогами ГОСТ «ССБТ. Засоби індивідуального захисту дерматологічні. Класифікація і загальні вимоги» (ГОСТ 12.4.068-79) [44].

7. Спецодяг повинен зберігатись окремо від особистого одягу працівників в індивідуальних шафах у спеціально виділеному приміщенні, яке повинне провітрюватись.

8. Працівники, які допускаються до виконання робіт у виробничих процесах швейного виробництва, повинні мати відповідну професійну підготовку та відповідати фізіологічним і психофізіологічним особливостям робіт, які ними виконуються.

9. Працівники, які виконують роботи з важкими, шкідливими та небезпечними умовами праці або такі, де є потреба в професійному доборі, повинні проходити за рахунок роботодавця попередній (під час прийняття на роботу) і періодичний (протягом трудової діяльності) медичні огляди.

Основні вимоги безпеки до технологічного обладнання і організації

робочих місць на швейному підприємстві:

1. Все обладнання, що використовується, модернізується та встановлюється у виробничому процесі, повинно відповідати вимогам ГОСТ «ССБТ. Обладнання промислове. Загальні вимоги до безпеки робочого місця. (ГОСТ 12.2.061-81)» та цим правилам [33].

2. На все устаткування повинні бути інструкції з їх експлуатації, обслуговування і ремонту.

3. Під час організації робочих місць належить керуватися ГОСТ «ССБТ. Робоче місце при виконанні робіт сидячи. Загальні ергономічні вимоги» (ГОСТ 12.2.032-78), ГОСТ «ССБТ. Робоче місце при виконанні робіт стоячи. Загальні ергономічні вимоги» (ГОСТ 12.2.033-78) і діючими нормами з атестації робочих місць за умовами праці [48].

4. Організацію робочого місця, оснащення його інструментами та допоміжними пристроями здійснюють згідно з вимогами типових проектів організації робочого місця відповідної професії та ГОСТ 12.2.061-81.

5. В усіх технологічних процесах передбачають захист працівників від можливої дії небезпечних та шкідливих виробничих факторів, зазначених у ГОСТ 12.0.003-74 [33].

6. Конструкції і розміщення аварійних вимикачів і кнопок дистанційного управління обладнанням та іншими пристроями повинні забезпечувати можливість використання їх з будь-якої робочої позиції.

7. Під час проведення ремонтних робіт на висоті повинні бути обладнані пристрої, що виключають падіння деталей та інструменту вниз відповідно до вимог Інструкції з охорони праці під час виконання робіт на висоті з використанням спеціальних страхувальних засобів, затвердженої наказом Держнагляд охорон праці України від 09.10.2003 № 190 та зареєстрованої Мін'юстом України 24.10.2003 за N 970/8291 (далі – НПАОП 0.00-5.28-03) [48].

8. Ріжучий інструмент лінійок повинен мати огороження, що запобігає пораненню рук робітників.

9. Усі універсальні машини повинні бути обладнані запобіжниками від проколу пальців голкою.
10. Робочі столи швейних машин повинні мати рівну гладку поверхню.
11. Для зменшення вібрації відповідно до вимог ДСН 3.3.6.039-99 головки швейних машин необхідно встановлювати на еластичних прокладках, прикріплених до промислового стола, на педалях повинні бути прикріплені гумові килимки [58].
12. Для захисту працівників від впливу електромагнітних полів від електродвигуна на промислові столи через гумові шайби-вставки повинні бути встановлені спеціальні екрани.
13. Електричні праски повинні мати автоматичний регулятор температури. Прасувальні столи повинні мати пристрої для пропарювання або зволоження матеріалу.
14. Рівні звукового тиску на робочих місцях біля ультразвукових установок не повинні перевищувати допустимих значень, визначених вимогами ДСН 3.3.6.037-99 [38].

Відповідно до Закону України «Про пожежну безпеку», забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій (далі – підприємств) покладається на їх керівників та уповноважених керівниками осіб, якщо інше не передбачено відповідним договором.

Враховуючи, що однією з найважливіших складових загальної безпеки будь-якого сучасного об'єкта є його надійний захист від пожеж, то і система управління пожежною безпекою має посісти відповідне місце у сфері загального управління.

На жаль, у діючих нормативних актах з питань пожежної безпеки майже зовсім відсутні конкретні вимоги і практичні рекомендації щодо створення, впровадження та забезпечення функціонування систем управління пожежною безпекою для окремих галузей і різноманітних категорій об'єктів.

Забезпечення пожежної безпеки на підприємствах здійснюється

наступними основними компонентами виробництва:

- технічною системою, яка передбачає надійність обладнання, використання безпечних технологій, визначає обсяг вибухопожежонебезпечних речовин, проектні рішення, впровадження систем виявлення та гасіння пожеж тощо;
- персоналом, його підготовкою, забезпеченням регламентами і правилами роботи;
- системою управління.

Передбачається, що результатом впровадження СУПБ буде поліпшення стану пожежної безпеки. Рівень деталізації та складності СУПБ, обсяг необхідної документації та ресурсів визначаються в залежності від рівня пожежної небезпеки, масштабу та характеру діяльності підприємства.

Державне управління системою пожежної безпеки здійснюється Державною пожежною охороною та іншими органами державної виконавчої влади [49].

Підприємство повинно гарантувати забезпечення функціонування СУПБ і надати людські, матеріальні та фінансові ресурси, необхідні для реалізації завдань щодо забезпечення пожежної безпеки.

Будинки, споруди, приміщення, технологічні установки повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, покривалами з негорючого теплоізоляційного полотна, грубововняної тканини чи повсті, іншим пожежним інструментом, які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж у початковій стадії їхнього розвитку [28].

У залежності від акумуляторної вогнегасної речовини вогнегасники поділяються на п'ять видів: вуглекислотні, повітряно-пінні, порошкові, водні, аерозольні.

3.2 Техніка безпеки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти під час роботи з текстильними матеріалами

Відповідно до закону України «Про техніку безпеки», роботодавець повинен створити в кожному структурному підрозділі та на кожному робочому місці умови праці відповідно до нормативних актів.

Техніка безпеки в наш час розглядається як система збереження життя і здоров'я працівників, здобувачів освіти, студентів у процесі трудової на освітньої діяльності, що включає в себе правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні, реабілітаційні та інші заходи. Техніка безпеки розглядається в юридичній літературі ще з кількох позицій:

- 1) як основний принцип трудового права і трудових правовідносин;
- 2) як система законодавчих актів, а також попереджувальних і регламентуючих соціально-економічних, організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів, технічних засобів і методів, спрямованих на забезпечення безпечних умов праці та навчання [44].

Приміщення навчальних, навчально-виробничих майстерень у ЗВО і З(ПТ)О, розміщення у них обладнання і механізмів повинні відповідати вимогам санітарних норм проектування закладів освіти, будівельних норм і правил, тимчасових санітарних правил організації та утримання навчальних цехів, діляниць, навчально-виробничих майстерень.

В навчальному закладі безпека праці, один з найважливіших етапів у навчальній й подальшій професійній діяльності.

Основа навчальної програми з безпеки праці має практичне значення і побудована на засадах теоретичних знань і практичних умінь, навичок.

Причини травматизму в закладах освіти різні, але умовно їх можна розділити на дві групи. Першу групу складають причини зовнішнього характеру, другу групу – причини, що залежать безпосередньо від здобувача освіти.

До першої групи належать:

- недостатній інструктаж педагогічного персоналу з техніки безпеки;

- недбале і неуважне ставлення викладачів до навчання фахівців швейної галузі безпечним прийомам роботи;
- недостатній контроль дотримання інструкцій з техніки безпеки;
- технічні причини (відсутність огорожувальних пристроїв, несправність обладнання тощо);
- несвоєчасне і некваліфіковане розслідування причин нещасних випадків;
- недоліки виховної роботи в питаннях дотримання правил поведінки, згуртованості учнівського колективу;
- слабка і несистематична взаємодія з батьками фахівців швейної галузі з питань профілактики травматизму в побуті і на вулиці.

До другої групи належать:

- недисциплінованість здобувачів освіти;
- порушення здобувачами освіти правил та інструкцій з техніки безпеки;
- психологічні і фізіологічні причини (недостатня увага, ослаблення пам'яті, хвороба, стомлення, пов'язане з ослабленням самоконтролю здобувачам освіти своєї діяльності).

Аналіз причин травматизму показує, що більшість нещасних випадків пов'язано:

- з порушенням правил експлуатації обладнання;
- з недостатнім контролем створення здорових і безпечних умов праці у класах, кабінетах, майстернях з боку органів освіти, керівників установ;
- із залученням до роботи погано навченого в галузі техніки безпеки навчально-педагогічного персоналу;
- з порушеннями трудової та виробничої дисципліни [58].

Техніка безпеки в ЗП(ПТ)О повинна бути організована так, щоб заздалегідь виключити можливі несприятливі наслідки освітнього процесу. Здійснювані заходи щодо виконання вимог правил та інструкцій повинні носити попереджувальний, профілактичний характер. Виконання вимог правил з техніки безпеки викладачами, майстрами виробничого навчання, завідуючими кабінетами та керівниками закладів є обов'язковою умовою в роботі з

організації безпечних і здорових умов праці працюючих, а також при проведенні занять здобувачів освіти в навчальних майстернях, в процесі інших занять.

Під час роботи у навчальній майстерні на кожному уроці треба звертати увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати із заходами попередження травматизму.

Основні завдання техніки безпеки:

- вивчення умов і причин, що прямо чи опосередковано впливають на виникнення травматизму;
- розробка організаційних і технічних заходів для запобігання нещасних випадків;
- впровадження в життя розроблених заходів.

Під час роботи у швейній майстерні викладачу слід ознайомити учнів із правилами підготовки швейної машини до роботи та організацією робочого місця; формувати навички керування швейною машиною; розвивати уважність; виховувати свідоме виконання правил безпечної праці і санітарно-гігієнічних вимог [61].

Перед початком роботи викладач проводить інструктаж, нагадуючи правила безпечної праці, повідомляє порядок роботи, демонструє прийоми роботи на швейній машині. Викладачу слід провести практичну роботу з виконання вправ роботи на швейній машині без ниток, а вже потім виконати різні види машинних швів на клаптиках тканини.

Учні, що працюють на швейних машинах, повинні бути навчені і інструктовані. Повинні мати необхідні знання про заправку ниток, чищення, догляд за швейними машинами і електрообладнанням.

Під час проведення навчальних занять у швейній майстерні вчитель контролює дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог з охорони праці [4].

Під час занять у майстернях усі учні зобов'язані:

1. Своєчасно з'являтися на заняття, мати при собі спецодяг і після дзвінка займати своє робоче місце. Перехід на інше робоче місце без дозволу викладача забороняється.
2. При вході викладача у майстерню необхідно встати і привітатися з ним. Після цього з дозволу вчителя сісти на свої робочі місця.
3. Бути дисциплінованими, точно виконувати всі вказівки і завдання викладача.
4. Кожен учень повинен мати робочий зошит і записувати в нього те, що розповідає.
5. Використовувати весь навчальний час для виконання завдань і не займатися сторонніми справами та розмовами, не заважати працювати іншим учням, не ходити по майстерні без потреби.
6. Уважно вислухати вказівки викладача і після одержання завдання на урок перевірити справність інструментів особистого користування.
7. Інструменти загального користування брати для роботи лише з дозволу викладача і після користування одразу ж повертати.
8. Бережно ставитись до інструментів, матеріалів, раціонально використовувати електроенергію.
9. Працювати сумлінно, своєчасно і якісно виконувати доручену роботу.
10. Працювати лише добре налагодженим, правильно загостреним та справним інструментом.
11. На робочому місці інструменти і матеріали мають бути розміщені згідно з вимогами .
12. Не можна використовувати інструмент не за призначенням.
13. Якщо необхідно звернутись до викладача, то слід підняти руку. Якщо викладача звертається до учнів, то всі учні повинні припинити роботу і уважно вислухати його.

14. Забороняється виносити з майстерні інструменти, матеріали, наочні посібники без дозволу викладача.

15. Не вмикати механічні верстати і обладнання і не користуватись ними без дозволу викладача.

19. Не запускати верстат, навіть на короткий час, без відповідних загороджувальних пристроїв.

20. Тримати своє робоче місце в чистоті і порядку, своєчасно прибирати виробничі відходи. Працювати спокійно, не поспішаючи, суворо дотримуватись правил техніки безпеки, протипожежної безпеки, виробничої санітарії. Під час перерв виходити з майстерні, щоб провітрити приміщення.

21. У випадку одержання травми та виявленні несправностей у роботі механізмів негайно повідомити про це викладача.

22. Закінчивши роботу і перевіривши її на точність, учень повинен прибрати своє робоче місце і здати виріб та інструменти черговим по майстерні. Виходити з майстерні можна тільки після дзвінка та дозволу викладача [46].

Техніка безпеки під час роботи з електричною праскою:

1. До роботи з електричною праскою допускаються учні, які пройшли медичний огляд, відповідне навчання, отримали інструктаж на робочому місці, оволоділи безпечними прийомами і навичками праці.

2. Одягніть спецодяг (халат чи фартух, зав'яжіть волосся косинкою чи стрічкою).

3. Приготуйте своє робоче місце, приберіть усі сторонні предмети, які можуть заважати в процесі роботи.

4. Перевірте справність електропраски (справність шнура, вилки, розетки) – при виявленні несправностей повідомити про це викладача. Працювати несправною електропраскою забороняється.

5. Штепсельна вилка повинна щільно входити в гніздо розетки.

6. Необхідно перевірити положення терморегулятора, встановити його у

відповідне з видом тканини, що обробляється, положення.

7. У приміщеннях з бетонними підлогами перевірити наявність гумового килимка під ногами. Під час роботи електричною праскою обов'язково стояти на діелектричному килимку.

8. Прасувальний стіл чи дошку встановіть на такій висоті, щоб зручно було працювати.

9. Вмикати і вимикати електропраску тільки сухими руками тримаючи за корпус вилки, а не за шнур.

10. Необхідно стежити за тим, щоб підошва електропраски не доторкалась до шнура.

11. Ступінь нагріву праски не перевіряйте рукою.

12. Не залишайте електропраску ввімкнутою в електромережу без нагляду і не займайтеся сторонніми справами (розмовами).

13. Стежте за нормальною роботою електропраски, про всі несправності повідомити викладача. Учням забороняється самим ремонтувати електропраску і шнур.

14. Ставити електропраску під час роботи необхідно на мармурову, керамічну або металеву підставку.

15. Дріт живлення електропраски повинен закріплюватись на кронштейні, який розміщений над серединою прасувального стола чи дошки і бути захищеним від механічних пошкоджень. Дріт (шнур) живлення електропраски не можна скручувати у кільце і намотувати на електропраску. Працювати електропраскою, у якої шнур скручений у кільце забороняється.

16. Після закінчення волого-теплової обробки тканин електропраску необхідно вимкнути з електромережі за корпус вилки.

17. Ставити електропраску на підставку, слідкуйте за тим, щоб поряд не було легкозаймистих матеріалів.

18. Необхідно дати електропрасці повністю охолонути. Не можна охолоджувати електропраску водою, тому що в результаті таких дій можна

отримати опіки від утворення пари.

19. При виявленні пробивання електричного струму на корпус електропраски необхідно негайно вимкнути електропраску з електромережі, припинити роботу і повідомити про це викладача.

20. При одержанні травми необхідно звернутись до викладача. Викладач надасть необхідну першу медичну допомогу, а в разі необхідності викличешвидку медичну допомогу [19].

Техніка безпеки під час роботи на швейній машинці з електроприводом:

1. До роботи на швейній машинці електроприводом допускаються учні, які пройшли медичний огляд, відповідне навчання, отримали інструктаж на робочому місці, оволоділи безпечними прийомами і навичками праці.

2. Робоче місце необхідно організувати згідно з вимогами, щоб виключити будь-яку можливість одержання травми учнями.

3. Одягніть спецодяг (халат чи фартух, зав'яжіть волосся косинкою).

4. Приготуйте своє робоче місце, прибрати усі сторонні предмети, які можуть заважати в процесі роботи.

5. Перевірте справність швейної машинки електропривода (справність вилки, з'єднувальних шнурів, ножної педалі, електричного приводу швейної машинки); при виявленні несправностей повідомити про це викладача. Працювати на несправній швейній машинці з електроприводом забороняється. Необхідно перевірити наявність і справність захисного заземлення у швейній машинці з електроприводом, захисного огороження електродвигуна, кнопкового пускача, наявність лапки з запобіжниками, які оберігають пальці від проколів.

6. Усі струмопровідні частини електроприводу мають бути ізольованими, без пошкодження ізоляції дротів.

7. Штепсельна вилка повинна щільно входити в гніздо розетки.

8. Перевірити наявність гумового килимка на металевій педалі промислової машини, правильність заправки шпулькового ковпачка.

9. Перед вмиканням машинки необхідно перевірити її роботу вручну .
10. Вмикати і вимикати швейну машинку з електроприводом в електромережу необхідно тільки сухими руками за корпус вилки, а не за шнур.
11. Педаль або кнопка пускового реостата повинна вмикати або вимикати електродвигун плавно без заїдання і повторного вмикання.
12. Під час роботи необхідно стежити за роботою електродвигуна при найменшій несправності припиніть роботу, вимкніть машинку з електромережі і повідомити про це викладача.
13. Не можна зберігати на платформі швейної машинки сторонніх предметів, зокрема ножиці.
14. Під час роботи сидіти за швейною машинкою потрібно рівно, з невеликим нахилом, не сутулячись.
15. Не тримайте пальці рук біля лапки, щоб не проколоти їх голкою.
16. Уважно заправляйте нитки, не можна ставити катушки з поламаними краями.
17. Перед шиттям не забувайте опускати лапку.
18. Перед зшиванням переконайтесь у відсутності шпильок чи голок на лінії шва виробу.
19. Не приводьте в рух швейну машинку, якщо під лапкою немає тканини.
20. Під час шиття не тягніть тканину і не підштовхуйте її під лапкою.
21. Якщо необхідно провести чищення і змащення швейної машинки з електроприводом, то її необхідно вимкнути з електромережі.
22. Проводити регулювання строчки, чищення і змащення машинки, встановлювати голку, заправляти нитки, надягати пас на шків машинки можна лише після того, як вимкнули машинку з електромережі.
23. Після закінчення роботи на швейній машинці з електричним приводом необхідно:
 - вимкнути машинку з електромережі, беручи рукою за пластмасовий

корпус вилки, а не за провід;

- підняти у верхнє положення голку і прижимну лапку, підкласти клапоть тканини і опустити голку й лапку у нижнє положення, щоб уникнути пошкодження лапки;

- при потребі почистити і змазати машинку.

24. При виявленні пробивання електричного струму на корпус швейної машинки необхідно негайно вимкнути машинку з електромережі, припинити роботу і повідомити про це викладача.

25. При пораненні рук чи інших частин тіла негайно припиніть роботу і повідомити про це викладача. Викладач надасть необхідну першу медичну допомогу, а в разі необхідності викличе швидку медичну допомогу.

26. При загорянні електропроводів необхідно вимкнути рубильник, учнів вивести з приміщення у безпечне місце і приступити до ліквідації осередку вогню. В разі необхідності викликати пожежну службу [48].

Техніка безпеки під час роботи з тканиною:

1. До роботи з тканиною допускаються учні, які отримали інструктаж на робочому місці, оволоділи безпечними прийомами праці.

2. Робоче місце треба організувати так, щоб виключити будь-яку можливість одержання травми учнями.

3. Робота несправними інструментами забороняється. Усе обладнання в майстерні повинно бути справним і надійно закріпленим.

4. Одягніть спецодяг (халат чи фартух), зав'яжіть волосся косинкою чи стрічкою.

5. Приготуйте робоче місце залежно від виду робіт (розкрій, ручна обробка, машинні та прасувальні роботи).

6. Перевірте справність та гостроту ножиць.

7. Під час роботи не слід доторкатися грудьми до краю столу.

8. Не слід сильно нахилятись над столом; сидіти необхідно прямо.

9. Лікті знаходяться на відстані 10 см від столу.

10. Ноги повинні опиратись на перекладину, підставку, так працювати зручніше.

Під час проведення розкрою і ручних робіт із тканиною необхідно дотримуватись наступних правил техніки безпеки:

Під час роботи з голками й шпильками:

1. Шийте з наперстком. Вушко голки повинно впирається у наперсток, а гострий кінець виступати з пальців приблизно на чверть довжини голки.

2. Не кидайте голку. Не встромляйте її в тканину чи свій одяг. Зберігайте голки і шпильки в певному місці (спеціальній коробочці, подушечці тощо), не залишайте їх на робочому місці (столі), ні в якому разі не беріть голки і шпильки в рот.

3. Не використовуйте голку замість шпильки.

4. Не використовуйте для шиття іржаві голки.

5. Викрійку і тканину прикріплюйте гострими кінцями шпильок у напрямку від себе.

6. При ручному шитті не беріть нитку довше, ніж 80-90 см.

Під час роботи з ножицями:

1. Тримайте ножиці у визначеному місці.

2. Під час роботи уважно слідкуйте за напрямом різця (леза).

3. Під час роботи не тримайте ножиці лезом вгору.

4. Не працюйте тупими ножицями.

5. Не різте ножицями на ходу.

Передавайте закриті ножиці кільцями вгору (вперед). Після закінчення роботи ножиці скласти у спеціально відведене місце, голки здати для зберігання викладачу, прибрати своє робоче місце.

При пораненні рук чи інших частин тіла негайно припиніть роботу і повідомте вчителя. Вчитель надасть необхідну першу медичну допомогу, а в разі необхідності викличе швидку медичну допомогу [46].

Висновки до третього розділу. Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці. Головний об'єкт охорони праці – це людина в процесі праці, виробниче середовище, організація праці на виробництві. Основна мета охорони праці – це створення здорових і безпечних умов праці.

Законодавство про охорону праці складається з Кодексу законів про працю України: закону України «Про охорону праці» та інших нормативних актів. Закон України «Про охорону праці» був прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 1992 року і введений в дію з 24 жовтня 1992 року. Він визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону, їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим їм органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і установлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

З вивчення стану охорони праці на підприємстві можна зробити наступний висновок. Основними причинами травматизму є: недотримання працівниками інструкцій та правил техніки безпеки, невикористання захисних пристроїв, несправність обладнання, інструменту, технічних засобів, недостатня механізація процесу виробництва тощо.

Проведені на підприємстві дослідження дозволили встановити, що більшість випадків травматизму трапляється з працівниками, які працюють на підприємстві менше 5 років, багаточасову денну зміну, в другій половині дня, коли настає втомленість робітників. Всі ці причини травматизму вимагають від керівництва підприємства проводити виховну роботу з порушниками інструкції та правил техніки безпеки для полегшення праці робітників.

Під час роботи у навчальній майстерні на кожному уроці треба звертати

увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати із заходами попередження травматизму.

Основні завдання техніки безпеки:

- вивчення умов і причин, що прямо чи опосередковано впливають на виникнення травматизму;
- розробка організаційних і технічних заходів для запобігання нещасних випадків;
- впровадження в життя розроблених заходів.

Під час роботи у швейній майстерні викладачу слід ознайомити учнів із правилами підготовки швейної машини до роботи та організацією робочого місця; формувати навички керування швейною машиною; розвивати уважність; виховувати свідоме виконання правил безпечної праці і санітарно-гігієнічних вимог.

Перед початком роботи викладач проводить інструктаж, нагадуючи правила безпечної праці, повідомляє порядок роботи, демонструє прийоми роботи на швейній машині. Викладачу слід провести практичну роботу з виконання вправ роботи на швейній машині без ниток, а вже потім виконати різні види машинних швів на клаптиках тканини.

Учні, що працюють на швейних машинах, повинні бути навчені і інструктовані. Повинні мати необхідні знання про заправку ниток, чищення, догляд за швейними машинами і електрообладнанням.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що сучасні інноваційні педагогічні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації; дозволяють реалізувати нові форми і методи навчання в процесі вивчення спеціальних дисциплін, а це дозволяє підвищити ефективність професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Проте, вважаємо, що подальшої розробки потребують комплекти кейс-завдань с циклу дисциплін у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

У **загальних висновках** підбито підсумки теоретичного і експериментального дослідження проблеми використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, показано, що мета дослідження досягнута, завдання дослідження розв'язані.

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.

Теоретичний аналіз проблеми дослідження показав, що підвищення рівня професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі відбувається в контексті розвитку вищої освіти та динамічних техніко-технологічних змін у сільськогосподарській галузі. Виявлено, що професійна підготовка фахівців у галузі професійної освіти протягом ХХ століття набула масового характеру, вона чітко регламентувалася змістом, формами і термінами здійснення, конкретно визначеними обов'язками базових підприємств щодо надання допомоги ЗВО в організації виробничого навчання, виховання та розвитку студентівської молоді, зміцненні матеріально-технічної бази.

2. Обґрунтувати сутність поняття «кейс-технологія».

Технологія case-study або технологія конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація) – технологія активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних задач – ситуацій (вирішення кейсів) [10].

Безпосередня мета технології case-study – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати ситуацію – case, виникаючу при конкретному становищі речей, і виробити практичне вирішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми.

Проблема впровадження технології case-study в практику вищої освіти в даний час є вельми актуальною, що обумовлене двома тенденціями:

- перша витікає із загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не стільки на здобуття конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навичок розумової діяльності, розвиток здібностей особистості, серед яких особлива увага надається здібності до навчання, зміни парадигми мислення, уміння переробляти величезні масиви інформації;

- друга витікає з розвитку вимог до якості фахівця, який, крім задоволення вимогам першої тенденції, повинен володіти також здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю і ефективністю дій в умовах кризи.

3. Теоретично обґрунтувати та визначити педагогічні умови використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

На нашу думку, *педагогічні умови* – це цілісна та системна організація освітнього процесу, яка створює сприятливі умови до зворотньої інтегральної взаємодії між викладачами, студентами та іншими суб'єктами освітнього процесу.

Педагогічні умови мають віддзеркалювати структуру використання кейс-технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Таким чином, для підвищення використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі ми вважаємо за доцільне впровадити у освітній процес ЗВО, які готують фахівців швейної галузі, такі педагогічні умови: розвиток мотивації у процесі використання кейс-технології під час професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, впровадження інноваційних підходів під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі на заняттях з курсу «Матеріалознавство швейного виробництва», застосування методичних рекомендацій під час використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, експериментально перевірити ефективність запровадження педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

4. Експериментально перевірити ефективність запровадження педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили, що згідно зі встановленими рівнями використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі кількість студентів ЕГ, які досягли високого рівня 29,2 % до 45,4 %, збільшилася від у КГ зросла від 26,2 % до 30,4%,. Кількість респондентів, які мають середній рівень готовності, становить в ЕГ від 28,3 % до 38,7 %, а у КГ від 30,4 % до 34,6 %. Досить суттєво змінилися показники низького рівня: в ЕГ кількість студентів зменшилася від 42,5 % до 15,9 %, у КГ – від 43,3 % до 35,0 %.

Результати експерименту підтвердили правомірність і ефективність запропонованих педагогічних умов використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі і дають підстави стверджувати, що мети досягнуто, визначені завдання виконано.

5. Розробити навчально-методичне забезпечення у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі.

Необхідною умовою, що впливає на результативність застосування кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі, є методичне забезпечення. Саме методичне забезпечення впливає на ефективність спілкування студентів під час обговорення кейса. Потрібно забезпечити однаковий доступ до інформації як викладачам, так і студентам. Кожен має користуватися періодичними виданнями, літературними джерелами, ресурсами Інтернету. Крім того, кожний викладач, який застосовує під час викладання кейс-технології, повинен підготувати методичні рекомендації щодо методики роботи над кейсом.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Подальшого вивчення потребують розробка комплектів кейс-завдань зі спецдисциплін швейного профілю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева С. Дидактика в умовах інформатизації освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2021. № 4. Ч. 1. с. 25-30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730414> Дата звернення 25.04.2021.
2. Базелюк О. В. Формування цифрової культури педагогічних працівників у закладах професійної освіти. *Вісник післядипломної освіти*, 2018. № 6. с. 23-35.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1989. 192 с.
4. Биков В. Ю. Інноваційні інструменти та перспективні напрями інформатизації освіти. *ІКТ в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: матеріали III між нар. наук.- практ. конф.* Львів : ЛДУ БЖД, 2012. Ч 1. С. 14-26.
5. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. №1. С. 1-8.
6. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару*. Київ, 4 квітня 2019 р. с. 20-26.
7. Биков В., Лещенко М. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. № 4. с. 115-130.
8. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття*. 2020. № 1. с. 27-36. URL: <https://www.unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/7/6> Дата звернення 28.05.2021.
9. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.

10. Васенок Т. М. Конструювання з елементами моделювання плечового виробу : методичні рекомендації. 8 клас. Глухів : РВВ ГДПІ, 1999. 72 с.
11. Васенок Т. М. Основи конструювання жіночого одягу : навч. посіб. Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 100 с.
12. Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. рекоменд. / Коваленко В. В., Мар'єнко М. В., Сухіх А. С. / За ред. М. В. Мар'єнко, А. С. Сухіх. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. 87 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728506/1/Методичні%20рекомендації%20ISBN%20978-617-95182-5-6.pdf> Дата звернення 15.10.2021.
13. Власенко І. Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія. Матеріали міжвузівського вебінару*. Вінниця : ВТЕІ КН-ТЕУ. 2017. с.12-14. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf. Дата звернення 18.09.2021.
14. Воротникова І. П., Чайковська Н. В. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. *Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навчально-методичний посібник*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 2020. URL: <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2020/8/19/90.pdf>. Дата звернення 15.04.2022.
15. Гаврілова Л., Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання: наук. фах. вид. України*. 2017. № 5. с. 1–14.
16. Генсерук Г. Р., Бойко М. М. Цифрові технології як засіб підвищення якості освітнього процесу закладу вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*, 30 квітня 2020, № 5 с. 110-111. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15380/1/37_Henserk_Boiko.pdf. Дата звернення 15.10.2021.
17. ГОСТ 12.1.005-88 «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Электронный фонд правовых

и нормативно-технических документов URL: <https://docs.cntd.ru> Дата звернення: 10.11.2020

18. Грибан В. Г., Негодченко О. В. Охорона праці. Навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 280 с.

19. Гриценко В. Г. Організаційні засади інформатизації вищої освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер. Педагогічні науки. 2013. № 121. С. 45-50.

20. Гриценко І. А. Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ., 2007. 305 с.

21. Гура І. В., Чуйкова С. В., Ліницька І. В. Позитивні та негативні сторони дистанційного навчання в системі сучасної освіти. *Проблеми і перспективи розвитку освіти. Організація дистанційної освіти у середній і вищій школі : матеріали наукової конференції (15–16 січня 2016 р., м. Дніпропетровськ)*. Дніпропетровськ, 2016. С. 46-52.

22. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.

23. ДБН В.2.5-28:2006. Природне і штучне освітлення. URL ДСПТО 7436.С.14.00.–2015.

24. Девятьярова Т. А. Методика професійного обучения: Методика и организация производственного обучения в учебно-производственных мастерских швейного профиля. Конспект лекций для студентов специальности 7.010104 Профессиональное обучение. Технология текстильной и легкой промышленности. Харьков, 2000. 33 с.

25. Демченко С.О. Педагогічна культура і професійні здібності викладача вищого технічного закладу освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. № 121. с. 51-54. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/1114/1/121-51-54.pdf> Дата звернення 14.09.2021.

26. Державний стандарт професійно-технічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua> > standarty > shvachka2015 Дата звернення: 05. 02. 2020

27. Довбиш А. С., Васильєв А. В., Любчак В. О. Інтелектуальні інформаційні технології в електронному навчанні : монографія. Суми: СумДУ, 2013. 177 с.
28. ДСТУ ГОСТ 12.2.061:2009. Система стандартів безпеки праці. Устаткування виробниче. Загальні вимоги безпеки до робочих місць. URL: <http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page> Дата звернення: 1.03.2021
29. Дячкова Т. В. Педагогіка професійно-технічної освіти : навчальний посібник. Херсон : Айлант, 2003. 476 с.
30. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики : посібник для вчителів. *Вкладка газети «Інформатика»*. 2004. с.41–48.
31. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : підруч. Львів: Афіша, 2002. 318 с
32. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 608 с.
33. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради України* 2017. № 38-39. ст. 380. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> Дата звернення: 10.09.2021.
34. Закон України «Про охорону праці». *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 49. ст.668 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> Дата звернення: 03. 04. 2021
35. Ігнатенко Г. В., Ігнатенко О. В. Професійна педагогіка: навчальний посібник. Київ, 2013. 352 с.
36. Кабінет Міністрів України: Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>. Дата звернення 15.12.2021.
37. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару*. Київ, 4 квітня 2019 р. с.188-197.

38. Киверялг А. А. Методы исследований в профессиональной педагогике. Таллин : Валгус, 1980. 334 с.
39. Кивлюк О. П. Інформаційна педагогіка: філософія, теорія, практика : монографія. Київ: УАН ВІР, 2011. 336 с.
40. Кислова О. М. Нові медіа як комунікативні технології ХХІ століття: наслідки мережевізації та інтелектуалізації комунікацій / О. М. Кислова, К. О. Берднік // *Соціальні технології: заради чого? Яким чином? З яким результатом* : монографія. Одеса : Одеський націон. ун-т ім. І. І. Мечнікова, 2015. с. 277–288.
41. Коваленко В. В., Мар'єнко М. В. Формування цифрових навичок в учнів під час змішаного навчання. *Збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2021»*. Київ: ІТЗН НАПН України. 2021. URL: <https://bit.ly/3OGMIWV>. Дата звернення: 18.02.2022.
42. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. центр НЛУ, 2009. 380 с.
43. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників, 2021. Проєкт. Дія. Цифрова Освіта. URL: https://osvita.dii.gov.ua/uploads/0/2629-frame_pedagogical.pdf. Дата звернення 18.09.2021.
44. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року № 419-р. *Офіційний вісник України*. 2019. № 49. ст. 1680 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p#Text> Дата звернення: 10.11.2020
45. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 3. С.2-5.
46. Костецька О. П. Цифрові технології в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи*, 8–9 листопада 2018, № 2 с. 208-210. URL:

<http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15319/1/Kostetska.pdf>.

Дата

звернення 5.02.2022.

47. Кремень В. Г. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. № 1. С. 3-6.

48. Кузіков Б. О. Підходи до оцінки ефективності адаптивної системи дистанційного навчання. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Технічні науки*. 2013. № 3, с. 67-74.

49. Куриш Н. К. Впровадження біхронного режиму онлайн-навчання в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 3. с. 199–204.

URL: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2022-01/pedagogics.journalsofznu.zp_ua_3_2021_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf#page=199. Дата звернення 30.05.2021.

50. Лапшина І. С. Адаптивні підходи до моделювання освітніх процесів у системі дистанційного навчання. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 6. с. 42-47.

51. Лаута, О. Д., Стельмашук, А. Проблема інформатизації та комп'ютеризації освітньої галузі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки»*. 2017. №56. С. 26-30.

52. Ліщинська Л. Б. Використання інноваційних і традиційних технологій навчання у ВНЗ в умовах інформатизації освіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія. Матеріали міжвузівського вебінару*. Вінниця, 31 березня 2017 р. с. 56-60. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf Дата звернення 20.09.2021.

53. Лов'янова І. В. Інтерактивне навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Комп'ютерне моделювання та інформаційні технології в науці, економіці і освіті: зб. наук. пр.. VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. URL:

http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2331/1/2011_7.pdf Дата звернення 10.10.2022.

54. Лузан П., Сопівник І., Виговська С. Основи науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. 4-те вид., доп. Київ : НАКККиМ, 2013. 368 с.

55. Макаренко Л. Л. Інформатизація освіти як пріоритетний напрям модернізації освіти в умовах інформаційного суспільства. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова*. 2013. № 43. Серія 5. Педагогічні науки і перспективи. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/18041/3/Makarenko.pdf>. Дата звернення 10.11.2022.

56. Малежик М. П., Закатнов М. В., Сергієнко В. П. Засоби і технології продукування навчальних інформаційних ресурсів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2010. №8. С. 29-35.

57. Мар'єнко М. В., Сухіх А. С. Методика використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти. *Вісник НАПН України*. 2022. # 4. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730489/1/25-528-1-10-20220516.pdf>. Дата звернення 12.01.2022.

58. Матвєєва О. О. Особливості педагогічної діагностики. *Педагогіка та психологія : збірник наукових праць / за заг. редакцією академіка І. Ф. Прокопенка, чл.-кор. В. І. Лозової*. Харків : Видавництво Віровець А. П. «Апостроф», 2012. Вип. 41. С. 5-16.

59. Методы педагогических исследований / под ред. А. И. Пискунова, Г. В. Воробьева. Москва : Педагогика, 1979. 256 с.

60. Методы системного педагогического исследования / под ред. Н. В. Кузьминой. Львів : ЛГУ. 1980. 180 с.

61. Мулеса О. Ю. Інформаційні системи та реляційні бази даних: навч. посібник. Електронне видання, 2018. 118 с.

62. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / за ред. Ю. О. Жука. Київ: Педагогічна думка, 2012. 112 с.

63. Науменко О. М. Основні ознаки комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища і шляхи його формування. *Інформаційні технології і*

засоби навчання. 2011. Т. 24. № 4. 12 с. URL : <https://goo.gl/QUhNQB>. Дата звернення 10.10.2022.

64. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. Київ : Шкільний світ, 2001. 24 с.

65. Ничкало Н. Г. Українські концепції професійної освіти: тенденції і перспективи. Київ, 2007. 391 с.

66. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / авт.-уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ: Аконіт, 2003. Т. 1. 874 с.

67. Осадчий В. В., Осадча К. П. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 48. № 4. С. 47-57.

68. Пасічник О. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/78950/> Дата звернення: 22.06.2021.

69. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід Київ : АПН, 2002. 192с.

70. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п>. Дата звернення 3.05.2021.

71. Постанова Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2020. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 (406). URL: [https:// bit.ly/3vTxYuV](https://bit.ly/3vTxYuV) Дата звернення: 18.02.2022.

72. Постанова Міністерства освіти і науки України від 23 березня 2020 р. Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину (1/9-173). URL: <https://bit.ly/38xCZkX>. Дата звернення: 18.02.2022.

73. Постанова Міністерства освіти і науки України. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://bit.ly/3kqxPKo>. Дата звернення: 18.02.2022.

74. Правила охорони праці для швейних підприємств. *Офіційний вісник України*. 2013. № 9. С. 173, ст. 353.

75. Правила пожежної безпеки в Україні. *Офіційний вісник України*. 2015. № 26. С. 91. ст. 767

76. Радкевич В. О. Моделювання одягу : підручник. Київ : Вікторія, 2000. 352 с.
77. Рішення Верховної Ради України, Комітету з питань науки і освіти. № 45 від 14 червня 2016 року «Про Рекомендації круглого столу «Освітня політика в умовах інформаційного суспільства». 2016. URL: http://old.apitu.org.ua/files/Recomendations_education.pdf. Дата звернення 28.05.2021.
78. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій: навчальний посібник / Івашев Є.В., Сахно О.В., Грядуща В.В., Денисова А.В., Лукіяничук А.М., Удовик С.І. Біла Церква: БІНПО, 2021. 258 с.
79. Рудніцька Ю. В. Основні переваги та недоліки впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення математики в школі. *Цифрові технології в освітньому процесі закладів освіти: зб. матеріалів VII Всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції* / упоряд. Н. А. Басараба ; за ред. А. Л. Черній, І. В. Ветрова. Рівне : РОІППО, 2019. с. 71-77. URL: <https://roippo.org.ua/upload/iblock/bba/zbirnyk-vii-ikt-konf-241018.pdf> Дата звернення 15.10.2021.
80. Сервіс для створення інтерактивних вікторин Quizlet. URL: <https://quizlet.com/>.
81. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
82. Толмач М. Цифрові технології в освіті: можливості і тенденції застосування. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2021. Том 4 № 2. с. 159-171. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/247474/244932>. Дата звернення 14.09.2021.
83. Толочко С. В. Вимоги цифрового суспільства до компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 12. с. 178-181.
84. Топузов М. О Проектування інформаційно-освітнього середовища навчальних закладів у сучасному суспільстві. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 1. С. 26.

85. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ : Альма матер, 2006. 352 с.
86. Цифрова компетентність як складник розвитку професійної компетентності педагогічного працівника ЗП(ПТ)О: *матеріали регіонального науково-практичного семінару* (6 жовтня 2021 р.). Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 104 с.
87. Цифрові технології – це майбутнє людства. URL: <http://hinews.pp.ua/kompyuteri/5035-cifrov-tehnologyi-ce-maybutnye-lyudstva.html>. Дата звернення 15.10.2021.
88. Цифрові технології в освітньому процесі закладів освіти: *зб. матеріалів VII Всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції* / упоряд. Н. А. Басараба ; за ред. А. Л. Черній, І. В. Ветрова. Рівне : РОППО, 2019. 126 с. URL: <https://roippo.org.ua/upload/iblock/bba/zbirnyk-vii-ikt-konf-241018.pdf>. Дата звернення 10.10.2022.
89. Шаховська Н. Б., Пасічник В. В. Сховища та простори даних : монографія. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 244 с.
90. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболєнко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
91. Шишкіна М. П., Спірін О. М., Запорожченко Ю. Г. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання якості засобів ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2012. № 1. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/632/483>. Дата звернення 10.10.2022.
92. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.
93. Measuring the Information Society Report 2016 . URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2016.aspx>. Дата звернення 5.07.2021.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика «Мотивація навчання у ЗВО» (Т. І. Ільїна)

Інструкція. Перед вами ряд тверджень. Вам потрібно відповісти «так», якщо твердження відповідає вам і вашій поведінці, і «ні», – якщо не відповідає.

Текст опитувальника

№	Твердження	Так	Ні
1.	Найкраща атмосфера на заняттях – це атмосфера вільних висловлювань.		
2.	Зазвичай я працюю з великим напруженням.		
3.	У мене рідко буває головний біль через пережиті хвилювання і неприємності.		
4.	Я самостійно вивчаю низку предметів, які, на мою думку, необхідні для моєї майбутньої професії.		
5.	Яку з притаманних вам рис ви більше всього цінуєте? Напишіть відповідь поруч.		
6.	Я вважаю, що життя потрібно присвятити обраній професії.		
7.	Я відчуваю задоволення від розв'язування на заняттях важких задач.		
8.	Я не бачу сенсу в більшості робіт, які ми виконуємо у вузі.		
9.	Велике задоволення мені приносить розповідь знайомим про мою майбутню професію.		
10.	Я середній студент, ніколи не буду хорошим, і тому не бачу сенсу прикладати зусилля, щоб стати кращим.		
11.	Я вважаю, що в наш час не обов'язково мати вищу освіту.		
12.	Я впевнений у правильності вибору своєї професії.		
13.	Від яких притаманних вам якостей ви хотіли б позбутися? Відповідь напишіть поруч.		
14.	За можливості я використовую на іспиті шпаргалки, конспекти і т.ін.		
15.	У мене дуже неспокійний сон.		
16.	Я вважаю, що для повного опанування професії, всі дисципліни потрібно вивчати однаково добре.		
17.	За можливості я би вступив до іншого ЗВО.		
18.	Зазвичай, я спочатку беруся за легкі завдання, а складні залишаю на кінець.		
19.	У виборі професії мені було важко зупинитися на одній з них.		
20.	Я можу спокійно спати після будь-яких неприємностей.		
21.	Я впевнений, що моя професія дасть мені моральне задоволення і матеріальне забезпечення у житті.		
22.	Я вважаю, що мої друзі здатні навчатися краще, ніж я.		
23.	Для мене дуже важливо мати диплом з вищою освітою.		
24.	З деяких практичних міркувань цей вуз найбільш зручний для мене.		
25.	У мене досить сили волі, щоб навчатися без нагадувань з боку адміністрації.		
26.	Життя для мене майже завжди пов'язане з величезною напругою.		
27.	Іспити потрібно складати, витрачаючи при цьому мінімум зусиль.		
28.	Є багато вузів, в яких я міг би навчатися з таким же інтересом.		
29.	Яка з притаманних вам якостей найбільше заважає навчатися? Відповідь напишіть поруч.		
30.	Я людина, яка дуже всім захоплюється, і всі мої захоплення пов'язані з		

	моєю майбутньою роботою.		
31.	Хвилювання через іспит чи роботу, яка не виконана вчасно, часто заважають мені спати.		
32.	Висока заробітна плата після завершення вузу для мене не головне.		
33.	Мені треба бути в дуже хорошому настрою, аби підтримати спільне рішення групи.		
34.	Я повинен був вступити до ЗВО у, щоб мати відповідний соціальний статус, і не йти до армії.		
35.	Я вивчаю матеріал для того, щоб стати професіоналом, а не для іспиту.		
36.	Мої батьки хороші спеціалісти, і я хочу бути схожим на них.		
37.	Для просування по службі, мені необхідно мати вищу освіту.		
38.	Яка з ваших якостей допомагає вам навчатися? Відповідь напишіть поруч.		
39.	Мені дуже важко змусити себе вивчати ті дисципліни, які прямо не пов'язані з моєю спеціальністю.		
40.	Мене сильно турбують можливі невдачі.		
41.	Найкраще я навчаюся після відповідного стимулювання.		
42.	Мій вибір цього ЗВО – остаточний.		
43.	Мої друзі мають вищу освіту, і я не хочу від них відставати.		
44.	Щоб у чомусь переконати групу, мені доводиться самому дуже наполегливо працювати.		
45.	У мене, переважно, хороший настрій.		
46.	Мене приваблює легкість, зручність майбутньої професії.		
47.	До вступу у вуз, я багато цікавився цією професією, багато читав про неї.		
48.	Моя професія найважливіша і найперспективніша.		
49.	Мої знання про цю професію були достатніми для впевненого вибору цього ЗВО.		

Обробка результатів. Ключ до опитувальника.

Шкала «здобування знань» – за згоду з твердженням по п. 4 проставляється 3,6 бала; до п. 17 – 3,6 бала; до п. 26 – 2,4 бала; за незгоду з твердженням до п. 28-1,2 бала; до п. 42-1,8 бала. Максимум – 12,6 бала.

Шкала «опанування професії» – за згоду до п. 9 – 1 бал; до п. 31 – 2 бали, до п. 33 – 2 бали, до п. 43 – 3 бали; до п. 48 – 1 бал і до п. 49 1 бал.

Максимум – 10 балів.

Шкала «отримання диплома» – за незгоду до п. 11 – 3,5 бала; за згоду до п. 24 – 2,5 бала; до п. 35 – 1,5 бала; до п. 38-1,5 бала і до п. 44 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Питання до п. 5, 13, 30 є нейтральними до мети опитувальника і в опрацювання не включаються. Висновки

Перевага мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір студентом професії і задоволеність нею.

Методика діагностики мотивації особистості до успіху (за Т. Елерсом)

Інструкція. «Перед вами ряд тверджень. Вам потрібно відповісти «так», якщо твердження відповідає вам і вашій поведінці, і «ні», – якщо не відповідає».

№	Твердження	Так	Ні
1.	Коли є вибір між двома варіантами, то його краще зробити швидше, ніж залишати на пізніше.		
2.	Я легко нервую, коли помічаю, що не можу виконати завдання на 100%.		
3.	Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все «ставлю на карту».		
4.	Під час виникнення проблемної ситуації я найчастіше приймаю рішення одним із останніх.		
5.	Коли мені два дні поспіль немає чим зайнятися, я втрачаю спокій.		
6.	У деякі дні мої успіхи нижчі за середній показник.		
7.	До себе я суворіший, ніж до інших людей.		
8.	Я більш доброзичливий, ніж інші.		
9.	Коли я відмовляюся від важкого завдання, пізніше суворо засуджую себе, оскільки знаю, що у цій справі я досяг би успіху.		
10.	У процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.		
11.	Старанність – це не основна риса мого характеру.		
12.	Мої досягнення у праці не завжди однакові.		
13.	Мене більш приваблює інша робота, ніж та, якою я займаюся.		
14.	Критика стимулює мене більше, ніж похвала.		
15.	Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.		
16.	Перешкоди роблять мої рішення більш стійкими.		
17.	У мене легко викликати честолюбство.		
18.	Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.		
19.	Під час виконання роботи, я зазвичай не розраховую на допомогу інших.		
20.	Інколи я відкладаю те, що повинен робити зараз.		
21.	Потрібно покладатися лише на самого себе.		
22.	У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.		
23.	Завжди, коли мені потрібно виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.		
24.	Я менш честолюбний, ніж інші.		
25.	Наприкінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.		
26.	Коли я налаштований на роботу, то роблю її краще та більш кваліфіковано, ніж інші.		
27.	Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть наполегливо працювати.		
28.	Коли в мене немає справ, я почуваю себе ніяково.		
29.	Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше за інших.		
30.	Коли мені доводиться приймати рішення, я прагну зробити це якнайкраще.		
31.	Мої друзі іноді вважають мене ледачим.		
32.	Мої успіхи певною мірою залежать від моїх колег.		
33.	Безглуздо протидіяти волі керівника.		
34.	Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.		
35.	Коли щось не вдається – я нетерплячий.		
36.	Я зазвичай мало зважаю на свої досягнення.		

37.	Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає вагоміші результати, ніж інших.		
38.	Багато з того, за що я беруся, я не доводжу до кінця.		
39.	Я заздрю людям, які не завантажені роботою.		
40.	Я не заздрю тим, хто прагне влади та високого статусу.		
41.	Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти я готовий піти на крайнощі.		

Аналіз та інтерпретація результатів

Ви отримуєте по 1 балу за відповідь «ТАК» на питання 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41.

Ви також отримуєте по 1 балу за відповідь «НІ» на питання 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39.

Відповіді на питання 1, 11, 12, 19, 23, 33, 34, 35, 40 не враховуються.

1 до 10 балів – низький рівень мотивації до успіху.

11 до 16 балів – середній рівень мотивації до успіху.

Понад 17 балів – високий рівень мотивації до успіху.

Дослідження показали, що люди з помірно високою орієнтацією на успіх надають перевагу середньому рівню ризику. Ті ж, хто побоюються невдач, надають перевагу малому чи, навпаки, надто великому рівню ризику.

Чим вища мотивація людини до успіху – досягнення мети, тим нижчий показник готовності до ризику. При цьому мотивація до успіху впливає і на сподівання на успіх: при сильній мотивації до успіху надія на успіх зазвичай більша, ніж при слабкій. До того ж людям, мотивованим на успіх і тим, що мають надії на нього, притаманно уникати великого ризику.

Ті, хто сильно мотивований на успіх і має високу готовність до ризику, рідше потрапляють у незручні ситуації, ніж ті люди, що мають високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач (захист), це є перешкодою мотиву до успіху – досягнення мети.

Кейс №1

Тема. Пошиття жіночого одягу як складова ланка технології швейного виробництва

Мета: формування у студентів знань особливостей пошиття жіночого одягу.

Опис ситуації:

Студентці 4 курсу Катерині на заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» потрібно підготувати бізнес-план «Ательє жіночого одягу». Проект повинен містити детальні розрахунки та чітку структуру.

Питання кейсу: Які дії потрібно виконати Катерині для того, щоб підготувати бізнес-план, враховуючи вимоги поставлені до нього? Які міжпредметні зв'язки слід використати студентці та теми потрібно використати, щоб швидко знайти потрібну інформацію? Що впливає на пошук потрібної інформації?

Кейс №2

Тема. Натуральні волокна – особливості отримання.

Мета: формування у студентів знань щодо видів продукції рослинного та тваринного походження.

Опис ситуації:

Фірма «Марійка», яка спеціалізується на виготовленні видів продукції жіночого одягу відкриває свій новий магазин. На відкриття магазину потрібно більш ніж 100 кг продукції, яку треба зібрати за короткий термін. Продукцію мали поставити за короткий термін (1 робочий день). Менеджер магазину отримав лише половину товару.

Питання кейсу: Чому, на вашу думку, менеджер фірми не зміг виконати поставлену перед ним задачу? Які способи вирішення проблеми ви можете запропонувати?

Кейс №3

Тема. заходи підвищення зберігання волокон для виготовлення тканин. Режими і способи.

Мета: формування у студентів знань щодо зберігання волокон натурального походження: режими та способи.

Опис ситуації:

Розрахувати правильні умови щодо зберігання волокон натурального походження, а саме: вентиляція приміщень, особливості обробки тощо.

Питання кейсу: Яким чином можна якнайшвидше зробити розрахунки використовуючи комп'ютерну програму?

Кейс №4

Тема. Технологія виробництва продукції льонарства.

Мета: формування у студентів знань щодо перспективи галузі льонарства в Україні і світі. Класифікувати знання щодо видів льону.

Опис ситуації:

Ваше завдання було на протязі однієї одного дня дослідити перспективи галузі льонарства в Україні і світі, зробити порівняльну характеристику у формі зведеної таблиці. На основі даних таблиці побудувати графік позначивши часи злетів і падінь галузі.

Питання кейсу: Які функції використовують для знаходження максимального чи мінімального значення? Яким способом можна створити графік до даних числових значень? Чи кожен графік буде відображати час злету та падіння галузі?

Кейс №5

Тема. Одержання, переробка, зберігання і оцінка якості продуктів шовку

Мета: формування у студентів знань щодо технології одержання, первинної обробки, переробки і зберігання продуктів шовку.

Опис ситуації:

Студенти-практиканти отримали завдання оцінити якість отриманого шовку на підприємстві. Технологію слід обрати самим та скласти порівняльну таблицю.

Питання кейсу: Які існують технології зберігання шовку? Яким чином можна визначити свіжість шовку?

Анкета

для визначення доцільності використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі

Шановний колего! Ми проводимо дослідження, пов'язане з удосконаленням професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі. Просимо Вас дати відповіді на запитання. Наперед вдячні за Вашу щирість та співпрацю. Позначте відповідь, яка Вас задовольняє.

1. Чи доцільно, на вашу думку, використовувати кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі?

- а) так;*
- б) ні;*
- в) не знаю.*

2. Чи вважаєте Ви за доцільне використовувати кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі у своїй майбутній професійній діяльності?

- а) так;*
- б) ні;*
- в) не знаю.*

3. Чи бажаєте Ви підвищити власний рівень знань і вмінь з використання кейс-технологій у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі?

- а) так;*
- б) ні;*
- в) не знаю.*

4. Які можливості надають кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі?

5. Здійсніть самооцінку своєї готовності до використання кейс-технології у процесі професійного навчання майбутніх фахівців швейної галузі:

- а) високий;*
- б) середній;*
- в) низький.*

Ми вдячні Вам за допомогу в нашому дослідженні.

Зразок завдань для студентів

1. Провести **організаційну частину** уроку виробничого навчання з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

2. Провести етап уроку виробничого навчання «**Актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності учнів**» з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

3. Провести етап уроку виробничого навчання «**Вивчення нового матеріалу**» з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

4. Провести **вступний інструктаж** до практичної роботи з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

5. Провести етап уроку виробничого навчання «**Закріплення нових знань та вмінь учнів**» з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

6. Провести етап уроку виробничого навчання «**Підведення підсумків заняття**» з використанням кейс-технології. Тему заняття з дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» обрати самостійно.

Підходи до розробки кейсів

Сутність *кейс-методу* (case study) – методу ситуаційного аналіз – полягає у тому, що тим, хто навчається, пропонується осмислити реальну професійну ситуацію, опис якої водночас відображає не тільки якусь практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, які необхідно засвоїти з метою її розв'язання. Основне у викладеній проблемі те, що вона не має однозначних рішень.

Серед головних понять, які описує кейс-метод, необхідно виділити такі, як «ситуація» та «аналіз». Ситуація є певним тимчасовим станом, який може змінюватись у різних напрямках. Кейс-метод – другий різновид аналізу, який формує власний особливий і неповторний зміст аналітичної діяльності і передбачає залучення різних видів аналітичної діяльності, необхідних для осмислення ситуації.

З гносеологічної точки зору кейс-метод є таким способом активного навчання, що містить неоднозначні імовірнісні знання, які виявляються під час аналізу практичної ситуації.

Конструктор кейс-методу (С. Малихіна)

1. Вивчення студентами тексту та змісту ситуації позааудиторно.
2. Ознайомлення за структурою кейсу (ситуацією, наявними умовами, вимогами до результатів тощо).
3. Постановка викладачем завдання за кейсом.
4. Об'єднання студентів у малі групи.
5. Робота студентів у малих групах.
6. Презентація роботи груп.

Робота студента над кейсом складається з самостійної домашньої підготовки до заняття та роботи в аудиторії.

Перша — самостійна, підготовча робота поза аудиторією. Кейс у даному разі виступає для студентів певною мірою нетиповим домашнім завданням, яке слід виконати. У цьому випадку рекомендується певна послідовність у розробки кейсу.

1. Індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації:

- а) уважне читання кейсу;
- б) звернення до матеріалу лекцій і підручників;
- в) аналіз кейсу;
- г) обґрунтування рішення.

II. Робота над ситуацією в аудиторії

1. Уважне прослуховування вступного слова викладача, з'ясування сутності завдання.
2. Входження в малу групу.
3. Робота студентів у складі малої групи, вибори доповідача.
4. Участь у презентації рішень своєї групи.
5. Участь у загальній дискусії: питання, виступи з місць.
6. Осмислення виступу викладача, його аналізу ситуації.
7. Отримання оцінки й її обґрунтування.

Головну роль у розв'язанні кейсу відіграють сформульовані до нього запитання. На них обов'язково треба дати письмову відповідь. Така робота, виконана на папері, знадобиться у процесі обговорення, допоможе слідкувати за його ходом, не повторювати думки інших і висловлювати ті ідеї, на які не зверталась увага.

Під час роботи над кейсом в аудиторії студентам слід дотримуватись таких *принципів* у роботі:

- повідомляти свої ідеї і бути готовим до їхнього обґрунтування;
- уважно слухати інших і давати оцінку їх позиціям;
- бути готовим змінити свої погляди у разі появи нового розуміння проблеми або доказів;
- сприймати чужі думки, якщо вони добре обґрунтовані;
- уважно слухати один одного;
- виступати і ставити запитання тільки за дозволом викладача;?
- уміти переконувати один одного не силою голосу, а логікою висловлювання й аргументами.

Оцінювання роботи студента над кейсом орієнтується на якісне

відображення таких складників:

1. Виступ, який характеризує спробу серйозного попереднього аналізу (правильність рішень, підготовленість, аргументованість тощо).
2. Звернення уваги на певне коло питань, які потребують поглибленого обговорення.
3. Володіння категоріальним апаратом, намагання давати визначення та виявляти зміст понять.
4. Демонстрація уміння логічно мислити, якщо точки зору висловлені раніше, підсумовуються й приводять до логічних висновків.
5. Пропозиція альтернатив, які раніше залишались без уваги.
6. Пропозиція певного плану дій або плану втілення рішень.
7. Визначення суттєвих елементів, які повинні враховуватися під час аналізу кейсу.
8. Підбиття підсумків обговорення, тобто виступу під час з'ясування результатів.

Аналіз, що міститься в письмовій роботі студента, вважається задовільним, якщо:

- проаналізовано більшість проблем, які містить кейс;
- зроблено власні висновки на основі інформації щодо ситуації, які відрізняються від висновків інших студентів;
- продемонстровано адекватні методи для обробки інформації;
- складено документи, які за змістом та оформленням відповідають вимогам;
- приведені у результаті аналізу аргументи перебувають у відповідності до виявлених проблем та зроблених висновків, оцінок і використаних аналітичних методів.